

2.1.1 Enquesta de relacions veïnals i convivència de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, 2017

Informe de resultats

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

Desembre 2018

Autors/es: Carlos González, Marta Murrià, Cristina Sobrino

Tècnics/ques de treball de camp i estadística: Elisabet Queralt, Núria Ruíz

Bellaterra, Desembre 2018

Índex

Introducció	3
1. La construcció de l'experiència residencial metropolitana.....	5
1.1. La biografia residencial de la població metropolitana	5
1.2. El règim de tenença de l'habitatge i efectes en l'experiència residencial	23
1.3. L'habitatge i l'organització espacial de la població en proximitat	26
1.3.1. <i>Cap a contextos residencials de més alta densitat veïnal?</i>	27
1.3.2. <i>Cap a la vida en contextos residencials de més alta densitat?</i>	40
1.4. Opinions i expectatives de la convivència en distintes densitats	43
2. Conviure als edificis.....	47
2.1. Les unitats domèstiques i la residència en comú.....	47
2.2. Les relacions socials de veïnatge.....	50
2.2.1. <i>Percepció sobre els veïns i les veïnes</i>	50
2.2.2. <i>Les sociabilitats residencials</i>	53
2.2.3. <i>Els veïnat, el seu paper en el manteniment i en la (re)forma dels edificis</i>	56
2.2.4. <i>Conflictes en la convivència a les escales de veïnes i de veïns i la seva gestió</i>	58
3. Conviure als barris.....	61
3.1. El barri com espai de sociabilitat.....	61
3.2. Relacions familiars i amistats al barri.....	63
3.2.1. <i>Relacions familiars i amistats al barri</i>	64
3.2.2. <i>Suport afectiu de la xarxa propera i solitud social</i>	69
3.3. Els límits de la sociabilitat local	72
3.3.1. <i>Percepcions sobre els veïns i veïnes del barri</i>	72
3.3.2. <i>Les relacions de discriminació als barris</i>	76
3.3.3. <i>Expectatives de comportament col·lectiu i gestió de conflictes quotidians</i>	80
4. Els espais locals de convivència i la implicació comunitària	82

Introducció

L'informe que segueix és l'explotació dels resultats de l'*Enquesta de relacions veïnals i convivència de l'AMB* (ECAMB), corresponent a la seva prova pilot.

Metodologia

A continuació es presenten les principals característiques tècniques de l'ECAMB 2017: l'àmbit territorial, el disseny i de la mostra, el treball de camp, el contingut i disseny del qüestionari.

Àmbit territorial de l'ECAMB 2017

L'àmbit territorial de referència de l'ECAMB són els 36 municipis que conformen l'AMB. L'estructura interna metropolitana s'ha definit en quatre àmbits territorials definits per la grandària dels municipis. Això permet oferir dades desagregades pel conjunt de Barcelona, els municipis grans de 100.000 a 500.000 habitants, els municipis intermedis de 50.000 a 100.000 habitants, i els municipis més petits de menys de 50.000 habitants.

Disseny i dimensió de la mostra

L'univers de l'ECAMB és la població de 16 anys i més resident als 36 municipis metropolitans. El disseny mostral que s'ha utilitzat és aleatori simple, distribuint la població en estrats no proporcionals en funció del territori de residència, el sexe, i el grup d'edat. Cada un dels àmbits territorials té un mínim de 300 unitats per tal de garantir un error màxim del 5,0% amb un interval de confiança del 95% i $p=0,5$ i $q=0,5$.

La mostra final de l'ECAMB 2017 ha resultat ser de 2.383 persones: 1.178 de la ciutat de Barcelona, 450 dels municipis de 100.000 a 500.000 habitants, 371 als de 50.000 a 100.000 habitants i 384 a la resta de l'AMB. Amb aquesta mostra el marge d'error per al conjunt de l'AMB és de $\pm 2,01\%$ sota el supòsit de $p=0,5$ i $q=0,5$, amb un nivell de confiança del 95%. La taula següent presenta la mostra definitiva i els marges d'error per als diferents territoris d'anàlisi.

	Mostra teòrica	error	Mostra assolida	error
Barcelona	1.200	2,83%	1.178	2,86%
De 100.000 a 500.000 habitants	500	4,38%	450	4,62%
De 50.000 a 100.000 habitants	400	4,90%	371	5,09%
Menys de 50.000 habitants	400	4,90%	384	5,00%
Total	2.500	1,96%	2.383	2,01%

El treball de camp

El treball de camp s'ha realitzat del 9 d'octubre de 2017 fins al 29 de gener de 2018 i ha estat a càrrec del Instituto Apolda S L. Per a l'obtenció de les dades s'ha utilitzat l'entrevista telefònica amb suport informàtic (CATI).

El qüestionari

L'objecte d'estudi de l'*ECAMB* són les pràctiques relacionals quotidianes als contextos locals de convivència de la metròpoli. En una època de canvi com l'actual, en què la forma i el funcionament dels espais socials locals s'han vist profundament transformats i en què l'elevada mobilitat residencial de les seves poblacions genera variacions contínues en la seva composició social i demogràfica, calia una font de dades que informés sobre la percepció i la rebuda social d'aquests processos entre la població. El disseny i els continguts del qüestionari de l'*ECAMB* responen a aquests objectius, i ens recorda així que les relacions veïnals són construïdes culturalment i sostingudes socialment a través de la seva pràctica quotidiana.

1. La construcció de l'experiència residencial metropolitana

1.1. La biografia residencial de la població metropolitana

A expenses de la mortalitat, de l'emigració i dels canvis d'habitatge, les persones es localitzen al lloc on viuen sempre de manera transitòria. Per tant, ja sigui alliberant habitatges o bé ocupant aquells immobles que van quedant lliures, la població impulsa amb el seu moviment els continus processos de renovació i de canvi que caracteritzen a la metròpoli i als seus entorns residencials. La decisió, quan no l'obligació, de romandre a un habitatge o de marxar defineix la *biografia residencial* de cada persona, i és resseguint aquestes trajectòries que es pot aprofundir en les experiències vitals que estructuraven i que donen forma a aquests processos. També conèixer la particular relació que la població manté amb el seu context residencial, que és sempre divers, perquè a la metròpoli conviuen tant persones com grups diferenciats, i testimonis de diferents èpoques.

És per aquests motius que l'ECAMB ha demanat a les persones entrevistades en quin any van començar a viure al seu domicili actual. Es tracta d'un indicador que permet una mirada retrospectiva a la biografia residencial d'aquelles persones que han escapat a la mortalitat i a l'emigració. Tanmateix abans d'abordar els seus resultats cal advertir de les limitacions que presenta aquesta mesura. S'ha constatat que la data d'instal·lació al domicili experimenta una forta atracció per les xifres rodones (els anys acabats en 5 i en 0), també hi ha persones que no la recorden o que ja fa tants anys que viuen al mateix domicili que ho consideren tota una vida. Dit això, la pregunta sobre l'any en què les persones van prendre allotjament segueix sent molt utilitzada també a nivell internacional, i no només perquè el tractament és més senzill que en la utilització de registres, sinó perquè les dades obtingudes ofereixen una bona aproximació a la biografia residencial de la població i als seus processos d'assentament en l'habitatge, així com la possibilitat de classificar a la població segons períodes d'instal·lació o relocalització.

Respecte al moment de l'observació, s'ha constatat que una part dels residents a l'AMB s'instal·laven al seu habitatge ja fa més de 90 anys, sobrevivint des d'aleshores a una guerra civil i a dues dictadures (Gràfic 1). Malgrat tot, la proporció de persones que romanen al mateix domicili des d'abans de la dècada dels anys 1960 suposa ja només un 4,4% del total de la població metropolitana actual. Un primer punt d'inflexió en aquesta distribució es dona entre els anys 1960 i 1980. És aleshores que una quarta part de la població s'assentava a la que a dia d'avui continua sent la seva residència habitual. Amb tot, es pot considerar que els anys post olímpics són els que marquen una etapa clau en la història recent de la població metropolitana, sobretot si es té en compte que fins el 62,1% d'aquestes persones iniciarien la

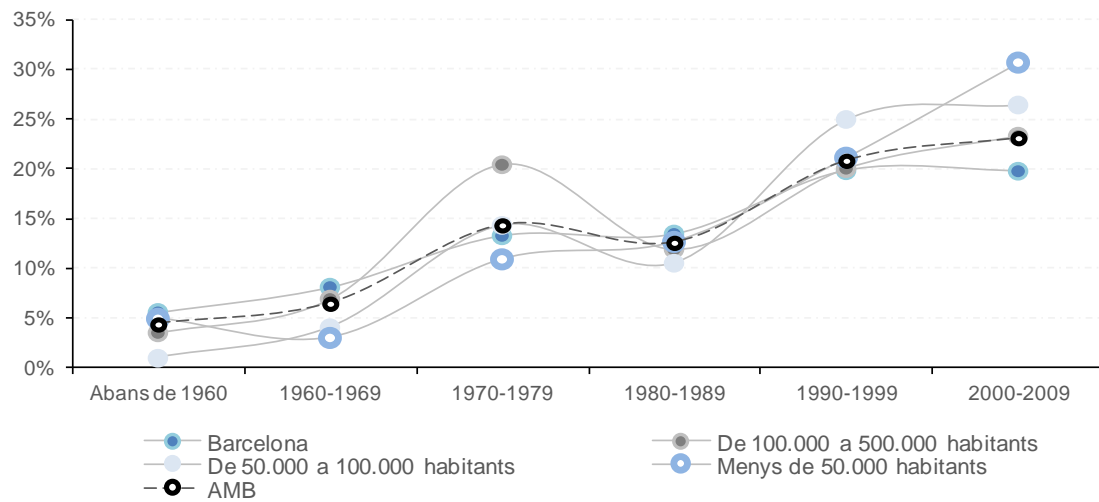
seva vinculació residencial a partir d'aquell moment: el 20,9% s'establien al seu habitatge actual a la dècada de 1990, el 23,1% en els anys que van de 2000 a 2009, i el 18,1% ho han fet a partir de l'any 2010.

Territorialment, el 13,7% de les persones entrevistades a Barcelona i el 10,5% de la població resident en algun dels altres municipis grans de l'AMB afirmen estar vivint al seu domicili des d'abans de l'any 1970. Per tant, aquestes ciutats són les que compten amb més persones arrelades als seus habitatges des de fa més temps. No obstant això, avui són comparativament més nombroses, i tenen un major pes relatiu, les persones que es van establir al seu domicili a la dècada de 1970. Es tracta d'un període de gran dinamisme que a Barcelona abraçarà també la dècada dels vuitanta quan l'embranchida ja dequeia a la resta de municipis metropolitans. El resultat d'aquests processos d'instal·lació i de relocalització residencial és que el 42,9% de la població dels municipis més grans de l'AMB i el 40,5% de la població de Barcelona ja s'havia establert al seu domicili abans de l'any 1990. En canvi, als municipis més petits i als mitjans aquesta proporció tot just se situava en el 30%, el que significa que el gruix de la seva població ha accedit al seu habitatge actual en un temps molt més recent.

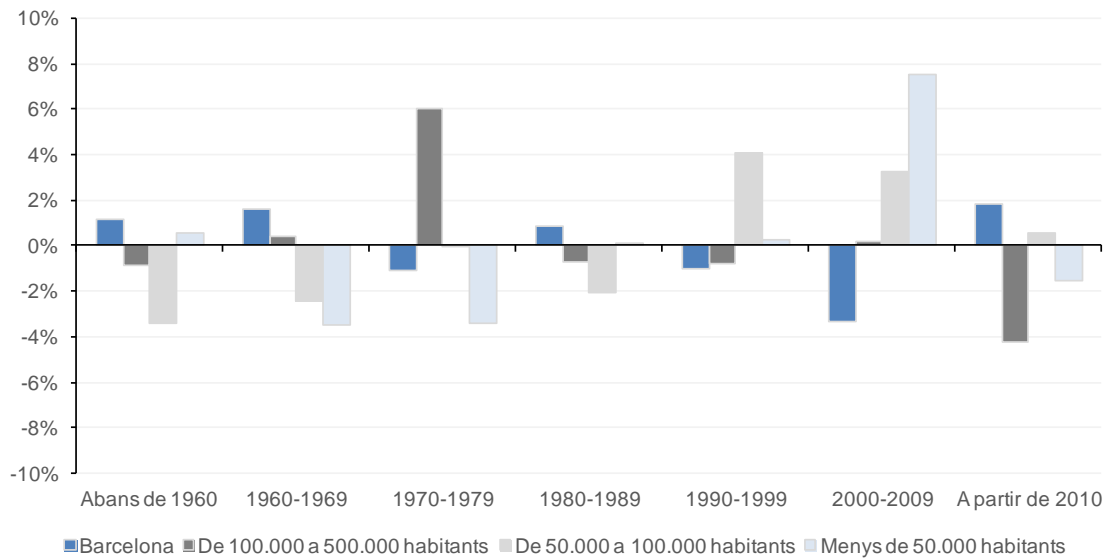
Com es pot apreciar al Gràfic 1, el 21,1% de la població actual dels municipis metropolitans més petits s'instal·lava al seu habitatge entre els anys 1990 i 1999, i el 30,7% ho va fer entre els anys 2000 i el 2009; són el 51,8% dels seus habitants. Als municipis mitjans les proporcions han estat del 25% i del 26,4% respectivament; són el 51,4% de la seva població actual. Aquests darrers municipis, juntament amb Barcelona, són els que han registrat un major volum de nous residents d'ençà el 2010. Comparativament, els municipis petits i els més grans han presentat un guany de pobladors menor en aquest últim període.

Aquest resultat mostren que la composició social i demogràfica dels espais socials locals resta sotmesa a variacions contínues. Amb tot, el punt més destacable d'aquestes dades és que evidencien una contracció temporal d'aquests processos, talment que en un període de només 25 anys el context veïnal de la metròpoli s'ha vist profundament modificat. Cal considerar entre els principals components d'aquests canvis al propi creixement de la població –aspecte aquest sobre el que ha tingut un gran impacte els fluxos migratoris i l'allargament de l'esperança de vida– així com l'enorme importància dels processos de permanència i de canvi d'habitatge, que han contribuït a la redistribució territorial de la població metropolitana inclús durant els períodes d'estancament.

Gràfic 1. Distribució de la població segons municipi de residència i any d'accés a l'habitatge. ECAMB, 2017

Gràfic 2. Diferències relatives de l'any d'accés a l'habitatge per municipi de residència. ECAMB, 2017

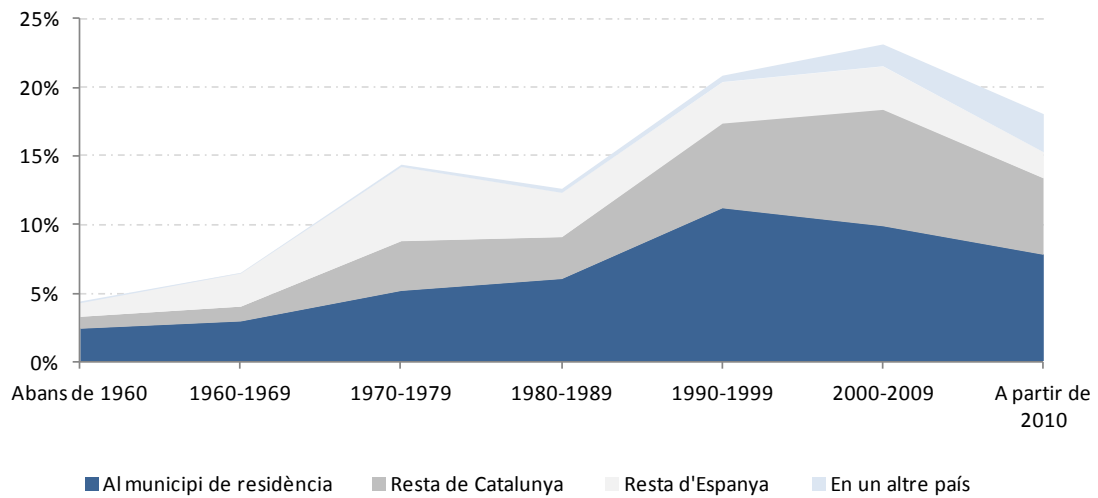

A continuació s'examinarà la composició de la població metropolitana actual en funció del seu lloc de naixement i el moment en què es localitzava al seu habitatge actual (Gràfic 3 i Gràfic 4). Les dades permeten apreciar com la història de la població metropolitana s'ha sostingut sobre dos elements: d'una banda els creixements interns, on s'inclouen totes aquelles persones que viuen al mateix municipi on van néixer i que en conjunt suposen el 45,2% dels habitants de l'AMB; d'altra banda, les migracions que cíclicament han nodrit de nous efectius a la població metropolitana. La història recent d'aquests fluxos es pot resseguir a través de la pròpia biografia residencial de la població metropolitana. Així, en relació al seu lloc de naixement s'observa l'important volum de persones nascudes a la resta de Catalunya i, sobretot, a la resta d'Espanya que s'assentaren al seu domicili entre els anys 1960 i 1980. Es pot veure que les contribucions d'aquests contingents de població van ser especialment importants per als processos de creixement de les ciutats metropolitanes grans i intermèdies, assolint el seu punt àlgid a la dècada dels setanta. Val a dir que les contribucions d'aquests segments de població a la dinàmica residencial metropolitana han continuat sent significatives en els anys successius, si bé l'assentament de població nascuda a la resta d'Espanya no ha tornat a tenir el mateix pes d'aquelles dècades.

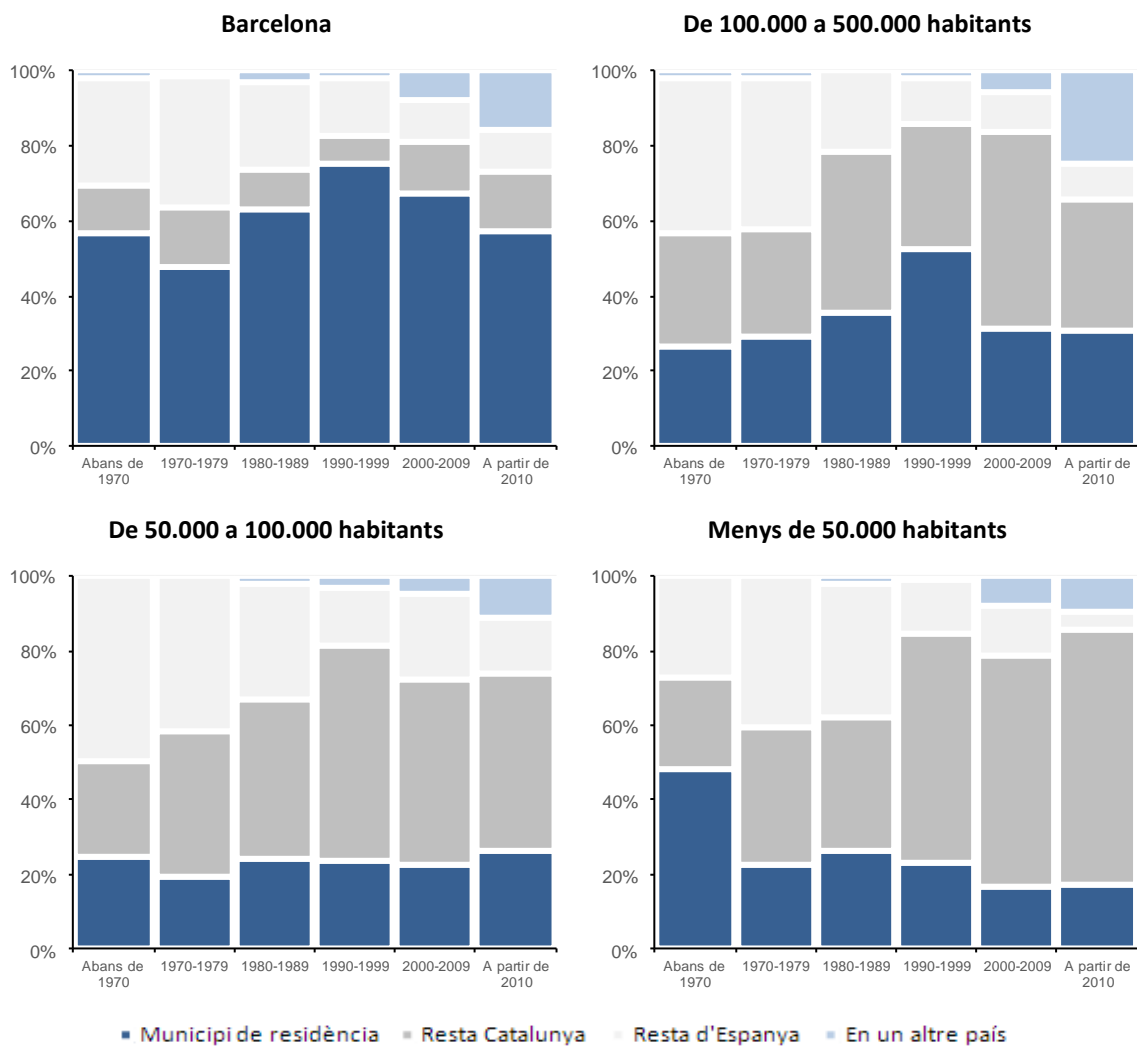
Els anys vuitanta suposen, en comparació, un període d'estancament respecte del cicle anterior. Es pot veure que només els municipis més petits van seguir guanyant pobladors durant aquella dècada. En conjunt, la davallada del nombre de persones que arribaven des de la península conferiren un major protagonisme a la població nascuda a Catalunya i als propis municipis metropolitans. La petjada de la seva influència s'evidencia molt especialment durant el període post olímpic, a mesura que la generació del *Baby Boom* arriba a l'edat adulta.

Durant la dècada dels anys noranta s'observen els primers símptomes de recuperació d'uns corrents migratoris que ara s'estenen més enllà de les fronteres estatals. L'economia de la metròpoli s'havia situat al mapa i es desbordaven les fronteres de la divisió territorial del treball que havien cristal·litzat a la península a favor de la producció industrial. Aquests fluxos guanyaren intensitat progressivament i, a partir de l'any 2000, assoliren la seva màxima internacionalització. Conseqüentment augmenta la proporció de persones nascudes a l'estranger que s'instal·laven a l'AMB.

Gràfic 3. Distribució de la població segons lloc de naixement i any d'accés a l'habitatge. ECAMB, 2017

Gràfic 4. Composició de la població segons lloc de naixement i any d'accés a l'habitatge. ECAMB, 2017

S'ha d'abordat l'estudi de les biografies residencials de la població metropolitana des d'una òptica propera a l'anàlisi de les migracions humanes, el que suposa examinar la localització de la població al seu domicili actual com el resultat del trasllat d'un contingent de població a través de les fronteres que separen un punt fix de l'espai d'un altre (en aquest cas, el lloc de naixement i el lloc de residència habitual). Des d'aquesta perspectiva els processos migratoris s'equiparen conceptual i analíticament a un canvi de residència, una decisió que afecta l'anàlisi de la mobilitat espacial de la població. L'èmfasi analític se situa en aquella part de la població que ha hagut de traspasar un límit territorial per trobar un lloc on viure. En canvi, si es demana a la població metropolitana on vivia abans d'instal·lar-se al seu domicili actual (Taula 1) es comprova que fins el 80,5% de les persones han canviat el seu lloc de residència almenys en una vegada. Si es té en compte l'origen geogràfic d'aquests moviments residencials s'observa que només el 7,5% de la població metropolitana actual hauria completat el seu darrer moviment residencial des de fora de l'AMB.

La majoria d'aquests moviments residencials s'han produït *en proximitat*, sense traspasar cap frontera o límit territorial. Així, el 28,3% de la població metropolitana s'ha traslladat al seu domicili actual des d'algun altre habitatge del mateix barri, i el 29,3% ho ha fet des d'algun immoble ubicat al mateix municipi. En quant a les persones que han canviat d'habitatge i també de municipi, es veu que el 15,4% ho han fet en el context dels límits geogràfics i territorials amb els que es defineix avui a la metròpoli.

Taula 1. Proporció de població segons lloc de residència i ubicació de l'anterior habitatge. ECAMB, 2017

<i>Ubicació de l'anterior habitatge</i>	Barcelona	De 100.000	De 50.000	Menys de	AMB
		a 500.000	a 100.000	50.000	
		habitants	habitants	habitants	
Sempre ha viscut en aquest domicili	20,6%	21,2%	16,7%	17,3%	19,6%
Al mateix barri que viu ara	33,5%	28,6%	23,0%	16,0%	28,3%
En un altre barri del municipi	34,2%	23,9%	27,9%	21,1%	29,3%
En un altre municipi de l'AMB	4,8%	17,8%	26,5%	36,1%	15,4%
Altre municipi de Catalunya	3,9%	4,9%	3,0%	5,2%	4,2%
Altre municipi Espanya	1,9%	1,7%	2,1%	3,0%	2,1%
En un altre país	1,1%	1,9%	,8%	1,3%	1,2%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Aquestes xifres mostren unes pautes en les mobilitats residencials que les identifica com un fenomen independent, no circumscrit única ni principalment a les lògiques de les migracions. És per aquest motiu, i per tal de profunditzar en aquesta idea, que a la Taula 2 es relaciona el lloc de naixement de la població metropolitana amb la ubicació del seu habitatge anterior.

Taula 2. Proporció de població segons lloc de naixement i ubicació de l'anterior habitatge. ECAMB, 2017

<i>Ubicació de l'anterior habitatge</i>	Municipi residència	Resta Catalunya	Resta d'Espanya	En un altre país	AMB
Sempre ha viscut en aquest domicili	30,8%	14,6%	5,7%	4,8%	19,6%
Al mateix barri que viu ara	31,1%	20,0%	33,8%	28,2%	28,3%
En un altre barri del municipi	31,3%	26,0%	29,1%	31,5%	29,3%
En un altre municipi de l'AMB	4,4%	30,6%	18,3%	14,2%	15,4%
Altre municipi de Catalunya	1,9%	7,6%	4,0%	5,4%	4,2%
Altre municipi Espanya	0,1%	0,8%	8,1%	2,6%	2,1%
En un altre país	0,4%	0,4%	1,0%	13,3%	1,2%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

D'entrada es pot veure que aproximadament el 5% de les persones nascudes fora de Catalunya o a l'estranger afirmen que sempre han viscut al mateix domicili. Es tracta de persones nates durant una estància a l'exterior dels seus genitors o que, seguint els seus moviments migratoris, es van localitzar al domicili actual en una fase molt primerenca de la seva vida.

En quant al comportament residencial de les persones nascudes a un país estranger s'observa que només el 13,3% s'han instal·lat al seu domicili actual arribant directament des de l'estranger. El 8% ho han fet des d'algun altre municipi de Catalunya o d'Espanya, si bé la majoria d'aquestes persones ja vivien a l'AMB quan van iniciar el seu últim canvi d'habitatge. Pel 31,5% aquest canvi els hi ha suposat traslladar-se des d'un altre barri del municipi i pel 28,2% des d'un altre immoble situat al mateix barri on ja estaven vivint.

Entre les persones nascudes a l'estat espanyol però fora de Catalunya, s'observa una pauta residencial similar. El 8,1% d'aquestes persones es van establir al seu domicili actual des d'algun altre punt de l'estat espanyol, si bé la major part van iniciar el seu darrer moviment residencial des d'un habitatge que estava situat a l'AMB. El 29,1% d'aquests canvis residencials s'han realitzat a l'interior del municipi de residència actual i pel 33,8% l'origen ha estat el mateix barri.

Pel que fa a les persones nascudes a Catalunya però fora de l'AMB, el 7,6% s'han establert al seu domicili actual des d'algun altre municipi català però fora de l'AMB. El 30,6% han iniciat el seu últim canvi d'habitatge des d'algun municipi de l'AMB, el 26% han canviat de residència dins del mateix municipi i el 20% s'hi ha traslladat des d'un altre immoble del barri.

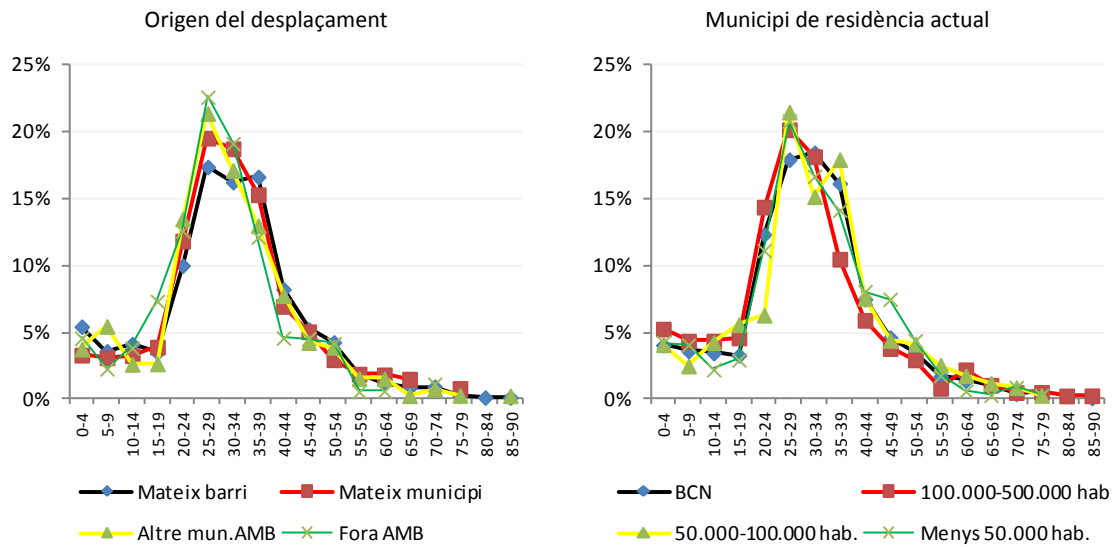
Aleshores, si bé resulta indubtable que els processos migratoris impliquen un canvi de lloc de residència, els resultats que s'acaben d'exposar apunten que l'examen de les biografies residencials de la població metropolitana es realitzarà millor si es consideren els efectes

d'aquests dos fenòmens de forma separada. En primer lloc, són poques les persones que romanen al mateix domicili que les acollí en finalitzar el seu trajecte migratori. La majoria d'elles han canviat posteriorment d'habitatge. Malgrat es podria considerar que les migracions es realitzen per etapes, la qüestió seria aleshores on fixar el límit de finalització d'aquest procés. El que s'ha constatat aquí és que el gruix dels moviments residencials sobre els que han informat les persones entrevistades no s'inscriuen ja en la lògica dels itineraris espacials de la migració (caracteritzats per la distància i la llunyania), sinó que ressegueixen les pautes locals de mobilitat residencial (caracteritzades aleshores per la proximitat geogràfica). En segon lloc, ha quedat establert que les mobilitats residencials no són un fenomen exclusiu o associat a un grup social caracteritzat pel seu lloc de naixement, sinó que són un procés recurrent en la biografia de la població. Tots els segments socials hi estan implicats, el que situa les mobilitats per canvi d'habitatge com un fet constitutiu (no contingent) de la seva estructura metropolitana.

A més de la seva magnitud, el que permet considerar les mobilitats residencials com un fet constitutiu de les biografies residencials de la població metropolitana són les regularitats en la distribució per edats. La informació sobre l'edat amb què s'ha completat el darrer desplaçament residencial es mostra al Gràfic 5, considerant tant la ubicació del domicili anterior com la del municipi de residència actual. Es veuen importants regularitats en les edats a les que s'han realitzat els canvis d'habitatge, oferint uns perfils que són els característics de les societats amb un patró de residència independent. S'observa en primer lloc, una baixa mobilitat entre la població menor de 20 anys i aquesta generalment reflecteix els moviments residencials que es produeixen en el marc del context familiar.

Les mobilitats residencials augmenten a partir dels 20 anys, assolint el seu punt àlgid entre els 25 i els 34 anys. Convé observar que la corba ha format un replà quan el canvi d'habitatge s'ha realitzat dins el mateix barri, en aquests casos fins i tot s'ha produït un repunt als 35 anys. Si es té en consideració el lloc de residència, es veu que aquests comportaments residencials els han protagonitzat persones residents a Barcelona i als municipis intermedis. Aquestes diferències respecte al patró general en aquests municipis indiquen que les seves poblacions han estat sotmeses a una major inestabilitat residencial que al conjunt de l'AMB. Superades les edats de màxima mobilitat residencial, el canvi d'habitatge habitual ha estat molt menys freqüent. La única excepció ha estat un repunt de les mobilitats entre els 45 i els 49 anys als municipis més petits de l'AMB, que molt probablement corresponen a moviments per millora d'habitatge afavorits per la promoció immobiliària.

Gràfic 5. Distribució de la població segons edat del darrer desplaçament residencial. ECAMB, 2017

De la mateixa manera que les edats evidencien l'existència d'un patró residencial, un altre tret diferencial dels desplaçaments per canvi d'habitatge entre la població metropolitana ha estat la tendència a la proximitat geogràfica. Per profunditzar en aquesta qüestió a la Taula 3 s'han caracteritzat les trajectòries espacials del darrer moviment residencial en relació al municipi de residència actual. S'observa així que el 71,6% de les persones mòbils han trobat el seu nou habitatge al mateix municipi on ja vivien. També es veu que aquesta proporció ha estat força estable al llarg del temps, tot i que les diferències territorials són significatives. Així, en quant a la mobilitat de les persones que s'han traslladat a viure a Barcelona, s'observa que el 85,3% dels moviments residencials s'han originat al mateix municipi. A més de l'elevada capacitat de contenció residencial, un altre tret característic de la ciutat central és la capacitat per atreure residents provinents de fora de l'AMB.

El pes relatiu de les mobilitats intramunicipals és menor als municipis de 100.000 a 500.000 habitants, tot i així impliquen al 66,6% de la població mòbil, ja que aquestes proporcions han variat al llarg del temps. Així, en els moviments residencials que es van produir abans de 1970 tingueren un gran pes les persones que s'hi van traslladar des d'altres municipis metropolitans i les que ho van fer des de la península. A mesura que van disminuir aquestes arribades i que les noves generacions iniciaren els seus moviments d'emancipació, guanyaren pes les mobilitats residencials internes, fins el punt que a partir de la dècada de 1990 han esdevingut majoritàries.

Als municipis intermedis el pes de les mobilitats residencials exteriors ha estat sempre minoritari, amb un major pes de les mobilitats residencials internes i intrametropolitanes. Aquestes últimes van tenir un paper rellevant a les dècades dels anys setanta i a la dels anys

noranta, si bé entre el 60 i el 70% de les mobilitats per canvi d'habitatge han implicat a veïns i a veïnes del mateix municipi.

Però segurament són els processos residencials esdevinguts als municipis més petits els que han rebut una major atenció, sobretot per les seves implicacions en el procés d'expansió territorial metropolitana. El 43,7% dels desplaçaments per canvi d'habitatge registrats en aquests municipis resulten de la mobilitat de persones que abans vivien en altres municipis metropolitans. Els moments de màxima atracció se situen entre la dècada de l'any 1980 i l'any 2010. Amb tot, a l'hora de valorar el pes relatiu d'aquests diferents tipus de mobilitat no es pot perdre de vista la diferència de grandàries entre els municipis emissors (grans) i els receptors (petits), amb efectes sobre el pes relatiu d'aquests moviments en relació a la mobilitat global. L'anterior tampoc hauria fer perdre de vista que els moviments residencials intramunicipals han estat els majoritaris, representant el 44,8% de les mobilitats globals.

Taula 3. Pautes espacials de la mobilitat residencial segons any d'accés a l'habitatge. ECAMB, 2017

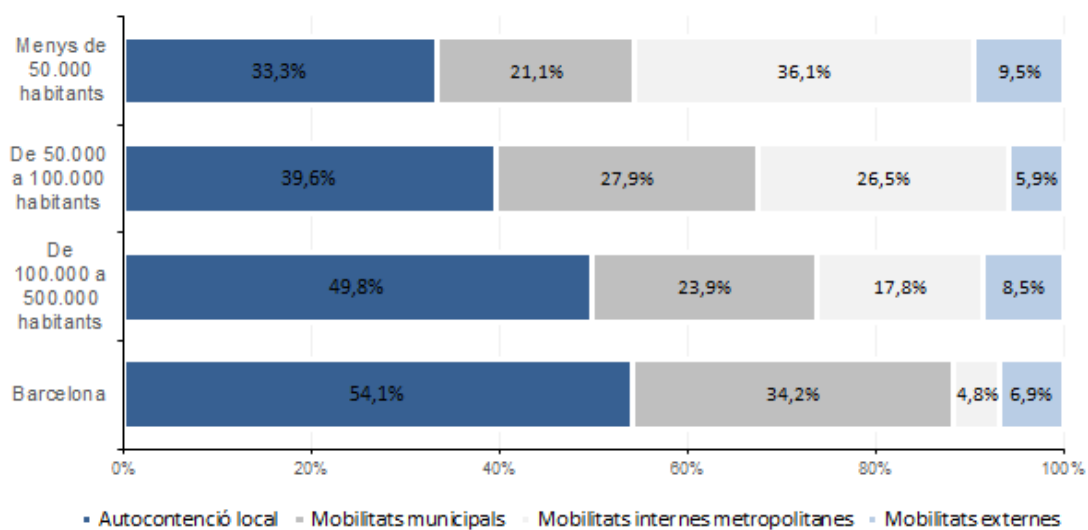
<i>Ubicació habitatge actual</i>	Abans 1970	1970- 1979	1980- 1989	1990- 1999	2000- 2009	D'ençà 2010	Total
Barcelona							
Intramunicipals	85,7%	86,4%	87,6%	91,6%	83,3%	81,2%	85,3%
Internes metropolitanes	4,0%	6,3%	5,2%	4,8%	7,3%	6,8%	6,1%
Exterior AMB	10,3%	7,3%	7,2%	3,6%	9,5%	12,0%	8,7%
<i>Total</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>
De 100.000 a 500.000 hab.							
Intramunicipals	45,5%	57,3%	67,6%	77,1%	71,0%	70,6%	66,6%
Internes metropolitanes	27,1%	31,8%	29,6%	17,7%	16,4%	20,3%	22,6%
Exterior AMB	27,4%	11,0%	2,9%	5,2%	12,6%	9,1%	10,8%
<i>Total</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>
De 50.000 a 100.000 hab.							
Intramunicipals	62,0%	44,4%	67,5%	56,7%	60,7%	72,4%	61,1%
Internes metropolitanes	30,9%	48,2%	28,9%	37,9%	28,9%	22,0%	31,8%
Exterior AMB	7,1%	7,4%	3,6%	5,3%	10,4%	5,6%	7,1%
<i>Total</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>
Menys de 50.000 hab.							
Intramunicipals	38,4%	44,7%	33,3%	46,4%	42,1%	56,2%	44,8%
Internes metropolitanes	26,9%	39,2%	50,7%	45,7%	51,0%	31,1%	43,7%
Exterior AMB	34,6%	16,1%	16,0%	7,9%	6,8%	12,7%	11,5%
<i>Total</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>
AMB							
Intramunicipals	72,0%	68,0%	73,2%	74,5%	68,3%	74,8%	71,6%
Internes metropolitanes	12,6%	22,6%	19,3%	20,6%	22,0%	14,6%	19,1%
Exterior AMB	15,4%	9,3%	7,5%	4,9%	9,6%	10,7%	9,2%
<i>Total</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>	<i>100,0%</i>

Geogràfica i demogràficament, les mobilitats per canvi d'habitatge són un fenomen constant, el que no comporta que la població metropolitana visqui instal·lada en una sort de nomadisme residencial, ans al contrari. L'examen de les biografies residencials ha mostrat que inclús quan la propensió és al canvi d'habitatge, els moviments de la població tendeixen a concentrar-se en

alguns moments de la vida, mentre que el comportament residencial posterior tendeix a la *permanència*. Fins i tot quan els canvis d'habitatge s'efectuen en la proximitat del propi barri, aquests desplaçaments esdevenen una forma de *persistència en l'espai de convivència local*.

Així doncs, posant en relació el lloc de residència actual de la població i la ubicació del seu habitatge anterior es pot calcular la proporció de persones que han circumscrit la seva experiència residencial dins els límits estrets del barri. Són aquelles que romanen al mateix habitatge des de que hi van néixer o que han canviat d'habitatge entre els límits territorials del barri. Per al conjunt de l'AMB aquesta proporció es pot xifrar en un 47,9%, sent major als municipis grans que als petits. Al Gràfic 6 s'aprecia que aquesta proporció és del 54,1% a la ciutat de Barcelona i del 49,8% a les ciutats metropolitanques grans. A les ciutats intermèdies i als municipis més petits de l'AMB aquesta proporció s'estima en un 39,6% i en un 33,3% respectivament.

Gràfic 6. Composició de la població segons municipi de residència i autocontenció del barri. ECAMB, 2017

L'indicador anterior ofereix informació sobre la dimensió espacial de la pràctica residencial metropolitana. Tanmateix viure un espai no és solament estar-hi present físicament. L'experiència residencial també és producte del temps que s'ha estat allà. D'aquí resulta que per conèixer com s'articulen les relacions amb l'habitatge i amb els espais locals de convivència és capital determinar des de quan s'estén aquesta experiència residencial. La

Taula 4 proporciona aquesta informació, examinant el volum de població que ha mantingut una pauta residencial sustentada en la permanència al barri i el pes relatiu que a cada moment han

representat els desplaçaments i les mobilitats residencials exteriors en relació a aquests formes locals de pertinença.

L'examen de la biografia residencial de la població mostra que en arribar l'any 1970, el 10,9% de la població metropolitana ja estava vivint al seu domicili actual. S'estima que l'experiència residencial del 59% d'aquestes persones havia quedat circumscrita als límits del barri (sempre havien viscut al mateix habitatge o al mateix barri). El 41% restant eren persones que havien arribat des d'altres llocs per viure-hi. El pes relatiu de la població implicada en processos migratoris i altres formes de circulació residencial era en aquells moments molt elevat. Tanmateix, quan comença la dècada de 1970 totes aquestes persones ja havien acumulat temps d'experiència residencial i el seu comportament posterior va ser de permanència al barri. Així, en el transcurs dels deu anys següents es calcula que el 69,8% de la població metropolitana s'havia instal·lat en la permanència al barri. Tot així, des de l'òptica de l'espai de convivència local es veu que fins el 30,2% dels habitants de l'AMB eren nous veïns i veïnes que s'establien en barris amb els quals no tenien una connexió residencial prèvia.

A partir de la dècada dels anys vuitanta, el volum de persones arrelades residencialment se xifra per sobre del 80%. Cal tenir en compte que les dècades anteriors havien marcat l'inici del procés de metropolització. Tot estava per fer, i els barris s'anaven omplint al ritme del propi creixement de la població. El pes relatiu de la poblacions instal·lades en el localisme residencial era aleshores molt baix en relació al volum d'arribades de nous veïns i veïnes. Al

Gràfic 7 es pot apreciar com l'assentament d'aquestes poblacions i la seva continuïtat en l'habitatge no solament comportà un increment en el nombre de persones vinculades residencialment a un barri, sobretot el que evidencien aquestes dades és que *les formes de permanència residencial són canviants*. Perquè al barri ni romanen sempre els mateixos perfils de població (fins i tot les mateixes persones residencialment immòbils canvien el seu perfil, per exemple per l'envelliment), ni les persones opten per la permanència o la continuïtat residencial pels mateixos motius.

Així, a la dècada dels anys noranta la proporció de persones vinculades al barri se xifra en un 87%. Però aquesta proporció no la conformen ja únicament els seus antics residents (persones nascudes allà o antics migrants). S'observa un augment de la permanència en l'espai de convivència local a través de les mobilitats internes de persones que canvien d'habitatge dins del mateix barri. És important perquè és aleshores que els *baby boomers* assolien les edats de màxima mobilitat. Per tant, eren *antics residents del barri però nous veïns*. També s'ha de tenir present que és aleshores que prenen rellevància les biografies residencials dels segments de població que tot just ara estan assolint les edats d'emancipació residencial (aprox. 18-25 anys), el que explica l'augment en la proporció de persones que afirmen que sempre han viscut al mateix habitatge. *Eren nous residents perquè eren persones noves* (vegeu Gràfic 9).

Tot i així, la tendència al localisme de la població metropolitana hauria disminuït bastant durant la primera dècada de l'any 2000, com es veu en la baixada de l'indicador general, que passa del 87% al 82,1%. Paral·lelament s'observa un guany de nous habitants sense vincles residencials previs amb el barri on viuen habitualment, uns processos en els que tenen una gran importància els fluxos de població estrangera. S'arriba així al moment actual, amb un 88,5% de població que inscriu la seva biografia residencial en el localisme, i amb un 11,5% de persones que d'ençà l'any 2010 han començat a viure en un nou barri.

En relació als municipis (Gràfic 8), s'observa el baix grau de localisme que generaren les pautes residencials de la població en les primeres fases del procés de metropolinització. Els indicadors són baixos a Barcelona i especialment als municipis que conformaven el seu cinturó industrial. Tanmateix a la capital catalana aquesta proporció ben aviat se situà per sobre del 80%, unes xifres que estan en concordança amb l'elevada capacitat d'autocontenció d'aquest territori. Els municipis més grans trigarien encara una dècada en assolir aquests nivells.

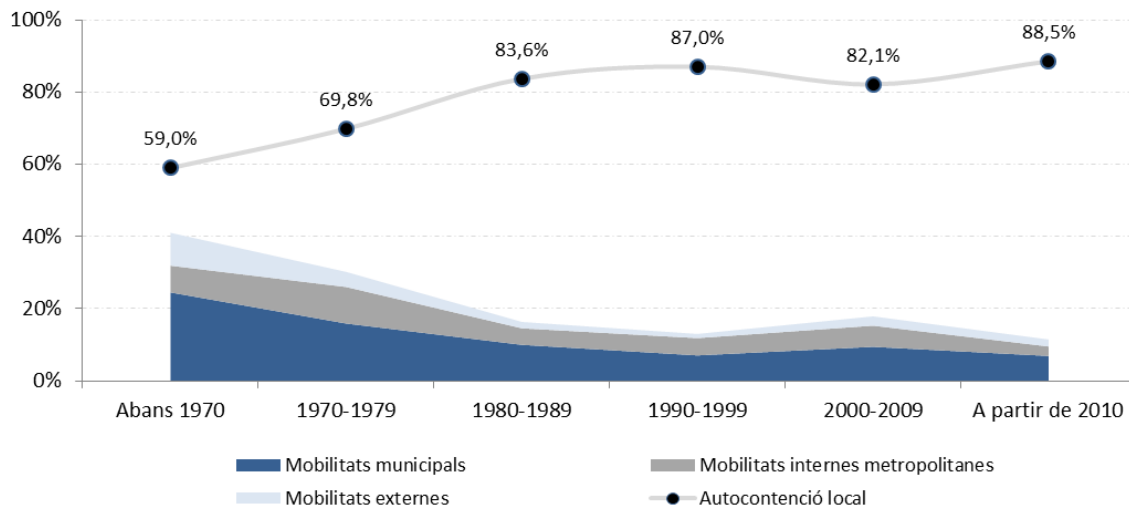
Taula 4. Permanència residencial al barri segons any d'accés a l'habitatge. ECAMB, 2017

<i>Període accés habitatge</i>	<i>Distribució</i>	<i>Ubicació anterior</i>	<i>Experiència residencial</i>
--------------------------------	--------------------	--------------------------	--------------------------------

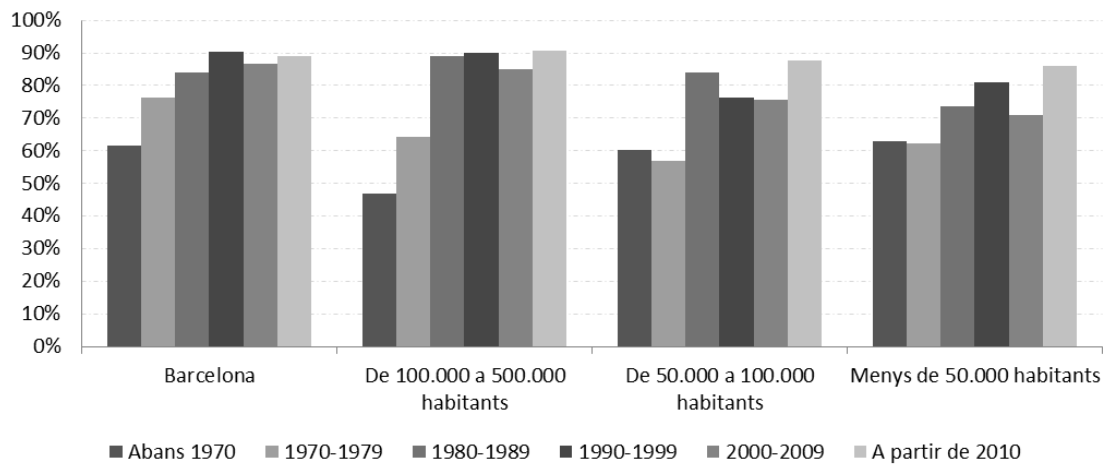
	<i>població</i>		<i>habitatge</i>		Permanència al barri	Nous residents
	Distrib.	Distrib. acum.	No ha canviat de domicili	Mateix barri		
Abans 1970	10,9%	10,9%	4,5%	2,0%	59,0%	41,0%
1970-1979	14,4%	25,3%	3,1%	3,7%	69,8%	30,2%
1980-1989	12,7%	38,0%	3,6%	2,8%	83,6%	16,4%
1990-1999	20,9%	58,9%	7,1%	6,1%	87,0%	13,0%
2000-2009	23,1%	81,9%	1,3%	7,2%	82,1%	17,9%
A partir de 2010	18,1%	100,0%	-	6,6%	88,5%	11,5%

La capacitat d'autocontenció residencial dels municipis intermedis i la dels més petits ha estat en comparació menor, per l'atracció que han exercit sobre les mobilitats exteriors (vegeu Taula 3). Amb tot, l'opció per la continuïtat residencial també implica en aquests municipis des de la dècada dels anys vuitanta entre el 70%-80% de la seva població.

Gràfic 7. Permanència residencial al barri i lloc de residència anterior dels nous residents. ECAMB, 2017

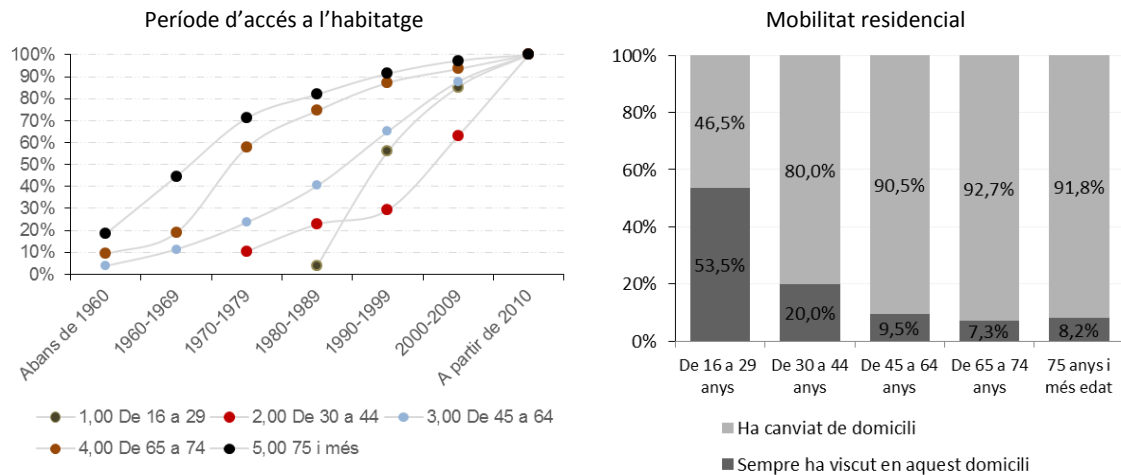
Gràfic 8. Distribució de la població segons edat actual, any d'accés a l'habitatge i permanència residencial. ECAMB, 2017

Fins ara les anàlisis han mostrat que l'experiència dels contextos locals de convivència varia substancialment en funció del moment en què les persones s'han localitzat en l'espai local (el seu moment històric) i del seu temps de permanència (la durada), és a dir, el temps que han tingut les persones per viure i per experimentar aquests espais, i per iniciar i sostenir relacions amb altres residents. L'edat també és important, doncs ni la relació amb l'espai ni l'experiència de conèixer són iguals per a les persones més joves o per a les més grans. Aquestes últimes han estat a expenses dels processos migratoris i de les mobilitats residencials, han acumulat per tant experiències residencials diverses. En canvi, els segments de població més joves encara no han iniciat el seu períple residencial, la seva relació amb l'habitatge i amb el seu

entorn local és tanmateix més estreta per la raó que aquesta experiència residencial ocupa una fracció major de la seva biografia vital.

Gràfic 9. Distribució de la població segons edat actual, any d'accés a l'habitatge i mobilitat residencial. ECAMB, 2017

A fi d'examinar l'eix temporal que configura els espais de convivència, s'han calculat els anys de vida que els diferents segments de població han passat al seu habitatge habitual, és dir, els anys transcorreguts entre el moment en què s'hi van instal·lar i el moment actual d'observació. En tant que les persones més grans poden haver acumulat més anys de permanència en un habitatge que no pas anys de vida tenen les persones més joves, s'ha construït un indicador relatiu que permeti la comparació d'unes experiències residencials tan distintes. La *proporció d'anys de vida al domicili* expressa així el percentatge d'anys que cada persona ha passat al seu habitatge a en relació a la seva edat (mesurada també en anys).

A la Taula 5 es pot veure com la mitjana d'anys que les persones han passat al seu habitatge actual tendeix a augmentar amb l'edat. La mitjana de temps que han passat les persones de més edat al seu domicili ha estat de 45 anys, i de 17 anys per al segment de població més jove. Tanmateix, per als primers aquesta fracció de temps implica el 58,9% de la seva vida, mentre que pels joves aquests 17 anys signifiquen el 79,2% de la seva vida.

Entre el segment d'edat de 30 a 44 anys l'estada mitjana al seus domicili actual se xifra en 15 anys. Les magnituds temporals són similars a les de la població més jove, però la manera en què aquests anys s'inscriuen en la biografia vital d'aquestes persones és totalment asimètrica. Per als adults-joves aquest temps suposa tan sols el 39,8% de la seva vida, cosa que els situa com el segment de població amb una menor experiència de l'espai residencial local.

Amb un comportament residencial més estable, el temps de residència de les persones adultes ha estat de 26 anys de mitjana, el que suposa el 45,6% de la seva vida. En quant als sèniors, l'estada mitjana al domicili se situa en 37 anys i les diferències en quant a proporció de vida no són significatives respecte les persones de més edat.

En relació a l'any d'accés a l'habitatge, se segueixen les tendències previstes. Aquelles persones que es van instal·lar abans al seu habitatge són les que més anys de vida i més experiència acumulen. En quant a la ubicació de l'anterior habitatge, la diferència més important està entre les persones que sempre han viscut al mateix domicili i les que han canviat de vivenda. En quant a la permanència, els resultats mostren dues pautes d'immobilitat substancialment diferents. L'any d'accés a l'habitatge se situa en el 1981, pel pes relatiu que té la població més jove en aquesta distribució. L'edat mitjana se situa en 36 anys, pel pes relatiu de la població de més edat (vegeu Gràfic 9). En qualsevol d'aquests casos, tots dos grups han passat la totalitat de la seva vida en un sol habitatge i així es reflecteix en les dades. Entre les persones mòbils, les diferències que s'observen no són significatives, perquè independentment de la ubicació del seu habitatge anterior i els motius, els desplaçaments corresponen majoritàriament a persones amb uns perfils d'edat similars.

Taula 5. Proporció d'anys de vida al domicili. ECAMB, 2017

	Any al domicili (Mitjana)	Edat al domicili (Mitjana)	Anys al domicili (Mitjana)	Proporció d'anys de vida al domicili
Edat actual				
De 16 a 29 anys	2000	5	17	79,2%
De 30 a 44 anys	2002	23	15	39,8%
De 45 a 64 anys	1991	30	26	45,6%
De 65 a 74 anys	1980	33	37	53,2%
75 anys i més edat	1972	36	45	55,8%
Període accés habitatge				
Abans 1970	1958	13	59	83,8%
1970-1979	1975	21	42	70,8%
1980-1989	1984	21	33	67,2%
1990-1999	1995	21	22	64,0%
2000-2009	2004	29	13	37,7%
A partir de 2010	2013	37	4	9,6%
Ubicació anterior habitatge				
No ha canviat d'habitatge	1981	0	36	100,0%
Mateix barri	1996	31	21	39,7%
Mateix municipi	1995	32	22	39,3%
Altre municipi de l'AMB	1995	30	22	41,3%
Fora de l'AMB	1994	29	23	40,0%
Total	1992	25	25	51,7%

Les anteriors són les pautes generals, però també s'aprecien algunes diferències territorials (Taula 6). Prenent com a referència el conjunt de la seva població, són els habitants dels municipis més grans de l'AMB els que han passat més temps de vida al seu habitatge. En termes absoluts, una mitjana de 26 anys de permanència, el que atenent a les distintes històries residencials i a les diferents pautes de permanència implica que per a la població de Barcelona la proporció d'anys de vida al domicili se situa en un valor mitjà del 52,4%, i del 55,4% als municipis grans, una fracció una mica major però no significativament distinta.

En quant als municipis intermedis i petits, s'observa en conjunt un menor arrelament temporal de la població adulta al seu habitatge. Si s'observa l'any en què les persones van accedir als seus habitatges de seguida es veu que la mitjana és més alta que a la resta de municipis metropolitans. L'indicador general reflecteix així el que ja s'ha vist anteriorment, els moviments residencials de les dècades que van de l'any 1990 al 2010 i la conseqüent reducció de la permanència de la població en l'habitatge.

Taula 6. Proporció d'anys de vida al domicili segons edat i municipi de residència. ECAMB, 2017

<i>Edat actual</i>	Població (%)	Edat al domicili (Mitjana)	Anys al domicili (Mitjana)	Proporció d'anys de vida al domicili
Barcelona				
De 16 a 29 anys	16,7%	2000	17	81,3%
De 30 a 44 anys	28,2%	2003	14	36,8%
De 45 a 64 anys	30,2%	1990	27	47,2%
De 65 a 74 anys	11,7%	1979	38	54,4%
75 anys i més edat	13,3%	1969	48	58,9%
<i>Total</i>	100,0%	1991	26	52,4%
De 100.000 a 500.000 hab.				
De 16 a 29 anys	17,0%	2001	16	77,9%
De 30 a 44 anys	29,1%	1998	19	49,7%
De 45 a 64 anys	30,8%	1989	28	49,5%
De 65 a 74 anys	12,1%	1979	38	54,9%
75 anys i més edat	11,0%	1974	43	52,4%
<i>Total</i>	100,0%	1991	26	55,4%
De 50.000 a 100.000 hab.				
De 16 a 29 anys	17,2%	2001	16	73,9%
De 30 a 44 anys	29,8%	2001	16	42,4%
De 45 a 64 anys	32,9%	1995	22	39,2%
De 65 a 74 anys	11,0%	1983	34	48,8%
75 anys i més edat	9,2%	1979	38	47,1%
<i>Total</i>	100,0%	1995	22	47,9%
Menys de 50.000 habitants				
De 16 a 29 anys	16,7%	2000	17	79,2%
De 30 a 44 anys	30,4%	2004	13	35,5%
De 45 a 64 anys	33,1%	1993	24	43,0%
De 65 a 74 anys	10,7%	1981	36	51,3%
75 anys i més edat	9,2%	1973	44	54,9%
<i>Total</i>	100,0%	1994	23	48,8%
AMB				
De 16 a 29 anys	16,8%	2000	17	79,2%
De 30 a 44 anys	28,9%	2002	15	39,8%
De 45 a 64 anys	31,2%	1991	26	45,6%
De 65 a 74 anys	11,5%	1980	37	53,2%
75 anys i més edat	11,6%	1972	45	55,8%
<i>Total</i>	100,0%	1992	25	51,7%

1.2. El règim de tinença de l'habitatge i efectes en l'experiència residencial

Les bases materials de les relacions de veïnatge s'articulen a través de l'accés a l'habitatge. Element destacat en termes de condicions de vida, és també el mecanisme prevalent a partir del qual cada persona s'ubica física i temporalment en un espai local de convivència. Efectivament, és a través de l'accés a l'habitatge i del grau de permanència en ell que es materialitza la *presència* de cada persona al barri, que es defineix la seva *adscripció legal o administrativa a un territori* així com també, i convé recalcar-ho, que s'arriba a obtenir *el reconeixement social com a veí o com a veïna*. En aquest apartat s'examinen per tant les interaccions entre l'estructura del règim de tinença dels habitatges i la configuració dels espais locals de convivència.

Cal començar advertint que l'estructura de la tinença d'habitatges es va veure fortament modificada a l'AMB d'ençà la liberalització del mercat de lloguer l'any 1985. A partir d'aquesta data es produeix la progressiva implantació dels contractes de lloguer a terminis, el que va anar en detriment dels lloguers de llarga durada o de caràcter indefinit. Amb tot, d'acord amb les dades de l'ECAMB, fins el 3,5% de la població metropolitana viu en un habitatge de lloguer signat abans del 1985, el que suposa el 23,1% de totes les persones que viuen sota aquest règim de tinença. La persistència d'aquests contractes indefinits (popularment coneguts com de renda antiga) no permet establir una relació directa entre el règim de tinença de l'habitatge i la temporalitat de la seva ocupació. Altrament, tampoc l'accés en propietat és garantia d'una presència indefinida a un habitatge o a un barri. Això no obstant, sí que s'observa una relació significativa entre el règim de tinença de l'habitatge i el grau d'implantació de les persones en el seu context local (Taula 7), cosa que permet mantenir aquesta variable com un *proxy*.

Així s'ha pogut observar que una de les característiques del sistema residencial metropolità és que la gran majoria de la seva població (el 82,9%) viu en un habitatge de propietat (pagat o amb pagaments pendents), sent aquestes persones les que han passat una major fracció de la seva vida vinculada al seu context local. El grau de temporalitat és major entre les persones llogateres i entre aquelles que han accedit a l'habitatge per una cessió del seu entorn social proper o per qualsevol altre mecanisme (herències, donacions,...). En el cas dels habitatges de lloguer s'observen, a més, diferències territorials significatives. És a Barcelona i a les ciutats grans de la metròpoli on hi ha una major implantació del lloguer com a forma d'accés a l'habitatge, tanmateix la major prevalença dels contractes indefinits fa que la fracció d'anys de vida que les persones han estat vinculades a l'habitatge sigui major en aquestes ciutats que no pas als municipis intermedis i petits.

Taula 7. Regim de tinença de l'habitatge i proporció d'anys de vida al domicili. ECAMB, 2017

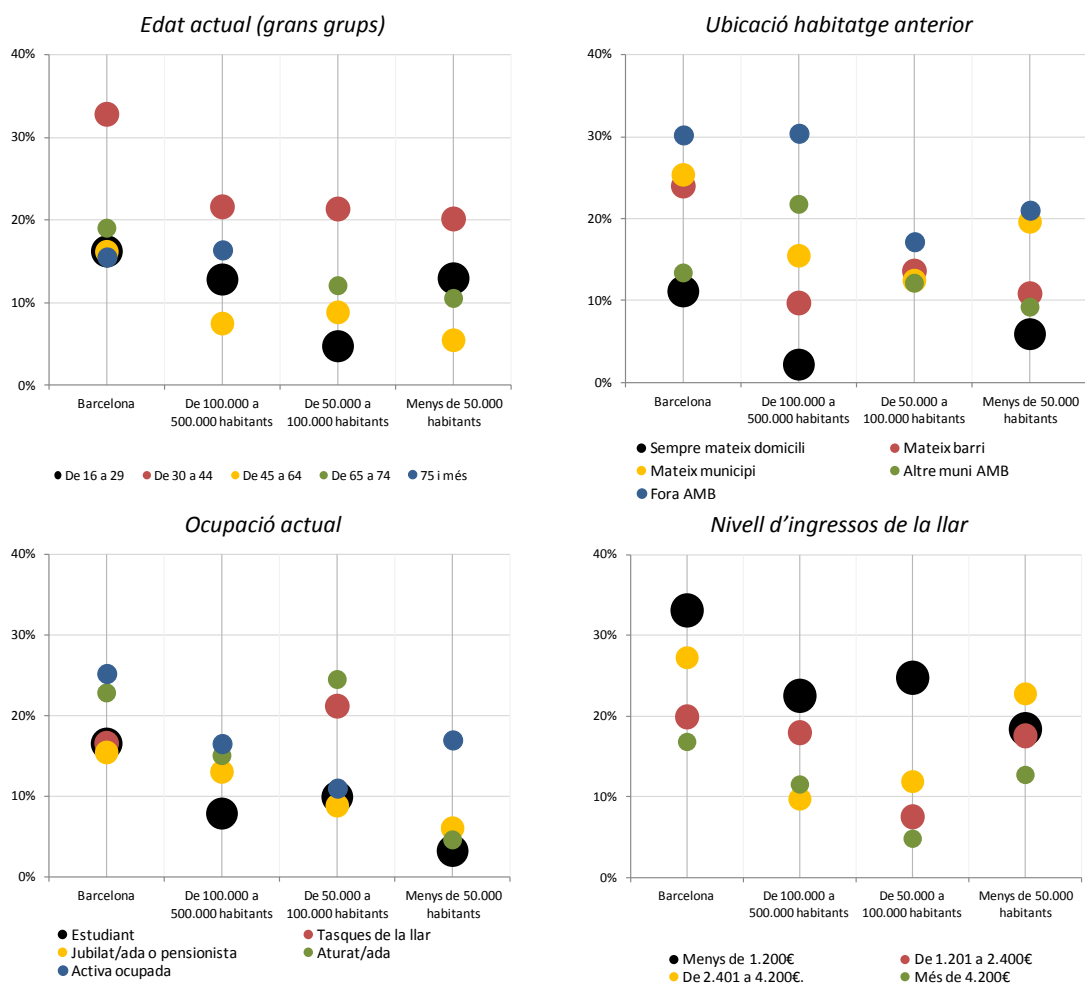
	<i>Propietat</i>		<i>Lloguer</i>		<i>Cessió o altres règims</i>	
	<i>%</i>	<i>% anys vida</i>	<i>%</i>	<i>% anys vida</i>	<i>%</i>	<i>% anys vida</i>
Barcelona	78,6%	56,3%	19,2%	38,1%	2,2%	31,6%
De 100.000 a 500.000 hab.	87,1%	58,0%	12,1%	37,4%	0,9%	33,1%
De 50.000 a 100.000 hab.	88,2%	51,2%	9,9%	20,1%	1,9%	32,4%
Menys de 50.000 hab.	87,1%	51,9%	10,6%	25,0%	2,3%	36,0%
AMB	82,9%	55,1%	15,2%	34,8%	1,9%	32,7%

L'efecte dels contractes de lloguer de renda antiga es pot controlar si s'estudien les dades relatives a l'arrendament només entre aquelles persones que han accedit al seu habitatge a partir del 1985. S'observen diferències importants en les característiques de les persones arrendatàries, també en funció del municipi on està ubicat el seu habitatge. Això es pot apreciar al Gràfic 10, on s'han representat els perfils d'aquestes persones. Aquest règim de tinença involucra sobretot a les edats adultes-joves, el que significa que a mesura que passen els anys la tendència és a la compra d'un habitatge per viure-hi. També es pot apreciar que a tots els municipis metropolitans són les persones arribades des de fora de l'AMB (majoritàriament des de l'estranger) les que encapçalen el rànquing de l'arrendament, que als municipis grans també involucra les mobilitats residencials intrametropolitanes. Aquestes mateixes dades confirmen la posició diferencial de Barcelona respecte el mercat de l'habitatge, com es veu en la major propensió al lloguer entre les persones que busquen establir la seva llar al mateix municipi o al mateix barri. Val a dir que atesa la gran diversitat de formes i tipus de llars, per motius de mostra no es pot oferir aquesta informació desagregada a nivell municipal. Ara bé per al conjunt de l'AMB, on Barcelona té el major pes relatiu, s'ha pogut constatar una major propensió al lloguer a les llars on es conviu amb menors de 16 anys, especialment monoparentals (34,6%), però també les de dos o més adults (23%). Se situen igualment per sobre de la mitjana les llars unipersonals (19,9%).

Ja s'han vist les implicacions diferencials que tenen els processos de permanència i de canvi d'habitatge en la biografia de les persones segons edat, pel que interessa visibilitzar molt especialment aquestes situacions de temporalitat sobre la infància, i animar a preguntar-se fins a quin punt l'exposició a situacions d'instabilitat residencial pot tenir efectes sobre les seves necessitats socials de relació i construcció de la identitat, especialment quan aquestes van unides a situacions de vulnerabilitat econòmica o pobresa. En efecte, com mostren les dades en relació amb l'ocupació i la renda familiar mitjana, l'accés a l'habitatge en règim de lloguer es distribueix de forma polaritzada. S'observa així una major prevalença d'aquest règim de tinença entre la població laboralment activa o a l'atur, però on estan molt

especialment representades les llars amb les rendes més baixes. No obstant això a Barcelona i als municipis més petits de l'AMB també s'observa una elevada propensió al lloguer entre els segments de població amb unes rendes mitjanes-altes. S'ha vist que el sistema residencial metropolità es caracteritza per unes pautes on predominen les formes d'accés a l'habitatge que tendeixen a l'estabilitat (apropiació indefinida, actualment a través de compra) i a la permanència en el context social local (desplaçaments residencials en proximitat). Mentre que per als segments més benestants la localització temporal a l'habitatge pot ser una opció vital o l'expressió d'una preferència personal, entre els segments de població amb menys recursos econòmics el lloguer temporal sembla menys una opció associada a la llibertat d'escollir que l'expressió d'una situació de vulnerabilitat. Així doncs, a més de les dificultats associades a la dimensió econòmica de la vida social, aquí caldrà parlar una especial atenció a l'efecte de possibles mobilitats residencials forçades sobre les necessitats humanes de relació, així com a les possibles desigualtats pel reconeixement d'aquestes persones en tant que veïnes o veïns (presents als espais locals de convivència però no arrelades).

Gràfic 10. Característiques de la població que viu en règim de lloguer. ECAMB, 2017 ^a

a. Nota: Només persones que han accedit a l'habitatge en règim de lloguer a partir de 1985.

1.3. L'habitatge i l'organització espacial de la població en proximitat

L'habitatge resulta d'una necessitat utilitària de les persones, a la vegada que és l'extensió material de la pròpia vida col·lectiva. Aquesta consideració de la forma construïda com una part integrant de la vida social és una temàtica que ha estat present des dels plantejaments inicials de les ciències humanes i socials. Així Durkheim (1895) ja afirmava a les seves *Regles del mètode sociològic* que si la població s'aglomera a les ciutats en comptes de dispersar-se pels camps és perquè hi ha una determinada forma de *ser social* que *ens imposa* dita concentració. Conseqüentment la forma construïda acomoda, al mateix temps que organitza i distribueix territorialment a la població, imposant-li diferents *graus de proximitat espacial respecte d'altres persones*. Tanmateix aquest no és un fet natural ni espontani, sinó que són els processos locals de decisió política i econòmica, també els de pressió i de resistència, els que han determinat (i determinen) en cada cas l'assignació, la qualitat i la forma concreta d'aquests habitatges i la dels contextos locals on aquests s'inscriuen.

Enteses aleshores com objectes implicats en dinàmiques de transformació espacial, les formes de l'habitatge expressen una idiosincràsia pròpia i particular, vinculada al seu període històric de construcció. En aquesta línia, un dels canvis residencials més destacats per la literatura actual és la tendència de les metròpolis contemporànies a promoure processos d'urbanització i de renovació urbana basats en el reemplaçament residencial dels edificis antics per tipologies edificatòries susceptibles de donar cabuda a una *major densitat residencial*¹, amb el consegüent interès per les conseqüències d'aquests processos sobre la vida veïnal².

Per conèixer la situació de l'AMB en relació a aquestes dinàmiques és prioritari referir-se a l'estructura del parc d'habitatges on resideix la població, estudiar la seva evolució i col·legir, a partir d'aquí, si existeix una pauta general com la indicada. Tanmateix aquesta només és una part de la qüestió, ja que també caldrà saber quin paper juguen aquestes formes edificatòries en els itineraris residencials de la població, tant en relació al canvi com a la permanència a l'habitatge. Només després ens podrem preguntar sobre la vida en contextos locals de convivència de diferents densitats i la seva capacitat per donar resposta a les necessitats de sociabilitat de la població.

¹.. Veure per exemple: Burdett, R; Travers, T.; Czischke, D.; Rode, P. i Moser, B. "Density and Urban Neighbourhoods in London" (Summary Report, Enterprise LSE Cities, 2004).

².- Veure: Scanlon, K; White, T. i Blanc, F. "Residents' experience of high-density housing in London" (Final report, LSE London/LSE Cities report for the GLA, Juny 2018).

1.3.1. Cap a contextos residencials de més alta densitat veïnal?

El present apartat se centrarà en estudiar, primerament, les dades relatives a les característiques dels habitatges on viu la població, tot tractant de determinar les condicions de densitat residencial sorgides a conseqüència de l'evolució de les tipologies edificatòries. S'analitzaran successivament l'any de construcció dels habitatges, la seva tipologia i superfície. Fent servir aquestes variables es calcularà un indicador de densitat residencial per conèixer el grau de proximitat física que aquestes formes edificatòries imposen a la població resident.

Any de construcció dels habitatges

Per poder reconstruir la seqüència temporal de les formes edificatòries metropolitanes, en el marc de l'enquesta s'ha demanat per l'any de construcció de l'edifici on està ubicat l'habitatge, qüestió sobre la que cal fer un comentari previ. Malgrat els períodes temporals suggerits per l'ECAMB són prou amplis, hi ha una elevada quantitat de persones que no han sabut (o no han volgut) concretar l'any de construcció de l'edifici on viuen (14,2%). Una anàlisi dels perfils de població ha constatat una pauta recurrent en aquesta baixa resposta: els segments de població més joves, molts dels quals han viscut sempre al mateix habitatge, són els que expressen majors dificultats per contestar aquesta pregunta³. En primer lloc, el coneixement sobre l'any de construcció de l'edifici no prové de l'experiència directa que proporciona el seu ús diari, sinó que és necessari un cert grau d'informació sobre la finca. En segon lloc, aquesta qüestió adquireix un especial protagonisme en el moment de l'emancipació o del canvi de residència. Resulta aleshores fins a cert punt lògic que siguin les persones que no han experimentat aquestes situacions les que tendeixin a desconèixer l'any de construcció de l'edifici on viuen.

Dit això, les dades disponibles són suficients com per a poder fer pivotar les nostres anàlisis. Així, tal i com es pot comprovar a la Taula 8, s'estima que fins el 13,6% de la població metropolitana viu actualment en habitatges que es van construir abans de la dècada de 1950. Convé dir que la decisió de triar aquest any com a punt de tall està supeditada a la importància dels desenvolupaments i dels arranjaments urbanístics que es van realitzar a l'AMB durant la segona meitat del segle XX. En aquest període es va incrementar la producció d'habitatges, sent que la major part de la població metropolitana viu actualment en ells (el 64,2%). Finalment, només el 8,0% de la població metropolitana viu a dia d'avui en habitatges de construcció més recent.

³- La proporció de persones de 16 a 29 anys que no responen o que no saben l'any de construcció de l'edifici on viuen ha estat del 32,4%. Aquest percentatge ha estat del 21,4% entre les persones que sempre han viscut en el mateix habitatge que son, com s'ha vist, majoritàriament les persones més joves.

S'observa que la proporció de persones que viuen en habitatges construïts abans de 1950 és major a Barcelona que a la resta de municipis metropolitans: són el 19,1% de les persones residents a la capital catalana, davant el 6,8% de les que viuen a la resta de municipis grans o el 5,4% que viuen a municipis mitjans. Als municipis més petits de l'AMB aquest percentatge ha estat de l'11,4%, una xifra significativa tot i que a molta distància de la que es registra a Barcelona. En aquests resultats s'ha de veure una voluntat de conservació i de recuperació tant de la trama com dels habitatges històrics, considerats encara habitables. Sent així, el procés de densificació metropolitana no seria una tendència lineal sinó que estaria coexistent amb altres maneres i models de fer metròpoli.

Les mateixes dades també reflecteixen els intensos creixements urbanístics que va experimentar el parc d'habitatges a partir dels anys 50. Destaca especialment la situació dels municipis grans i intermedis. Aproximadament el 70% de la seva població viu en habitatges construïts en aquest període, mentre que a la resta de municipis aquest percentatge s'aproxima més al 60%. També cal fer notar el dinamisme sostingut de l'obra nova als municipis petits i mitjans. A mesura que el ritme de construcció i de reposició d'habitatges s'estancava a la ciutat central i als municipis més grans de l'AMB, el signe del creixement als municipis petits i mitjans continuava sent positiu. Aquesta tendència ha perdurat en el temps (almenys fins l'arribada de la crisi), d'on resulta que el 15,3% de la població dels municipis de menys de 50.000 habitants viu en habitatges relativament nous, i és l'11,7% de la població dels municipis mitjans. En canvi, a Barcelona la proporció de persones que viuen en un habitatge de construcció recent és només del 4,7%, i del 8,1% als municipis de 100.000 a 500.000 habitants. Aquests últims ha continuat la producció d'habitatges tot aprofitant els espais lliures intersticials que els separaven dels nuclis residencials més propers.

Taula 8. Distribució de la població segons any de construcció de l'habitatge i ubicació. ECAMB, 2017

	Abans de 1950	1950 - 2000	A partir de 2000	Ns/Nc	Total
Ubicació de l'habitatge					
Barcelona	19,1%	61,7%	4,7%	14,5%	100,0%
De 100.000 a 500.000 hab.	6,8%	68,0%	8,1%	17,1%	100,0%
De 50.000 a 100.000 hab.	5,4%	70,9%	11,7%	12,0%	100,0%
Menys de 50.000 hab.	11,4%	61,4%	15,3%	11,9%	100,0%
AMB	13,6%	64,2%	8,0%	14,2%	100,0%

Tipologia dels habitatges

A mesura que la societat canvia sorgeixen nous edificis i altres es tornen obsolets. Per tant, les formes que avui caracteritzen els habitatges de l'AMB no són casuals, sinó el resultat de processos històrics complexos que s'han anat succeint al llarg del temps i a resultes dels quals la tipologia edificatòria més freqüent a l'AMB és a dia d'avui el bloc de pisos (taula 10). En efecte, es comprova que el 87,5% de la població metropolitana viu en aquestes edificacions. La majoria ho fa en blocs que alberguen de 5 a 40 habitatges (el 67,7%) i el 12,2% en blocs de pisos que són encara més grans. Per tant, comparativament són menys les persones que viuen en blocs de pisos petits o en cases, ja estiguin aquestes aïllades (5,9%) o adossades a altres edificacions (6,6%).

Amb tot, les dades territorials permeten veure que les tipologies residencials no configuren una realitat homogènia a tota l'AMB. Així, el 21,6% de la població dels seus municipis intermedis viuen en cases adossades o independents, i són el 33,6% als municipis de menys de 50.000 habitants. Menys poblats, la possibilitat de fer un ús extensiu del territori ha conferit un grau de mixtura al teixit residencial d'aquests municipis molt difícil d'assolir a les urbs més grans. Aquestes últimes han optat per formes edificatòries compactes. Així, el 14% de la població de Barcelona i dels municipis metropolitans de major grandària poblacional viuen en blocs de pisos de més de 40 habitatges, una proporció que no supera el 10% a la resta de municipis metropolitans.

Taula 9. Distribució de la població segons tipologia de l'habitatge i ubicació municipal. ECAMB, 2017

	Barcelona	De 100.000 a 500.000 hab.	De 50.000 a 100.000 hab.	Menys de 50.000 hab.	AMB
Bloc de més de 40 habitatges	13,9%	13,8%	7,6%	9,1%	12,2%
Bloc de 5 a 40 habitatges	73,9%	69,1%	62,4%	50,9%	67,7%
Bloc petit de 2 a 4 habitatges	6,9%	9,4%	8,4%	6,4%	7,5%
Casa entre mitgeres, adossada	3,6%	5,1%	8,8%	16,0%	6,6%
Casa aïllada o independent	1,6%	2,3%	12,9%	17,6%	5,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

El Gràfic 11 combina les tres dimensions que s'han introduït fins ara: la tipologia de l'habitatge, l'any de construcció de l'edifici i la seva ubicació. A partir d'aquestes dades es pot comprovar que les formes residencials més compactes han anat augmentant la seva presència al conjunt de municipis de l'AMB, amb la sola excepció de les ciutats metropolitanes més petites; allà la tendència és a favor dels blocs de pisos petits i mitjans. Així, s'observa el que ja s'afirmava abans: que el patró de construcció de la metròpoli no s'inscriu en una dinàmica de substitució progressiva de les formes edificatòries menys compactes com les cases i els blocs de pisos

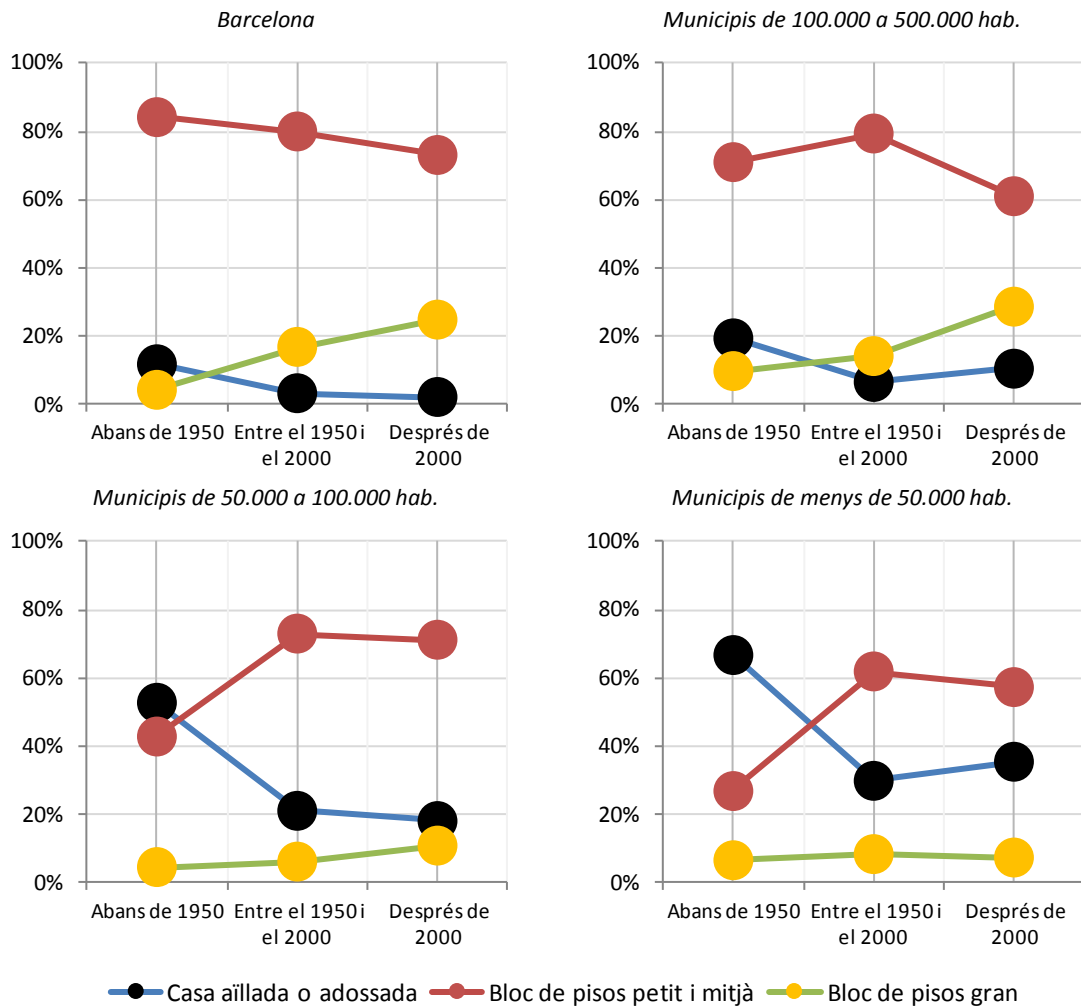
petits. Aquestes tipologies residencials no solament persisteixen, sinó que a la majoria de municipis han vist augmentat el seu volum a partir de l'any 2000.

En el cas de Barcelona, s'observa com la construcció de cases i de blocs de pisos de baixa altura va perdent pes al llarg del segle XX, sempre a favor dels grans blocs de pisos. Atenent a l'any de construcció dels habitatges, es pot veure que només el 4,2% de les persones que viuen en edificis d'abans del 1950 ho fan en blocs de pisos de més de 40 habitatges. Aquest percentatge augmenta fins el 13,2% entre les persones que viuen en edificis construïts en el període que va de 1950 a l'any 2000, i és del 17,1% entre les persones que ocupen un habitatge de construcció més recent. Es pot veure per tant, com la capital catalana s'està veient impel·lida a optar per formes edificatòries cada cop més grans i compactes, i a fer-ho en detriment d'altres tipologies residencials. Amb tot, a diferència del que està succeint en altres ciutats mundials, la vida en edificis d'alta densitat no és a dia d'avui la norma a Barcelona. Almenys fins ara, aquesta tendència s'ha vist limitada per la voluntat de conservació de la trama històrica i de rehabilitació d'uns habitatges que es consideren adaptables a la conjuntura actual.

És als grans municipis de l'AMB on la tendència a la densificació dels teixits residencials ha estat més pronunciada. Però aquest no és un procés emergent, sinó en gran mesura associat als intensos creixements poblacionals i constructius que es van iniciar durant la segona meitat del segle XX. En canvi, els nous creixements residencials que s'han produït d'ençà l'any 2000 no han adoptat les formes edificatòries més denses com a única estratègia constructiva. Això es veu per exemple en el fet que si bé el 28,6% de les persones que viuen en edificis construïts després de l'any 2000 resideixen en grans blocs d'habitatges, arriba fins el 10,4% la proporció de persones que han accedit a unes cases que són també de recent construcció. És important destacar la recuperació d'aquesta tipologia edificatòria caracteritzada per la baixa densitat, sobretot si es té en compte que la seva presència a les grans ciutats de l'AMB s'havia vist reduïda durant la segona meitat del segle XX a un paper pràcticament testimonial.

La casa és una forma edificatòria de una gran rellevància social i identitària a Catalunya. Amb referència als municipis mitjans i petits de l'AMB, s'observa que aquest tipus d'habitatges han anat perdent el seu paper predominant com a forma constructiva a mesura que avançava el segle XX, sobretot a favor dels blocs de pisos mitjans i petits. Tanmateix convé fer notar que la construcció de cases disminueix però no desapareix. Les dades fins i tot mostren un repunt d'aquesta forma edificatòria a partir de l'any 2000 a les ciutats més petites de l'AMB, si bé lògicament ara investida de noves característiques i significats.

Gràfic 11. Distribució de la població segons tipologia de l'habitatge, anys de construcció i ubicació municipal. ECAMB, 2017

Superfície dels habitatges

L'altre factor que modula la distància o el grau de proximitat espacial que s'estableix entre les veïnes i els veïns és la pròpia superfície dels habitatges i és per aquest motiu que a la Taula 10 s'ha distribuït la població segons l'antiguitat de l'edifici on viu i la superfície del seu habitatge. En el cas de l'AMB, la major part de la seva població viu en habitatges que tenen de 61 a 75 m² (el 27,7%) o en habitatges amb una superfície que oscil·la entre els 76 i els 90 m² (el 25,5%). En els dos extrems d'aquesta distribució estan les persones que viuen a habitatges de menys de 60 m² (9,8%) i les que ho fan a edificis de més de 120m² (el 14,3%).

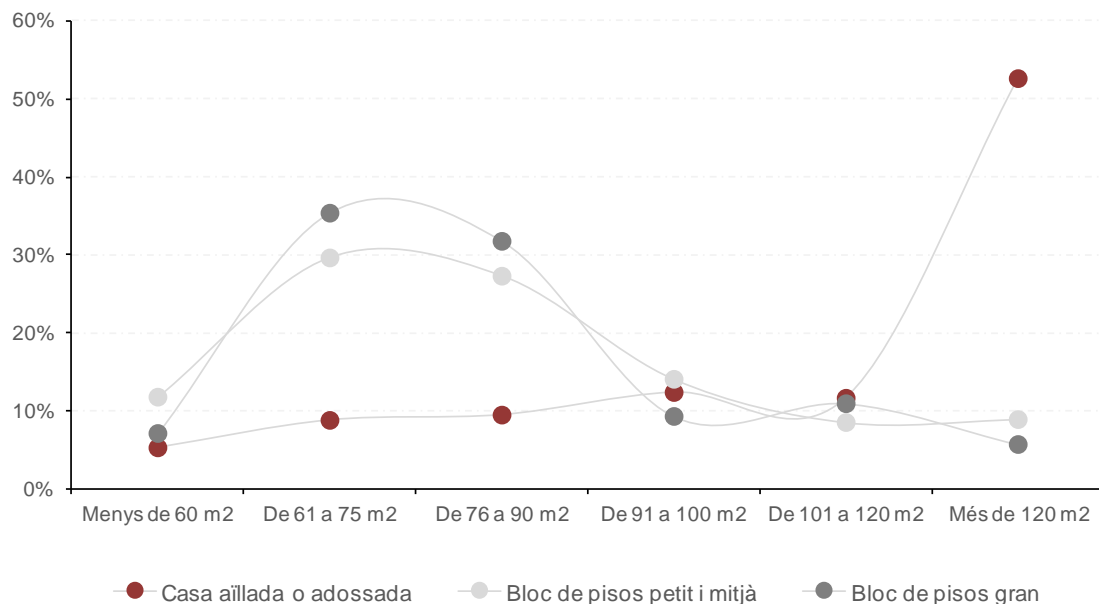
Val a dir que la relació entre l'any de construcció de l'edifici i la seva superfície és en gran mesura un reflex de com han evolucionat les formes edificatòries a l'AMB, una relació que es

pot constatar al Gràfic 12. Els blocs de pisos van ser els protagonistes de l'expansió residencial de la segona meitat del segle XX. En conseqüència, la majoria de persones que viuen en edificis construïts durant aquest període ho fan en habitatges que oscil·len entre els 61 i els 90m². En canvi, en els períodes on la construcció de cases ha tingut major protagonisme augmenta la proporció de persones que viuen en habitatges que superen els 120m². De l'anterior es desprèn que, en el seu conjunt, la principal diferència en la superfície dels habitatges s'estableix entre els blocs de pisos i les cases, ja que la majoria de persones que viuen a cases aïllades o adossades ho fan en habitatges que superen els 120m².

Taula 10. Distribució de la població segons superfície de l'habitatge i any de construcció. ECAMB, 2017

Superfície de l'habitatge	Abans de 1950	1950 – 2000	A partir de 2000	AMB
Menys de 60 m ²	17,0%	9,1%	4,4%	9,8%
De 61 a 75 m ²	20,9%	30,5%	17,4%	27,7%
De 76 a 90 m ²	17,4%	27,1%	25,7%	25,5%
De 91 a 100 m ²	13,4%	12,8%	19,5%	13,6%
De 101 a 120 m ²	7,7%	9,2%	9,9%	9,1%
Més de 120 m ²	23,6%	11,3%	23,0%	14,3%
Ns/NC	17,0%	9,1%	4,4%	9,8%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Gràfic 12. Superfície dels habitatges segons la seva tipologia. ECAMB, 2017

Ordenació volumètrica dels edificis i proximitat veïnal

La quantitat d'habitatges que hi ha en un edifici i la superfície construïda són unitats essencials per a la planificació urbana, de manera que ambdues són tingudes en compte en els processos que impliquen la presa de decisions sobre la densitat residencial dels barris. Des del punt de vista de la vida quotidiana, aquestes decisions són les que determinen el *grau de proximitat física que s'estableix entre els veïns i les veïnes d'un edifici*. Per tant, a resultes de les pròpies característiques dels habitatges metropolitans, hi ha persones que han de conviure en *contextos de molt alta proximitat veïnal*, mentre que altres ho poden fer amb un relatiu grau d'independència i distància espacial respecte dels seus veïns.

En relació a la convivència quotidiana, ens interessa identificar i caracteritzar aquests diferents contextos de proximitat veïnal. Per fer-ho s'ha construït un indicador que considera conjuntament les dues variables suara esmentades: la tipologia de l'habitatge i la seva superfície. Convé notar que només les cases independents permeten un cert grau d'aïllament residencial. En canvi, la resta de formes edificatòries impliquen una vida que transcorre entre veïns, el nombre dels quals augmenta a mesura que els immobles alberguen més habitatges. En aquests espais residencials compartits, la superfície de l'habitatge és la que acaba determinant la distància respecte els altres habitants dels edificis. D'acord amb aquests criteris, es proposa la tipologia de classificació residencial que es presenta a la Figura 1.

Figura 1. Classificació dels habitatges segons proximitat física entre veïns i veïnes

	Més de 120 m ²	De 101 a 120 m ²	De 91 a 100m ²	De 76 a 90m ²	De 61 a 75m ²	60 m ² o menys
<i>Casa independent</i>	Baixa	Baixa	Baixa	Baixa	Baixa	Baixa
<i>Casa adossada</i>	Baixa	Baixa	Baixa	Moderada	Moderada	Semi intensiva
<i>Bloc pisos petit</i>	Baixa	Baixa	Moderada	Moderada	Semi intensiva	Intensiva
<i>Bloc pisos mitjà</i>	Baixa	Moderada	Moderada	Semi intensiva	Intensiva	Molt intensiva
<i>Bloc pisos gran</i>	Moderada	Moderada	Semi intensiva	Intensiva	Molt intensiva	Molt intensiva

A la Taula 11 es mostren els resultats d'aquest indicador. Per facilitar la lectura i l'anàlisi també s'ha distribuït la població en funció de la tipologia i la superfície del seu habitatge. A partir dels resultats s'observa la major part de la població metropolitana està vivint en contextos residencials que a priori imposen una proximitat veïnal que es pot jutjar de moderada (el 21%) o de semiintensiva (el 22,4%). Això no obstant, fins el 38,2% de la població metropolitana està vivint en condicions d'una gran densitat veïnal. El 13,3% d'aquestes persones són les que viuen als habitatges més petits dels blocs de pisos més grans de l'AMB. La resta són sobretot persones que viuen en habitatges de 61 a 75 m², ubicats generalment a blocs de pisos mitjans.

En darrer terme, el 18,5% de la població metropolitana viu en unes condicions que hem caracteritzat de baixa densitat veïnal. Són aquelles que ho fan a cases independents o a blocs de pisos però en habitatges que superen els 90m².

Taula 11. Distribució de la població segons tipologia, superfície de l'habitatge i densitat veïnal. ECAMB, 2017

	Baixa	Moderada	Semi intensiva	Intensiva	Molt intensiva	Total
Tipologia de l'habitatge						
Casa aïllada o independent	100,0%	-	-	-	-	100,0%
Casa entre mitgeres	73,3%	19,4%	7,3%	-	-	100,0%
Bloc 2 a 4 habitatges	21,0%	39,8%	28,2%	11,0%	-	100,0%
Bloc 5 a 40 habitatges	8,8%	21,9%	27,7%	29,8%	11,8%	100,0%
Bloc més 40 habitatges	-	16,6%	9,3%	31,7%	42,4%	100,0%
Superfície de l'habitatge						
Menys de 60 m ²	1,4%	-	4,4%	7,7%	86,4%	100,0%
De 61 a 75 m ²	1,5%	2,1%	7,4%	73,1%	15,9%	100,0%
De 76 a 90 m ²	1,8%	9,0%	73,7%	15,5%	-	100,0%
De 91 a 100 m ²	10,8%	80,4%	8,8%	-	-	100,0%
De 101 a 120 m ²	23,7%	76,3%	-	-	-	100,0%
Més de 120 m ²	94,7%	5,3%	-	-	-	100,0%
AMB	18,5%	21,0%	22,4%	24,9%	13,3%	100,0%

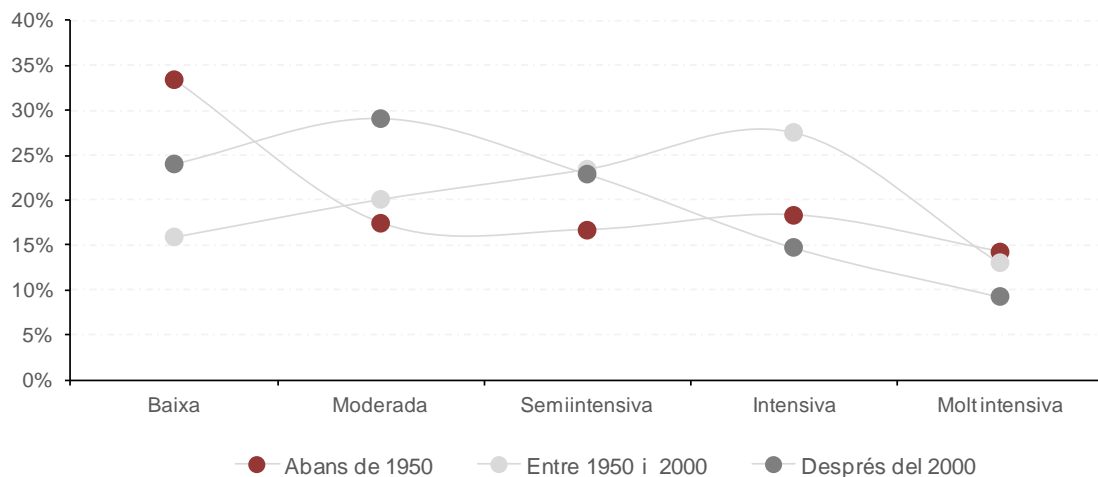
L'examen de l'evolució d'aquest indicador és el que permetrà establir si efectivament hi ha una tendència a la densificació veïnal a l'AMB. Els resultats es distribueixen per tant en funció de l'any de construcció dels habitatges (Gràfic 13 i Taula 12). Així s'observa que la construcció d'habitatges abans de la dècada de 1950 es caracteritza per la tendència a formes edificatòries que comporten baixa densitat veïnal. Altra cosa és lògicament el nombre d'ocupants de les llars, però si ens atenem al grau de proximitat física que la construcció residencial imposava als seus habitants aquesta era baixa. Aquesta situació es reverteix als edificis construïts a partir de la segona dècada del segle XX, doncs aquests imposen una experiència de veïnatge molt més intensiva. Tanmateix, també es pot apreciar clarament com les construccions més recents no han continuat aquesta tendència sinó que han tendit a revertir aquesta situació, ampliant la grandària dels habitatges i moderant així la distància entre veïns i veïnes.

Taula 12. Distribució de l'indicador de densitat veïnal segons any de construcció de l'habitatge. ECAMB, 2017

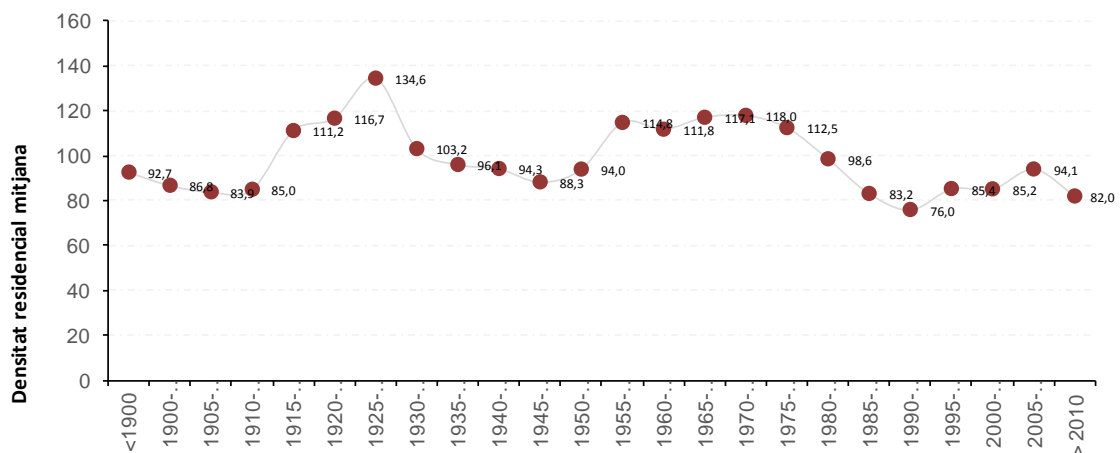
Densitat veïnal	Abans de 1950	1950 – 2000	A partir de 2000	AMB
Baixa	33,4%	15,9%	24,0%	11,5%
Moderada	17,4%	20,1%	29,1%	24,2%
Semiintensiva	16,6%	23,4%	22,9%	22,7%
Intensiva	18,3%	27,5%	14,7%	25,0%
Molt intensiva	14,2%	13,0%	9,3%	16,5%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Val a dir que aquesta ha estat la primera vegada que l'ECAMB defineix i utilitza aquest indicador. Per tal de comprovar la seva consistència i la fiabilitat dels seus resultats s'han utilitzat les *Estadístiques Catastrals* per calcular la densitat mitjana dels habitatges metropolitans, cosa que s'ha fet posant en relació el número d'habitatges construïts a cada període i la superfície urbanitzada de cada parcel·la. Els resultats (Gràfic 14) permeten observar com abans de la dècada dels anys 1950 la densitat residencial se situava aproximadament en 100 habitatges per cada hectàrea urbanitzada, si bé augmentà considerablement entre l'any 1915 i l'any 1925, si bé de manera puntual. És entre els anys 1955 i 1975 que s'aprecia una tendència sostinguda a l'edificació en densitats intensives, amb una mitjana de 115 habitatges per hectàrea en aquest període. Posteriorment aquesta tendència es modera, i tampoc es possible apreciar amb aquestes dades una possible tendència a la densificació metropolitana.

Gràfic 13. Distribució de l'indicador de densitat veïnal segons any de construcció de l'habitatge. ECAMB, 2017

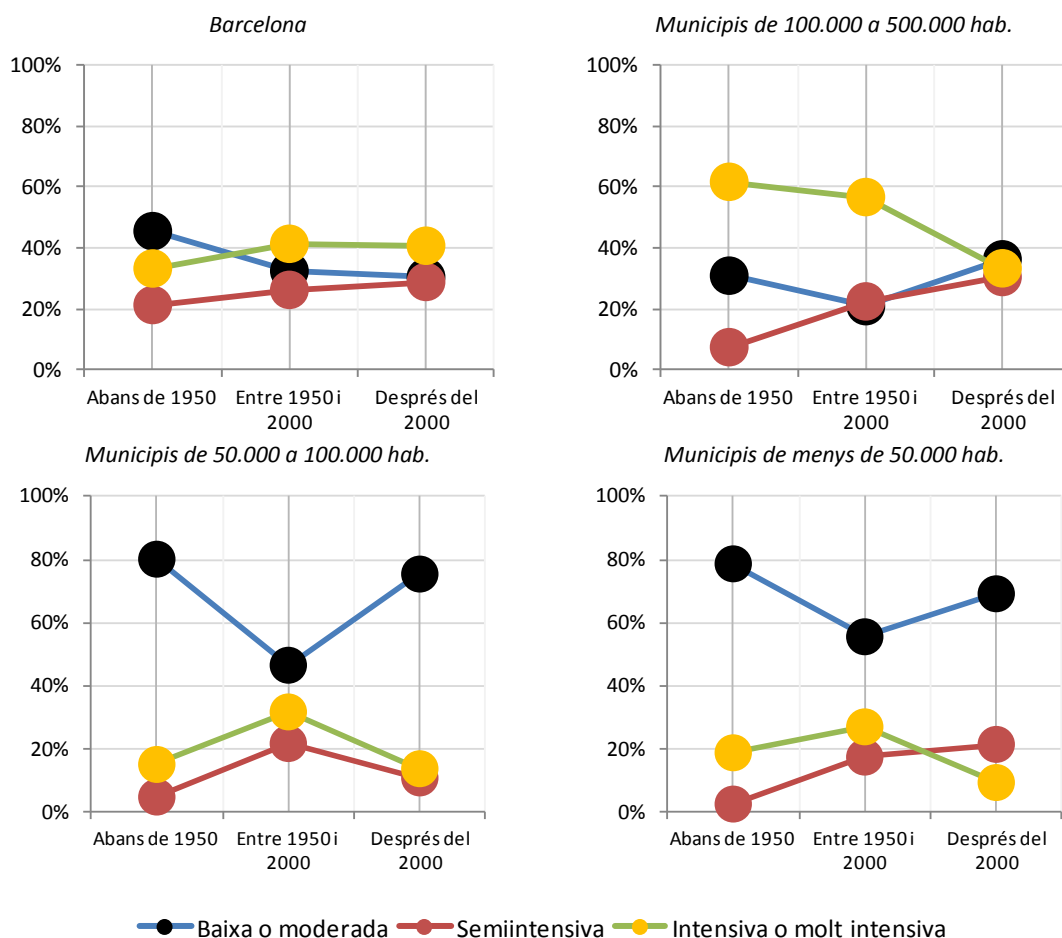
Gràfic 14. Densitat residencial mitjana segons any de construcció dels habitatges a l'AMB. Elaboració pròpia en base a *Estadístiques Cadastrals*, 2017

Les informacions que s'obtenen a partir de les *Estadístiques cadastrals* i de l'*ECAMB* mostren tendències que si no són idèntiques almenys són molt congruents, cosa que augmenta la nostra confiança en la font de dades i en els indicadors que d'ella se'n deriven. Tanmateix les enquestes treballen amb mostres de població, el que imposa límits a les possibilitats d'anàlisi a l'hora de desagregar la informació. Aquest és el motiu que els resultats de l'indicador de densitat veïnal pels municipis metropolitans s'ofereixin agregats en tres categories (Gràfic 15).

La idea de la creixent densificació residencial a les metròpolis contemporànies és una hipòtesi que almenys fins al moment actual no es constata a l'AMB. És més, amb la sola excepció de Barcelona, a la resta de municipis de l'AMB aquesta tendència ha estat a la baixa. Se segueixen construint edificis amb aquestes característiques, si bé la tendència tant a Barcelona com a les grans ciutats de l'AMB és a promocionar formes constructives que imposen una densitat veïnal semiintensiva. També és interessant constatar com aquestes tipologies han incrementat la seva presència als municipis més petits de l'AMB, en convivència amb altres tipologies residencials de baixa densitat.

Gràfic 15. Indicador de densitat veïnal segons any de construcció de l'habitatge i municipi. ECAMB, 2017

Serveis i equipaments veïnals

Abans d'afrontar la biografia residencial i les característiques sociodemogràfiques de les persones que viuen en aquests diferents contextos de densitat veïnal, es vol completar l'estudi dels habitatges metropolitans amb l'anàlisi dels equipaments i serveis comunitaris que ofereixen a les persones residents, així com la seva evolució. La implantació de serveis primaris als habitatges per al foment de les relacions socials primàries entre veïnes i veïns formava part de les idees que van inspirar els reglaments edilicis del segle XX, i la seva importància ha estat recuperada recentment per aquelles escoles teòriques i de disseny que han projectat els seus edificis entenent-los com sistemes de convivència. En el cas de l'ECAMB s'ha demanat a les persones entrevistades si a l'edifici on viuen disposen d'ascensor, de pàrquing o de qualsevol altre equipament o servei compartit entre les veïnes i els veïns (consergeria, terrat, jardí, piscines o sales de joc,...).

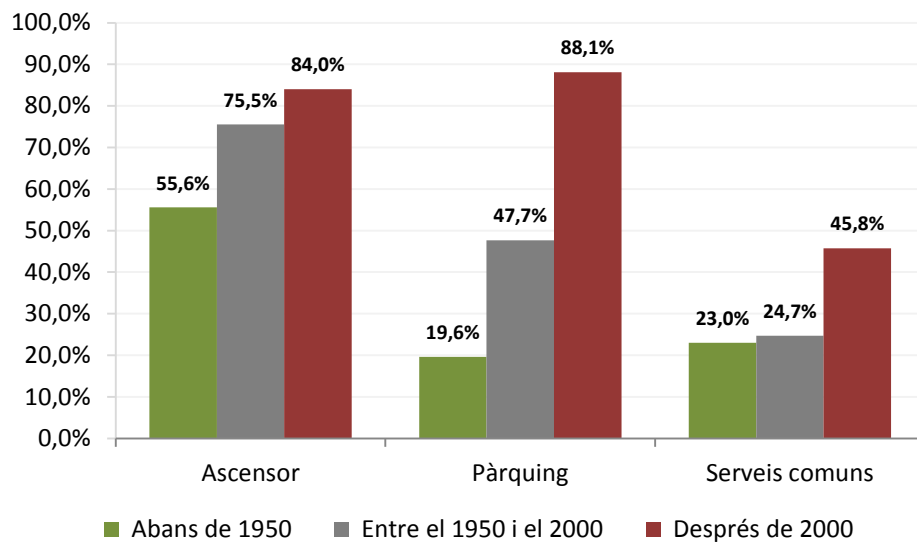
En primer lloc, s'aprecia com la tendència general al conjunt de l'AMB ha estat la de millorar les dotacions de les dotacions de serveis primaris dels edificis, molt especialment en termes d'accessibilitat als habitatges (

habitatges (

Gràfic 16). Així:

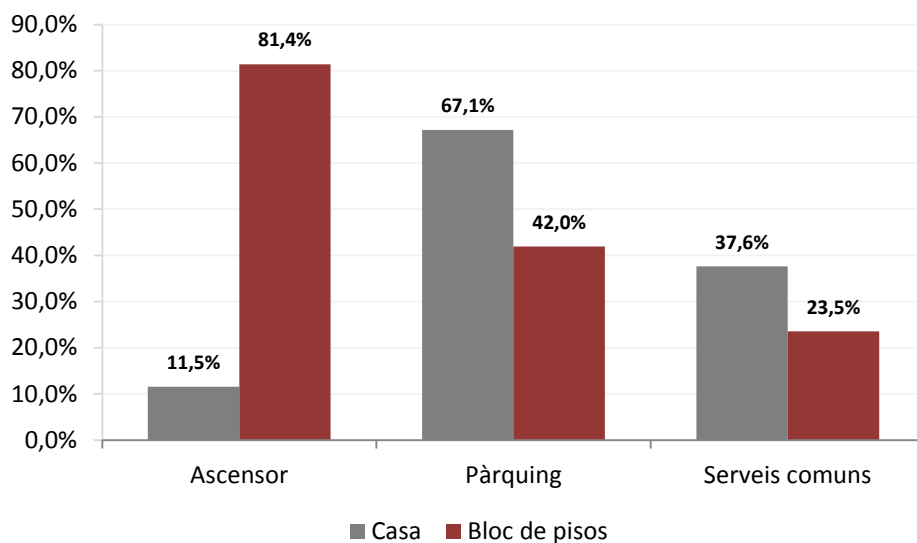
- El 72,6% de la població metropolitana disposa actualment d'almenys un ascensor al seu edifici. Però aquest percentatge és del 55,6% entre les persones residents als edificis més antics, augmenta fins el 75,5% als edificis construïts entre l'any 1950 i el 2000 i ha estat del 84,0% respecte dels edificis de construcció més recent.
- En el cas dels pàrquings, són el 45,1% de les persones residents a l'AMB les que disposen de pàrquing al seu edifici. Són només el 19,6% de les persones que viuen en edificis antics, el 47,7% de les que ho fan en construccions dels anys que van de 1950 al 2000, i la xifra incrementa fins el 88,1% entre les persones que viuen en un edifici de construcció recent.
- En canvi, els edificis de l'AMB han mostrat una menor tendència a incorporar altres comoditats i serveis comunitaris. Només el 25,3% de la població metropolitana disposa d'algun d'aquests serveis, un percentatge que arriba al 45,8% entre les persones que viuen en edificis més nous. Val a dir que de les respostes obertes de les persones entrevistades hem pogut constatar que aquests serveis i equipaments no són els mateixos. De serveis de consergeria, terrats, sales de joc compartides,... s'ha passat progressivament a equipaments com piscines, patis i jardins comunitaris. A més del servei, aquests equipaments esdevenen una forma d'integrar elements naturals a la vida urbana.

Gràfic 16. Distribució de la població segons any de construcció de l'habitatge i disponibilitat de serveis comuns. ECAMB, 2017

En segon lloc, del conjunt de variables que caracteritzen els habitatges és la pròpia tipologia que introdueix una diferència fonamental respecte de la qualitat i la quantitat de serveis centrals. Tal i com es pot veure al Gràfic 17, les cases presenten una major accessibilitat des del carrer i són poques les persones que han instal·lat ascensors, molt més freqüents en canvi als blocs de pisos. Per contra són més les persones que viuen en cases que compten amb pàrquing propi (67,1%) i que disposen de serveis comuns (37,6%).

Gràfic 17. Distribució de la població segons tipus d'habitatge i disponibilitat de serveis comuns. ECAMB, 2017

En tercer lloc, i en aquest cas atenent únicament als blocs de pisos, s'observen diferències importants entre els nous desenvolupaments d'alta proximitat residencial i les construccions precedents (Taula 13). En termes generals, els blocs de pisos més ben equipats de l'AMB són aquells que alberguen una menor densitat veïnal. Aquesta tendència és clarament manifesta en els edificis construïts durant el període 1950-2000. A mesura que incrementa la densitat veïnal de l'edifici disminueix en canvi la proporció de persones que compten amb ascensor, pàrquing o amb qualsevol altre equipament o servei comú.

Aquesta tendència es reverteix clarament a les construccions més recents, ja sigui per la voluntat de captar nous residents o d'atreure població amb una millor posició socioeconòmica. Això és especialment clar en el cas dels ascensors i dels aparcaments, però a la vegada es constata que continuen havent diferències significatives respecte a la disponibilitat d'altres equipaments i serveis centrals. Aquesta dada sembla indicar que, tal i com passava amb els edificis projectats a la dècada de 1950, el disseny dels habitatges d'alta densitat continuaria basant-se en paràmetres i models funcionalistes (l'edifici concebut com una suma de llars aïllades on dormir, menjar,...), sense consideració sobre l'edifici com a context de convivència i les possibles conseqüències del seu disseny en la satisfacció de les necessitats relacionals de les persones que hi viuen (i que els viuen).

Taula 13. Proporció de població resident a blocs de pisos segons any de construcció de l'edifici, densitat veïnal i disponibilitat de serveis comunitaris. ECAMB, 2017 ^a

<i>Densitat veïnal</i>	Abans de 1950	1950 – 2000	A partir de 2000
Ascensor			
Baixa	87,1%	90,3%	86,8%
Moderada	82,1%	88,6%	98,0%
Semiintensiva	72,6%	85,9%	100,0%
Intensiva	60,6%	80,2%	100,0%
Molt intensiva	41,6%	75,7%	100,0%
Pàrquing			
Baixa	17,6%	69,5%	86,8%
Moderada	24,0%	71,5%	83,4%
Semiintensiva	4,7%	39,7%	95,6%
Intensiva	9,2%	30,8%	84,7%
Molt intensiva	2,4%	25,7%	87,8%
Altres equipaments i serveis comuns			
Baixa	13,3%	41,2%	28,0%
Moderada	39,5%	31,2%	54,2%
Semiintensiva	14,5%	20,2%	43,7%
Intensiva	25,8%	17,1%	34,6%
Molt intensiva	14,4%	15,9%	34,1%

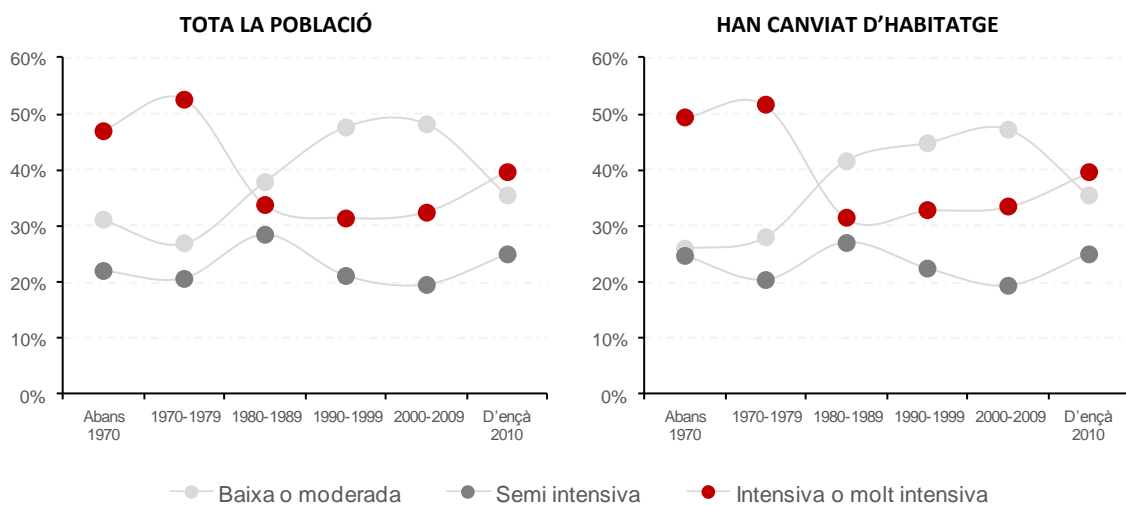
a. Nota: En aquests càlculs s'inclouen únicament els blocs de pisos.

1.3.2. Cap a la vida en contextos residencials de més alta densitat?

A l'apartat anterior s'han estudiat les principals característiques de l'habitatge metropolità i la possible tendència, altrament no constatada, cap a l'organització residencial de la població en contextos de convivència caracteritzats per la creixent densitat veïnal. Queda per analitzar però, com s'inscriuen aquestes formes edificatòries en la biografia residencial de la població metropolitana. Si la variable principal utilitzada anteriorment havia estat l'any de construcció de l'edifici, aquí interessa estudiar sobretot l'any d'assentament de la població en aquests habitatges. Les dades s'ofereixen al Gràfic 18 i desagregades territorialment a la Taula 14.

Una de cada dos persones que s'establien al seu habitatge abans de l'any 1980, ho feien en un context de densitat veïnal intensiva o molt intensiva. En canvi, entre les dècades dels vuitanta i la primera de l'any 2000, aquesta proporció s'inverteix a favor dels contextos residencials de baixa o moderada densitat veïnal. Tanmateix es pot apreciar com a partir de l'any 2010 aquesta tendència torna a revertir-se de nou i guanya pes relatiu la població que accedeix a habitatges que comporten una major proximitat espacial entre veïns. Val a dir però, que no s'han observat diferències significatives associades a l'estatus econòmic, al comportament residencial o a qualsevol altre indicador individual o familiar que expliquin aquesta distribució. Fet i fet les tendències que s'han observat reproduïxen, i són el resultat, dels canvis en les densitats residencials mitjanes que s'han pogut observar al Gràfic 14. Allà també s'apreciava que aquestes densitats es van mantenir en uns nivells molt elevats abans de l'any 1980, que se suavitzen posteriorment fins arribar a l'any 2000 i mostraven un petit repunt posterior.

Gràfic 18. Distribució de la població segons densitat veïnal i any d'accés a l'habitatge. ECAMB, 2017

En principi, es podria esperar una pauta de mobilitat cap a formes residencials de molt alta densitat com una resposta adaptativa a la crisi econòmica, una tendència al canvi d'habitatge entre aquelles persones que busquen llocs per viure més econòmics a costa de la qualitat de l'immoble i de les pròpies preferències. Tanmateix, tal i com es pot veure al gràfic anterior, les pautes residencials en relació a la densitat són bastant homogènies, tant si es té en compte el comportament de tota la població metropolitana com si s'exclouen dels indicadors principals a aquelles persones que no han protagonitzat cap moviment residencial. Les diferències per les principals variables sociodemogràfiques i econòmiques tampoc han resultat significatives.

A l'AMB s'han produït i es produeixen trajectòries residencials forçoses. En relació als règims de tinença s'ha vist anteriorment com els segments menys benestants de la població estaven greument abocats a una inestabilitat residencial clarament associada a les dificultats econòmiques (vegeu Gràfic 10). Però si bé la tinença de l'habitatge estableix importants diferències, també se senyalava que en les mobilitats residencials hi estan implicats tots els segments de població. Així, cal considerar els efectes directes dels moviments associats a la situació econòmica (que van dels canvis de residència forçosos associats a la temporalitat, a l'abandonament o a l'expulsió de l'habitatge, als moviments per millora residencial, passant fins a la seva utilització com a producte financer), però també s'han de tenir en compte els efectes del molt més que notable volum de moviments per canvi d'habitatge protagonitzats per la població metropolitana a expenses de la seva situació familiar (emancipació, formació de noves llars familiars o recomposicions de les antigues) o jurídica (la transitorietat residencial que caracteritza els moments inicials del procés migratori com per la importància jurídica atribuïda a l'habitatge, element central per a la consecució de l'estatus de residència permanent). És en cadascuna d'aquestes situacions que es podria constatar l'existència d'una pauta d'especialització residencial en relació a la densitat veïnal i a les tipologies d'habitatges. Tanmateix quan es consideren totes aquestes situacions (i no només una part), no es pot inferir una pauta comú per al conjunt de la població.

En definitiva, de la mateixa manera que no s'ha constatat un augment de la densificació edificatòria com una tendència urbanística a l'AMB, tampoc s'observa un patró equivalent en el comportament residencial de la població (de tota la població). Per contra, el que reflecteixen les dades són les condicions urbanístiques pròpies del municipi on localitzen el seu habitatge, cosa que reafirma i permet donar visibilitat a l'enorme importància dels criteris de planificació i disseny d'habitatges per les seves conseqüències en l'organització dels contextos residencials de convivència.

Taula 14. Distribució de la població segons densitat veïnal, any d'accés a l'habitatge i municipi de residència. ECAMB, 2017

<i>Any d'accés a l'habitatge</i>	Baixa o moderada	Semi intensiva	Intensiva o molt intensiva
Barcelona			
Abans 1970	25,3%	28,1%	46,6%
1970-1979	27,6%	21,9%	50,5%
1980-1989	38,0%	28,4%	33,6%
1990-1999	43,5%	23,9%	32,6%
2000-2009	42,4%	21,7%	35,9%
> 2010	29,4%	27,1%	43,5%
<i>Total</i>	21,9%	14,8%	63,3%
De 100.000 a 500.000 hab.			
Abans 1970	13,8%	19,8%	66,4%
1970-1979	17,0%	34,0%	49,0%
1980-1989	34,1%	18,2%	47,7%
1990-1999	33,2%	12,5%	54,3%
2000-2009	18,0%	32,2%	49,8%
> 2010	21,9%	14,8%	63,3%
<i>Total</i>	24,0%	20,9%	55,2%
De 50.000 a 100.000 hab.			
Abans 1970	33,3%	17,8%	48,9%
1970-1979	31,0%	22,4%	46,5%
1980-1989	45,1%	28,7%	26,2%
1990-1999	63,5%	16,0%	20,5%
2000-2009	60,6%	17,5%	21,9%
> 2010	49,0%	18,6%	32,3%
<i>Total</i>	52,0%	19,2%	28,8%
Menys de 50.000 habitants			
Abans 1970	75,9%		24,1%
1970-1979	47,5%	14,0%	38,5%
1980-1989	54,5%	22,3%	23,2%
1990-1999	55,3%	21,5%	23,2%
2000-2009	62,4%	22,1%	15,5%
> 2010	60,3%	16,8%	22,9%
<i>Total</i>	59,0%	18,5%	22,5%
AMB			
Abans 1970	31,1%	22,0%	46,9%
1970-1979	26,9%	20,6%	52,5%
1980-1989	37,8%	28,4%	33,7%
1990-1999	47,6%	21,1%	31,3%
2000-2009	48,1%	19,5%	32,4%
> 2010	35,5%	24,9%	39,6%
<i>Total</i>	39,5%	22,4%	38,1%

1.4. Opinions i expectatives de la convivència en distintes densitats

Els apartats anteriors han permès descriure i abordar sumàriament les principals dinàmiques residencials metropolitanes, amb especial èmfasi sobre l'habitatge i el comportament residencial de la població, considerant que aquests són els elements centrals dels processos d'organització espacial i social dels entorns locals de convivència. En canvi, l'objectiu principal d'aquest apartat és estudiar quines característiques atribueixen o destaquen dels seus propis habitatges les persones que hi viuen i els viuen, examinant si hi ha variacions de la significació que puguin associar-se als contextos locals de convivència en el quals s'inscriuen.

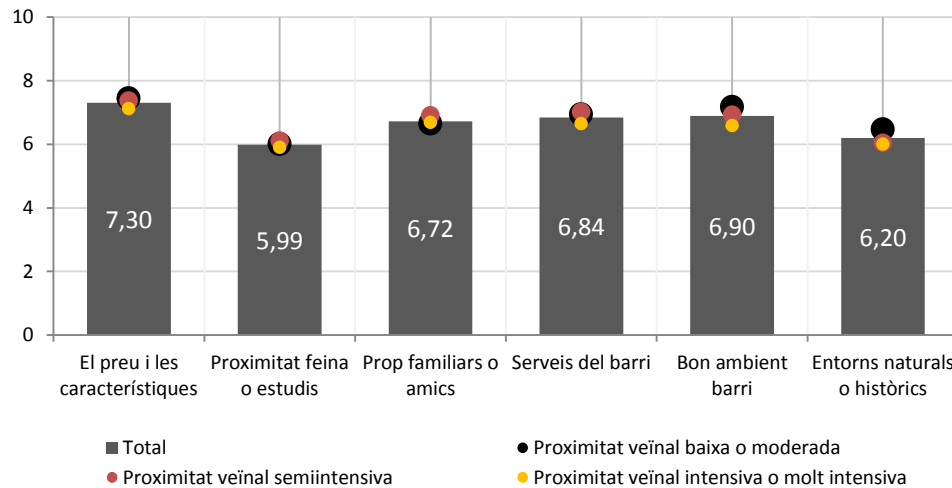
Concretament s'ha demanat a les persones entrevistades que valoressin sis aspectes dels seus habitatges habituals utilitzant una escala de 0 (gens important) a 10 (molt important). Les avaluacions estaven referides a: 1) el preu i les característiques dels habitatges; 2) la proximitat al lloc de feina o estudis; 3) la proximitat a les xarxes socials primàries de familiars o amics; 4) la qualitat dels serveis del barri; 5) l'ambient del barri i la cordialitat de la seva gent, i 6) la proximitat a entorns naturals o històrics. Els resultats s'ofereixen al Gràfic 19, on també s'han representat les valoracions mitjanes segons si aquests habitatges estan ubicats en contextos de baixa, moderada o intensiva densitat veïnal.

Les avaluacions varien segons els diferents elements, si bé en conjunt es tendeix a valorar el preu i les característiques com l'element més significatiu de l'habitatge (7,30). A continuació es valoren el bon ambient del barri (6,90) i la qualitat dels seus serveis (6,84), si bé no dista gaire la importància que s'atribueix a estar a prop de la família i de les amistats (6,72). Finalment la proximitat a entorns naturals o històrics (6,20) o al lloc de feina i d'estudis (5,99) són els aspectes als que s'ha concedit menys importància. Així en conjunt, les valoracions no presenten gaire diferències quan es té en compte la densitat veïnal, si bé s'han de fer dos consideracions:

- La primera és que les persones que viuen en contextos de densitat veïnal intensiva o molt intensiva han donat valoracions més baixes que la resta de la població metropolitana a *tots els aspectes proposats*, és a dir, la seva satisfacció residencial és menor sobretot en relació al preu i les característiques de l'habitatge (7,12), als serveis del barri (6,65). Amb tot, *les valoracions són més baixes i les diferències respecte la resta de la població són més grans en la seva opinió sobre l'ambient del barri i la cordialitat de les seves gents* (6,59).

- La segona consideració té a veure amb la vida en baixa densitat, amb un discurs sobre l'habitatge en el que s'emfatitzen el seu preu i característiques (7,44), però sobretot es fa bandera del bon ambient del barri (7,17) i de la proximitat a entorns naturals (7,17).

Gràfic 19. Opinions i expectatives associades a l'habitatge segons densitat veïnal. ECAMB, 2017

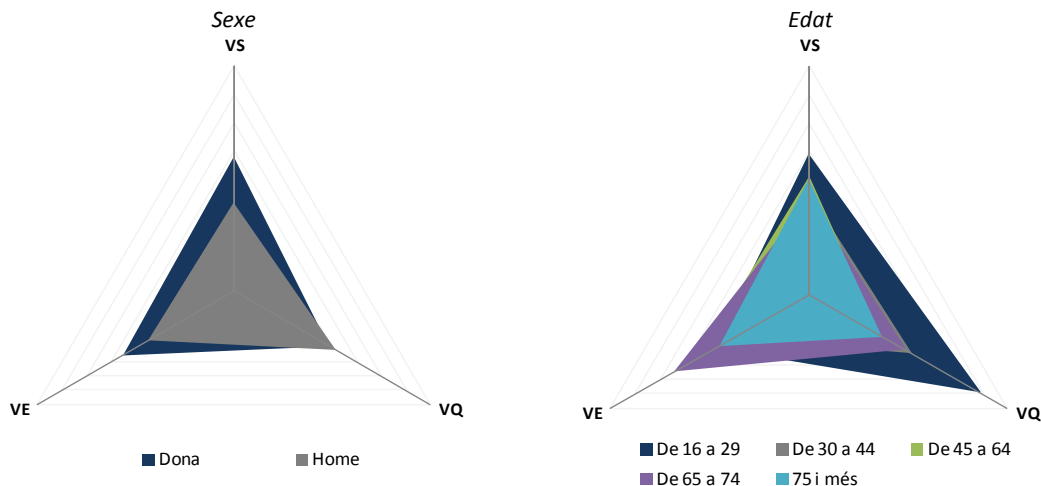

Malgrat les valoracions de tots aquests aspectes són en conjunt força elevades, d'aquests resultats es desprèn que les experiències i les expectatives de la població respecte del seu habitatge i del seu entorn residencial estan sotmeses a algunes variacions. És així que per tal d'identificar els principals eixos al voltant dels quals s'articulen aquestes opinions s'ha realitzat una anàlisi factorial exploratòria que ha identificat tres components principals:

- En primer lloc, l'anàlisi agrupa una sèrie de valoracions sobre l'habitatge i el seu entorn residencial que per sobre d'altres consideracions emfatitzen els seus valors simbòlics (**VS**). Aquest factor combina en un sol component l'ambient del barri, la qualitat dels serveis i la proximitat a entorns naturals o històrics.
- En segon lloc, un factor conformat per dues variables que són: la proximitat al lloc de feina o d'estudis, així com la possibilitat d'estar a prop de familiars i d'amistats. Aquest factor no projecta la tradicional distinció família/treball, sinó que ambdós elements apareixen profundament imbricats en unes valoracions en les que es destaca el potencial social que s'articula al voltant de la vida quotidiana (**VQ**).
- El tercer factor recull únicament les valoracions referides al preu i a les característiques de l'habitatge com un element distintiu. Es tracta doncs d'una valoració econòmica (**VE**).

Les opinions i els aspectes que es posen en valor de l'habitatge i del barri són molt diferents en funció de les experiències i de les expectatives que hom diposita en ells, i aquestes no són les mateixes per a tothom. Tal i com es pot comprovar al Gràfic 20, a l'hora d'avaluar les qualitats del seu habitatge i del seu entorn residencial les dones tendeixen a posar més en valor els aspectes simbòlics del seu entorn residencial i el valor econòmic del seu habitatge que no pas els homes. Tanmateix és l'edat la que marca diferències, sobretot pel valor que atribueixen els segments de població més jove als potencials que ofereix l'entorn de convivència local a la seva vida quotidiana, entre els quals la proximitat al lloc d'estudis, a la família i als amics tenen una importància no menor. Amb l'edat els arguments econòmics adquireixen un pes molt major en els discursos i en les opinions de la població sobre l'habitatge i l'entorn residencial.

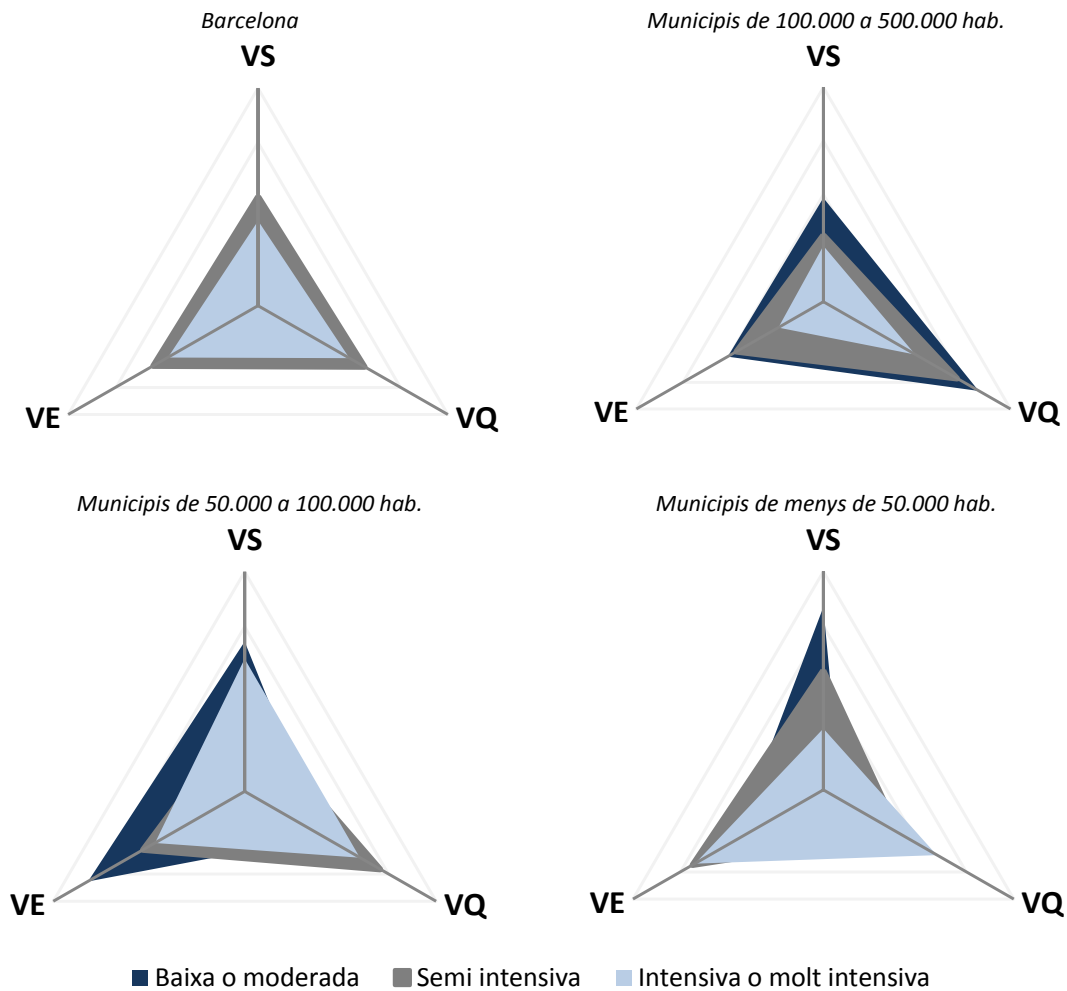
Gràfic 20. Opinions i expectatives associades a l'habitatge segons característiques sociodemogràfiques i comportament residencial de la població. ECAMB, 2017

Territorialment també s'aprecien diferències significatives respecte de la manera com s'interpreta i es valora l'experiència residencial. Així a les ciutats més grans de l'AMB, més que cap altre aspecte de l'habitatge es valoren sobretot les possibilitats que ofereix per articular la vida quotidiana, amb valoracions que destaquen la importància de la relació de l'habitatge amb la feina, al lloc d'estudis i també als amics i als familiars. Aquest component també el destaquen les persones que viuen en contextos de densitat residencial intensiva i semi intensiva a les ciutats intermèdies. No obstant això, la concepció de l'espai local de convivència varia en aquests municipis respecte d'aquelles persones que viuen en edificis de baixa densitat, amb valoracions que destaquen principalment el valor econòmic dels seus habitatges. El preu dels habitatges és també l'aspecte valorat com més important entre les persones que viuen en condicions de densitat veïnal intensiva als municipis més petits de

l'AMB. En canvi, la resta d'habitants defineixen les seves valoracions respecte de l'habitatge en relació als intangibles del municipi, com ara el seu valor paisatgístic i humà.

Gràfic 21. Opinions i expectatives associades a l'habitatge segons municipi de residència i densitat veïnal. ECAMB, 2017

2. Conviure als edificis

2.1. Les unitats domèstiques i la residència en comú

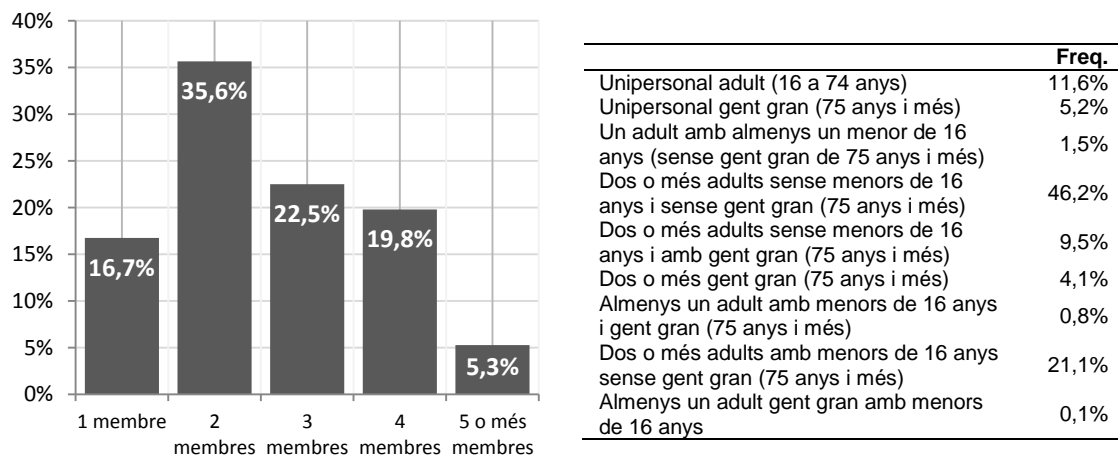
L'estudi de la convivència als edificis ha de començar atenent a les seves unitats domèstiques, és a dir, als grups de persones que mantenen una residència en comú. En el cas de l'ECAMB aquesta aproximació s'ha realitzat considerant la quantitat i l'edat de les persones que comparteixen un mateix habitatge. A la Figura 2 es poden consultar els resultats que es descriuen a continuació molt succintament.

En quant a la grandària de les unitats domèstiques, el més freqüent a l'AMB són els habitatges on hi conviuen 2 ó 3 persones (35,6% i 22,5% respectivament). El 19,8% de la població metropolitana conviu en habitatges constituïts per 4 persones, i el 5,3% ho fa en habitatges on conviuen 5 persones o més. Aquestes dades també estimen que actualment el 16,7% de la població metropolitana estaria vivint sola.

Si es combina aquesta informació amb les edats de les persones que viuen en aquests habitatges s'aprecia que les unitats domèstiques més freqüents són aquelles que estan conformades per dos o més persones adultes sense menors (46,2%), seguides per aquelles on conviuen dos o més adults amb menors de 16 anys. En relació als habitatges unipersonals es pot comprovar que el més freqüent es trobar-hi persones adultes (11,6%), tot i que el 5,2% d'aquestes unitats corresponen a persones que tenen 75 anys i més edat. Amb tot, aquest segment d'edat viu majoritàriament acompanyada en habitatges que ocupen persones adultes sense menors (9,5%) o amb altres persones que també tenen 75 anys o més d'edat (4,1%).

Es pot apreciar que la composició de les unitats domèstiques és una qüestió de gran complexitat, i les seves tipologies poden assolir moltes formes distintes en funció dels criteris que s'utilitzin per a la seva classificació. En el cas de l'ECAMB la grandària de la mostra implica en qualsevol cas que el nombre de categories utilitzades ha de ser restringit, sobretot quan l'anàlisi s'ha de fer pivotar en l'estructura territorial. És per aquest motiu que al llarg d'aquest treball s'utilitzarà una classificació abreujada que privilegia la presència de menors de 16 anys, precisament perquè per motiu de la seva edat no han pogut participar de l'estudi. La classificació s'ha de fer sustentar únicament en quatre categories, que ordenades en funció de la seva freqüència són: unitats domèstiques conformades només per adults (59,8%), adults amb menors (22,0%), unipersonals (16,7%) i monoparentals amb menors de 16 anys (1,5%).

Figura 2. Persones que conviuen a l'habitatge segons la seva quantitat i edat. ECAMB, 2017

Hi ha una major presència de persones que viuen soles i d'unitats domèstiques monoparentals en aquells entorns residencials que resten subjectes a una pressió veïnal més intensiva. És a Barcelona (18,7%) i als municipis més grans de l'AMB (17,0%) on aquests residents solitaris tenen un major pes relatiu. En canvi, quan hi ha menors la tendència és a la baixa densitat, sent als municipis intermedis i petits on s'observa una major proporció de persones que conviuen en habitatges conformats per adults amb menors (vegeu Taula 15).

En relació als perfils de la població que viu en aquests habitatges (Taula 16) es veu com a les unitats domèstiques unipersonals estan més representades les dones que no pas els homes, que en aquesta situació hi viuen el 51,0% de les persones de més de 75 anys, en conseqüència jubilades, en conseqüència generalment amb ingressos baixos. En canvi quan la persona adulta sola conviu amb menors, el perfil que se n'obté correspon al d'una dona de 30 a 44 anys, laboralment activa però amb uns ingressos familiars baixos. A la resta d'unitats de convivència s'aprecien molt clarament els efectes del cicle vital, en relació als processos d'emancipació del segment de població jove, així com les interaccions que s'estableixen entre l'edat i la presència de menors.

Taula 15. Unitats domèstiques segons densitat veïnal i municipi de residència. ECAMB, 2017

<i>Densitat veïnal</i>	Unipersonal	Monoparental	Adults amb menors	Adults sense menors
Barcelona				
Baixa o moderada	13,7%	1,4%	22,1%	62,9%
Semi intensiva	20,0%	,8%	22,0%	57,2%
Intensiva o molt intensiva	22,4%	2,2%	16,3%	59,1%
Total	18,7%	1,6%	19,7%	60,0%
De 100.000 a 500.000 hab.				
Baixa o moderada	8,1%	1,0%	19,4%	71,5%
Semi intensiva	22,1%	1,2%	18,6%	58,1%
Intensiva o molt intensiva	19,0%	1,3%	18,5%	61,2%
Total	17,0%	1,2%	18,8%	63,0%
De 50.000 a 100.000 hab.				
Baixa o moderada	8,2%	0,5%	25,5%	65,8%
Semi intensiva	20,4%	-	30,7%	48,8%
Intensiva o molt intensiva	21,7%	3,8%	22,5%	52,0%
Total	14,4%	1,4%	25,6%	58,6%
Menys de 50.000 habitants				
Baixa o moderada	11,2%	1,1%	30,9%	56,8%
Semi intensiva	9,6%	1,6%	34,6%	54,1%
Intensiva o molt intensiva	16,3%	2,5%	20,2%	61,0%
Total	12,1%	1,5%	29,2%	57,2%
AMB				
Baixa o moderada	11,4%	1,1%	24,5%	62,9%
Semi intensiva	19,0%	0,9%	24,2%	55,9%
Intensiva o molt intensiva	20,9%	2,2%	17,9%	59,0%
Total	16,7%	1,5%	22,0%	59,8%

Taula 16. Perfil de població segons unitat domèstica de convivència. ECAMB, 2017^a

<i>Perfil sociodemogràfic</i>	Unipersonal	Monoparental	Adults amb menors	Adults sense menors
Sexe				
Homes	13,7%	,9%	21,9%	63,5%
Dones	20,3%	1,9%	20,4%	57,4%
Grans grups d'edat				
De 16 a 29	1,7%	-	19,0%	79,3%
De 30 a 44	10,0%	2,6%	45,8%	41,6%
De 45 a 64	15,3%	2,0%	13,9%	68,8%
De 65 a 74	28,8%	0,3%	1,7%	69,2%
75 i més	51,0%	-	1,1%	47,9%
Ocupació				
Estudiant	1,8%	-	24,3%	74,0%
Tasques de la llar	8,7%	1,8%	18,1%	71,4%
Jubilat/ada o pensionista	35,7%	0,4%	2,3%	61,5%
Aturat/ada	10,0%	0,6%	17,1%	72,3%
Activa ocupada	10,2%	2,5%	33,1%	54,2%
Lloc de naixement				
Al mateix municipi que viu ara	14,0%	1,9%	21,9%	62,2%
Resta de Catalunya	15,7%	1,0%	26,7%	56,5%
Resta d'Espanya	27,3%	1,0%	7,9%	63,8%
En un altre país	13,5%	0,9%	33,5%	52,1%
Ingressos de la llar				
Menys de 1.200€	42,7%	2,4%	7,0%	47,9%
De 1.201 a 2.400€	19,6%	1,8%	16,6%	62,1%
De 2.401 a 4.200€	4,8%	0,8%	37,3%	57,1%
Més de 4.200€	2,1%	-	36,6%	61,3%
AMB	16,7%	1,5%	22,0%	59,8%

2.2. Les relacions socials de veïnatge

2.2.1. Percepció sobre els veïns i les veïnes

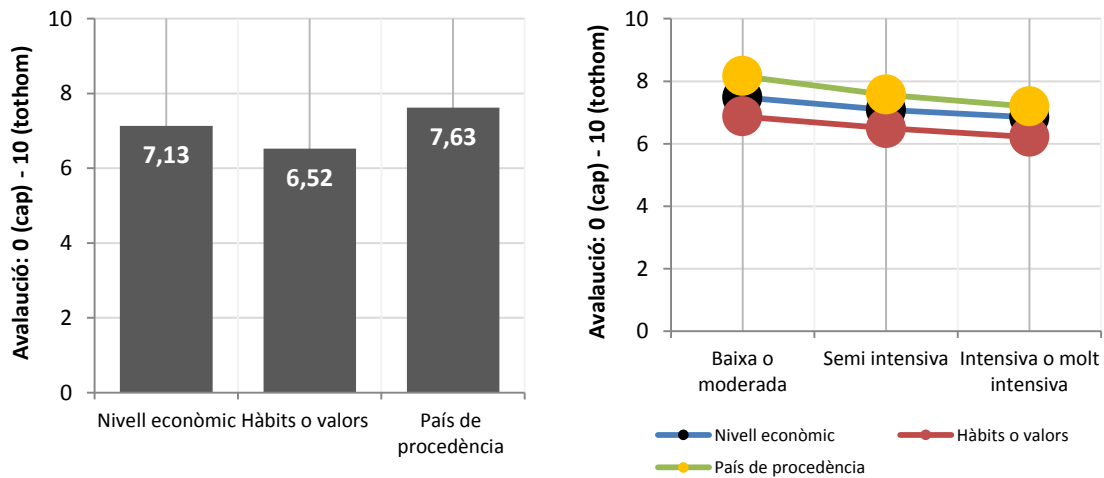
Malgrat la grandària, la densitat i l'heterogeneïtat/diversitat són variables apropiades per definir el context urbà actual, estan lluny d'esgotar-lo. Canvia la gent i canvia l'espai, però les persones no reben aquests processos en un bloc indiferenciat, ans al contrari, participen activament en constants processos de producció i de reconstrucció de relacions, de pràctiques i d'identitats (Cucó, 2004)⁴. Considerant la desigual apropiació que del sòl en fan les classes i els grups socials, és a l'espai local on es concreten i es materialitzen tant les continuïtats com els permanents processos de reforma que caracteritzen la vida del comú de la gent. I és precisament per conèixer com s'organitzen les percepcions sobre les persones amb les que es conviu que al qüestionari s'ha demanat pel grau de similitud que s'atribueix als veïns i a les veïnes d'escala en quant: al seu nivell econòmic, hàbits i valors, i país d'origen.

En aquesta pregunta s'ha utilitzat l'escala de 0 (cap veí o veïna) a 10 (tots els veïns i les veïnes). Atès que s'ha demanat pel grau de similitud, el 10 expressa una percepció de màxima homogeneïtat i el 0 la de conviure amb veïns que es consideren completament diferents. Els resultats (Gràfic 22) han permès constatar que al conjunt de l'AMB, la tendència majoritària entre la població és a considerar que l'edifici on es viu alberga uns majors nivells d'homogeneïtat en relació al país d'origen dels seus veïns i veïnes (7,63) i al seu nivell econòmic (7,13), que no pas en relació als seus hàbits i valors (6,52).

Aquestes xifres varien significativament quan es considera la densitat veïnal. D'acord amb l'experiència i la percepció de les persones que viuen en aquests contextos, s'ha de considerar que els entorns residencials caracteritzats per la baixa densitat són més homogenis geogràfica, econòmica i socialment que no pas els entorns residencials d'alta densitat veïnal. La dimensió territorial permet completar aquestes informacions, doncs si bé el grau de similitud i d'heterogeneïtat percebudes no han variat significativament en funció de la grandària dels municipis, en canvi és interessant comprovar que sí que s'estableixen forts contrastos al seu interior relacionats amb la densitat residencial dels seus entorns residencials (Taula 17). En general als municipis petits i intermedis s'observa una major percepció d'homogeneïtat respecte al país de procedència i el nivell econòmic dels veïns i les veïnes d'escala, tanmateix als entorns residencials amb una densitat semi intensiva d'aquests municipis és on s'aprecia una major diversitat en relació als hàbits i als valors de la població resident.

⁴.- Cucó Giner, J. 2004. *Antropologia urbana*. Barcelona: Ariel.

Gràfic 22. Percepció sobre la similitud entre veïns i veïnes segons densitat residencial. ECAMB, 2017

Taula 17. Opinió sobre la similitud de veïns i veïnes segons densitat residencial i municipi de residència. ECAMB, 2017

<i>Densitat veïnal</i>	Nivell econòmic similar	Hàbits o valors similars	Mateix país de procedència
Barcelona			
Baixa o moderada	7,32	6,92	7,93
Semi intensiva	7,17	6,67	7,42
Intensiva o molt intensiva	6,77	6,26	7,07
<i>Total</i>	<i>7,07</i>	<i>6,61</i>	<i>7,46</i>
De 100.000 a 500.000 hab.			
Baixa o moderada	7,48	6,47	7,97
Semi intensiva	7,28	6,72	7,44
Intensiva o molt intensiva	6,77	5,93	7,07
<i>Total</i>	<i>7,02</i>	<i>6,21</i>	<i>7,35</i>
De 50.000 a 100.000 hab.			
Baixa o moderada	7,85	6,81	8,42
Semi intensiva	6,68	6,08	7,65
Intensiva o molt intensiva	7,13	6,50	7,53
<i>Total</i>	<i>7,34</i>	<i>6,53</i>	<i>7,95</i>
Menys de 50.000 habitants			
Baixa o moderada	7,65	7,00	8,68
Semi intensiva	6,80	5,94	8,29
Intensiva o molt intensiva	7,08	6,34	7,70
<i>Total</i>	<i>7,30</i>	<i>6,58</i>	<i>8,32</i>
AMB			
Baixa o moderada	7,48	6,87	8,16
Semi intensiva	7,08	6,50	7,56
Intensiva o molt intensiva	6,85	6,22	7,19
<i>Total</i>	<i>7,13</i>	<i>6,52</i>	<i>7,63</i>

Les diferències en relació al comportament residencial de la població no han resultat significatives, però sí que s'aprecien valoracions distintives quan es tenen en compte els seus perfils sociodemogràfics, sobretot les que tenen a veure amb l'edat, el lloc de naixement de la

població i el seu nivell d'ingressos familiars (Taula 18). Si ens fixem directament en els perfils d'edat s'aprecia clarament com és el segment de població de 30 a 44 anys el que considera, construeix o percep més diferències entre la seva situació econòmica, social i d'origen en relació a la que atribueixen a la resta de les seves veïnes i veïns. Per tant, sembla que és entre aquest segment de població que estarien operant amb una major intensitat els mecanismes de la distinció. També els joves i la població de més edat se senten, se saben o es consideren diferents respecte dels seus veïns i veïnes en quant a hàbits i valors.

Tant els ingressos familiars com el lloc de naixement estableixen diferències fonamentals en les valoracions del veïnatge, sobretot en relació al país de procedència. Les persones que han nascut a l'estranger només valoren amb 2,97 punts el grau de similitud amb els seus veïns i veïnes respecte al país de procedència, no viuen doncs en enclavaments residencials. Tampoc comparteixen entorn residencial amb les persones de més ingressos ja que el grau d'autoctonia percebuda augmenta, com es pot veure, amb les rendes.

Taula 18. Opinió sobre la similitud de veïns i veïnes segons atributs personals. ECAMB, 2017

	Nivell econòmic similar	Hàbits o valors similars	Mateix país de procedència
Sexe			
Homes	7,01	6,27	7,58
Dones	7,28	6,76	7,67
Grans grups d'edat			
De 16 a 29	7,26	6,40	7,67
De 30 a 44	6,91	6,28	7,34
De 45 a 64	7,23	6,74	7,79
De 65 a 74	7,17	6,83	7,83
75 i més	7,40	6,55	7,68
Ocupació			
Estudiant	7,14	6,33	7,44
Tasques de la llar	6,93	7,58	7,92
Jubilat/ada o pensionista	7,31	6,68	7,79
Aturat/ada	7,34	6,45	7,32
Activa ocupada	7,03	6,43	7,59
Lloc de naixement			
Al mateix municipi que viu ara	7,09	6,45	7,81
Resta de Catalunya	7,09	6,28	8,11
Resta d'Espanya	7,36	7,09	7,77
En un altre país	7,19	6,56	2,97
Tipus de llar			
Unipersonal	7,02	6,50	7,58
Monoparental amb menors	6,28	6,05	7,51
Adults amb menors	6,96	6,59	7,44
Adults sense menors	7,26	6,51	7,71
Ingressos de la llar			
Menys de 1.200€	7,13	6,54	7,19
De 1.201 a 2.400€	7,04	6,35	7,38
De 2.401 a 4.200€.	7,19	6,48	7,94
Més de 4.200€	7,25	6,58	8,10
AMB	7,13	6,52	7,63

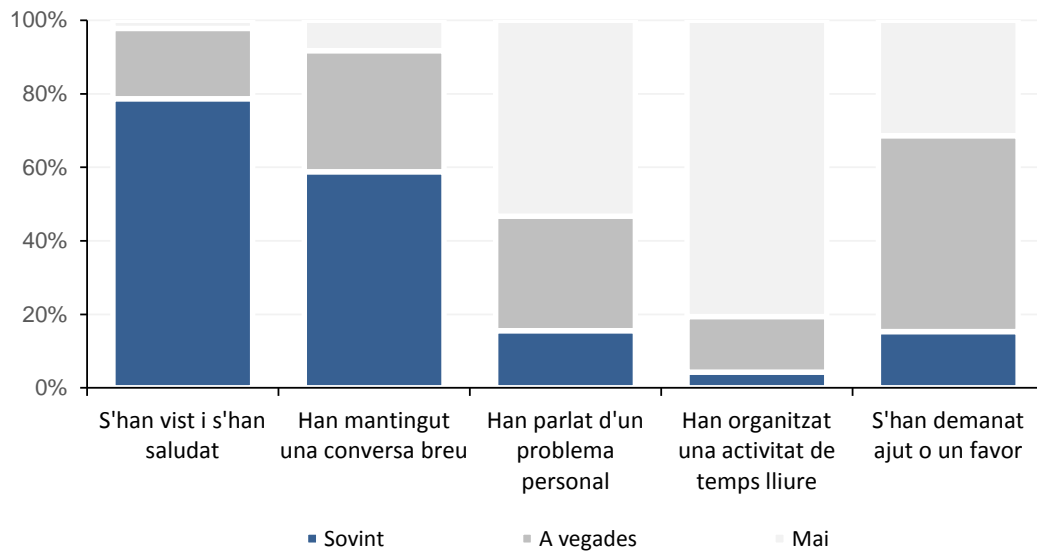
2.2.2. Les sociabilitats residencials

Les mesures sobre les relacions veïnals es prenen en connexió a la fortalesa i al contingut de les interaccions entre les persones residents en una mateixa àrea territorial. Així, la proposta de l'ECAMB ha estat la d'articular una bateria de preguntes demanant a la població entrevistada per una sèrie d'interaccions quotidianes que se solen produir entre veïnes i veïns. Concretament s'ha demanat amb quina freqüència: i) s'han vist i s'han saludat; ii) han mantingut una conversa breu; iii) han parlat d'un problema o d'un assumpte personal; iv) han organitzat una activitat de temps lliure, i v) s'han demanat ajut o un favor.

L'afebliment dels vincles de proximitat és un d'aquells aspectes recurrents vistos amb gran preocupació. Tanmateix els resultats que s'han obtingut mostren que des de l'òptica de la vida quotidiana, els barris metropolitans apareixen a dia d'avui com espais d'una viva sociabilitat (Gràfic 23). Fins el 78,7% de la població metropolitana afirma que sovint es veu i se saluda amb els seus veïns, el 58,8% diu que també ha mantingut converses d'una certa durada i el 32,9% que les ha mantingut en alguna ocasió. Tanmateix les relacions entre veïnes i veïns no se circumscriuen a aquestes interaccions esporàdiques (vincles febles) sinó que fins el 31,2% de les persones entrevistades afirma que en ocasions tracta de temes personals amb els seus veïns (relacionats amb la feina, la criança o qualsevol altra situació), i el 15,6% diu que ho fa sovint. Però sobretot no es pot parlar de la residualització de les relacions veïnes o reduir-les a una mostra de ocasional de cortesia quan aquestes relacions es materialitzen en ajusts i favors, el que passa força sovint pel 15,3% de la població metropolitana i en ocasions pel 53,3% de les persones. Altrament, si alguna cosa distingeix clarament les relacions de veïnatge respecte de qualsevol altre tipus d'interacció social no és la seva intensitat, sinó que les primeres estan vinculades i generalment se circumscriuen a un àmbit geogràfic específic, lògicament supeditat a la ubicació del lloc de residència. En aquest sentit, l'àmbit de les relacions de veïnatge és el propi barri i no és freqüent que les persones implicades mitjançant aquest vincle organitzin activitats comuns fora d'aquests límits geogràfics, tot i que el 15,2% afirmen fer-les de tant en tant i el 4,3% diuen organitzar-les sovint o molt sovint.

En aquest cas les diferències en relació a la densitat residencial o al municipi de residència no resulten significatives, amb la sola excepció precisament de les activitats conjuntes, que s'organitzen amb més freqüència als entorns residencials de baixa densitat i, sobretot, als municipis metropolitans més petits (vegeu Taula 19). Allà els límits geogràfics i la proximitat espacial coadjuven a generar uns vincles veïnals lleugerament més estrets.

Gràfic 23. Freqüència de relacions interpersonals amb veïns i veïnes. ECAMB, 2017

Taula 19. Freqüència de relacions interpersonals amb veïns i veïnes segons densitat residencial i municipi de residència. ECAMB, 2017

Relacions interpersonals	Sovint	A vegades	Mai	Total
Barcelona				
S'han vist i s'han saludat	79,3%	18,8%	1,9%	100,0%
Han mantingut una conversa breu	59,6%	32,5%	7,9%	100,0%
Han parlat d'un problema personal	14,0%	32,7%	53,3%	100,0%
Han organitzat una activitat	4,0%	13,9%	82,1%	100,0%
S'han demanat ajut o un favor	14,3%	52,8%	32,9%	100,0%
De 100.000 a 500.000 hab.				
S'han vist i s'han saludat	77,2%	21,4%	1,5%	100,0%
Han mantingut una conversa breu	56,2%	34,5%	9,3%	100,0%
Han parlat d'un problema personal	17,3%	25,4%	57,3%	100,0%
Han organitzat una activitat	3,9%	11,4%	84,7%	100,0%
S'han demanat ajut o un favor	13,6%	53,3%	33,1%	100,0%
De 50.000 a 100.000 hab.				
S'han vist i s'han saludat	78,7%	19,2%	2,1%	100,0%
Han mantingut una conversa breu	59,1%	34,6%	6,3%	100,0%
Han parlat d'un problema personal	16,9%	33,0%	50,1%	100,0%
Han organitzat una activitat	3,5%	17,1%	79,3%	100,0%
S'han demanat ajut o un favor	15,7%	56,4%	27,9%	100,0%
Menys de 50.000 habitants				
S'han vist i s'han saludat	78,4%	17,6%	4,0%	100,0%
Han mantingut una conversa breu	59,0%	30,7%	10,3%	100,0%
Han parlat d'un problema personal	17,3%	31,0%	51,7%	100,0%
Han organitzat una activitat	6,4%	21,6%	72,0%	100,0%
S'han demanat ajut o un favor	19,9%	52,1%	28,0%	100,0%
AMB				
S'han vist i s'han saludat	78,7%	19,2%	2,2%	100,0%
Han mantingut una conversa breu	58,8%	32,9%	8,3%	100,0%
Han parlat d'un problema personal	15,6%	31,2%	53,3%	100,0%
Han organitzat una activitat	4,3%	15,2%	80,6%	100,0%
S'han demanat ajut o un favor	15,3%	53,3%	31,4%	100,0%

Si se selecciona només a aquelles persones que afirmen relacionar-se sovint amb veïns i veïnes (Taula 20), en considerar les característiques sociodemogràfiques de la població de seguida es veu que és la població nascuda a l'estranger la menys representada en aquestes interaccions, sobretot en quant a parlar de problemes (només el 7,6% ho fan sovint, respecte el 15,6% de la població metropolitana) o demanar favors (6,7% i 15,3% respectivament). Segurament per altres motius diferents als que inhibeixen les relacions veïnals de la població nascuda a l'estranger, però els joves (entre els quals els estudiants) també mostren poca propensió a conversar o a explicar-li els seus problemes personals a les veïnes i als veïns.

A l'altre extrem de la distribució, són les persones que es dediquen a les tasques de la llar, les que estan laboralment a l'atur i les persones jubilades les que més contribueixen a sustentar les relacions veïnals als contextos locals de convivència. Però només fins a certa edat, doncs les interaccions disminueixen entre les persones que han assolit els 75 anys o tenen més edat.

Taula 20. Perfil de població que es relaciona sovint amb veïns i veïnes segons interacció. ECAMB, 2017^a

	Saludar	Conversa	Problema	Activitat	Favor
Sexe					
Homes	77,3%	56,8%	12,7%	4,2%	13,7%
Dones	79,9%	60,7%	18,2%	4,3%	16,8%
Grans grups d'edat					
De 16 a 29	71,1%	41,0%	7,6%	4,3%	13,8%
De 30 a 44	77,0%	57,1%	14,8%	4,9%	14,9%
De 45 a 64	82,2%	67,6%	17,9%	4,3%	18,3%
De 65 a 74	83,4%	66,9%	22,5%	3,7%	12,4%
75 i més	79,6%	57,6%	15,9%	2,8%	13,1%
Ocupació					
Estudiant	70,0%	41,8%	6,7%	5,0%	11,8%
Tasques de la llar	81,3%	69,0%	24,2%	3,2%	19,6%
Jubilat/ada o pensionista	82,4%	63,5%	18,2%	4,3%	14,6%
Aturat/ada	76,9%	61,8%	11,7%	3,1%	14,1%
Activa ocupada	78,3%	58,1%	16,0%	4,3%	16,3%
Lloc de naixement					
Al mateix municipi que viu ara	79,9%	58,9%	13,9%	4,9%	15,7%
Resta de Catalunya	78,1%	58,9%	18,3%	5,0%	15,8%
Resta d'Espanya	81,1%	63,7%	17,6%	2,4%	15,9%
En un altre país	62,7%	40,1%	7,6%	1,6%	6,7%
Tipus de llar					
Unipersonal	77,3%	56,1%	14,8%	2,7%	13,1%
Monoparental amb menors	82,8%	62,1%	11,5%	5,9%	22,2%
Adults amb menors	80,4%	59,6%	16,4%	6,5%	16,4%
Adults sense menors	78,3%	59,3%	15,6%	3,9%	15,3%
Ingressos de la llar					
Menys de 1.200€	81,7%	57,6%	19,8%	4,2%	16,1%
De 1.201 a 2.400€	77,9%	61,5%	17,4%	4,1%	18,1%
De 2.401 a 4.200€	81,9%	63,0%	14,0%	4,4%	15,9%
Més de 4.200€	83,3%	62,4%	19,8%	6,7%	19,8%
AMB	78,7%	58,8%	15,6%	4,3%	15,3%

a. Nota: En aquests càlculs s'inclouen únicament les persones que afirmen interaccionar sovint.

2.2.3. Els veïnat, el seu paper en el manteniment i en la (re)forma dels edificis

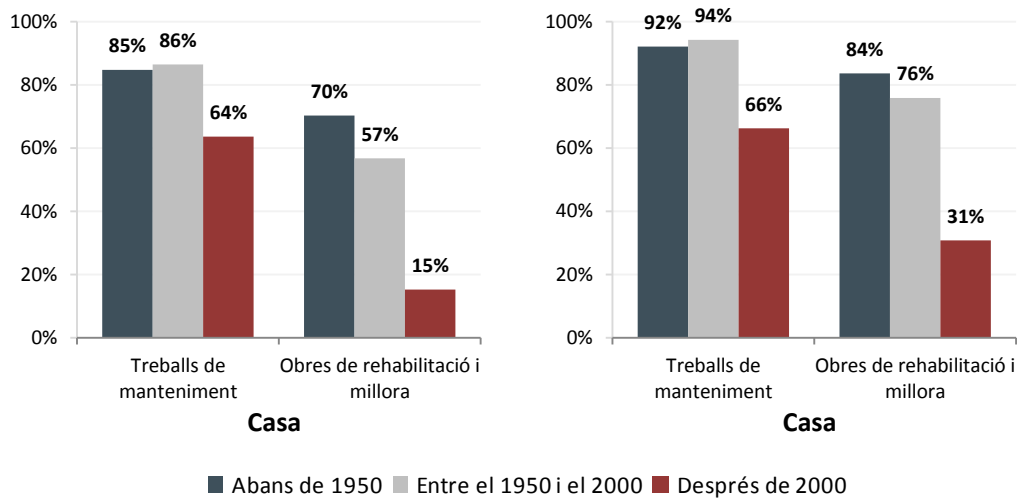
La pròpia estructura física dels edificis els habilita com espais de relació social i d'interacció personal. Fins i tot en absència d'equipaments i de serveis comunitaris, les escales, els replans o les entrades són llocs de trobada i de contacte. Les activitats de manteniment i rehabilitació dels edificis poden millorar la qualitat de vida de la població resident, aportar valor econòmic i, el que és més important des de l'òptica de la convivència, incrementar el seu valor d'ús. El contrari també és possible, en el sentit que la manca d'acord i d'iniciativa per mantenir o per millorar els espais comuns pot ser una font de malestar i de conflicte entre veïns i veïnes.

L'*ECAMB* ha demanat a les persones entrevistades si al seu edifici s'han fet treballs de manteniment o obres de rehabilitació en els darrers anys. Les primeres fan referència a petites intervencions de reparació per preservar i actualitzar l'edifici (pintar l'escala, canviar llums, interfons,...). Les segones impliquen treballs de renovació, de restauració o fins i tot l'addició d'elements (arreglar despreniments, terres bombats, posar ascensor,...). D'acord amb els resultats que ofereix l'*ECAMB*, el 87,7% de la població metropolitana viu en edificis on s'han fet petits treballs de manteniment d'ençà l'any 2000 i la proporció ha estat menor en relació a les obres de rehabilitació i de millora (el 67,1%).

Les xifres anteriors donen visibilitat a la magnitud d'aquestes activitats, doncs mostren el rellevant paper que juguen les comunitats de veïnes i de veïns en la preservació d'un dels elements més significatius de l'entorn físic municipal, els seus edificis. En tant que agents implicats en la continuïtat de la vida urbana, la freqüència d'activitats de manteniment i de millora presenten una sèrie d'especificitats que es relacionen sobretot amb la tipologia i amb l'any de construcció de l'edifici, no s'han observat en aquest cas diferències en quant a la densitat veïnal però com es veurà, sí en relació al règim de tinença de l'habitatge i a la capacitat econòmica per endegar aquestes millores i reformes.

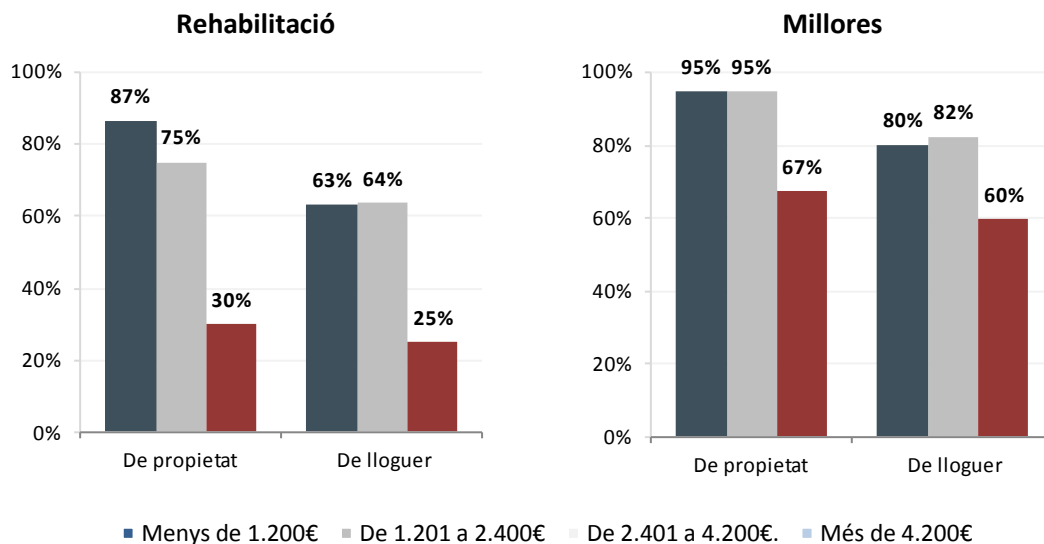
Així doncs, el Gràfic 24 presenta aquestes informacions en funció de les dues tipologies residencials més habituals a l'AMB, on es pot veure que les actuacions per arranjar desperfectes i millorar els habitatges han estat més freqüents als blocs de pisos que a les cases. Amb tot, es pot considerar que el principal element diferenciador és l'antiguitat dels propis edificis. Només el 15% de les persones que viuen en cases que es van construir després de l'any 2000 han hagut d'emprendre obres de rehabilitació o de millora, i són el 31% de les persones residents a blocs de pisos de construcció més recent.

Gràfic 24. Treballs de manteniment i obres de rehabilitació segons tipus d'habitatge i any de construcció de l'edifici. ECAMB, 2017

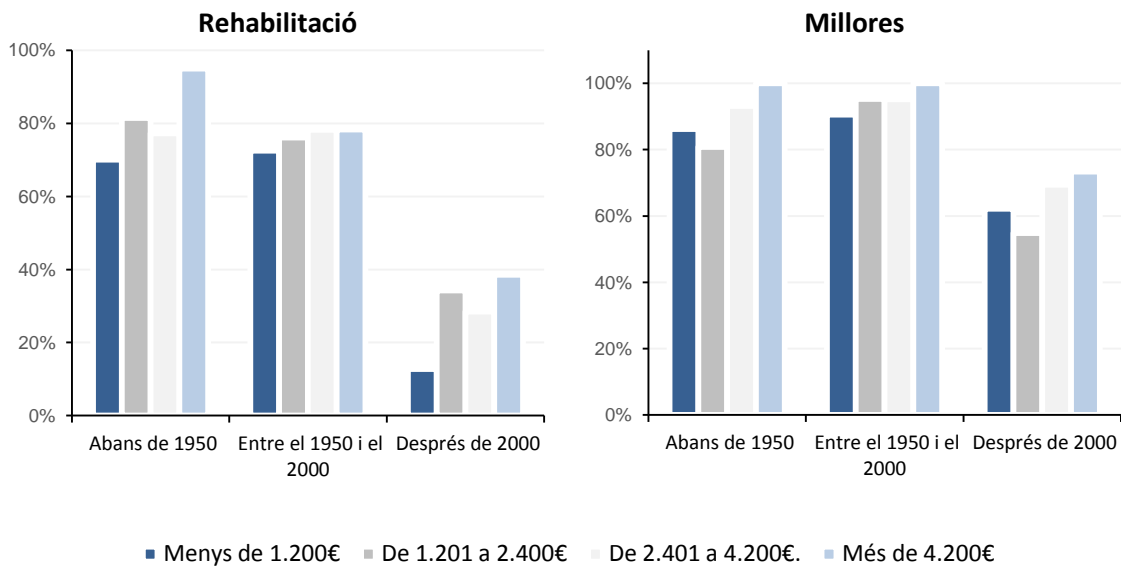
La comparació dels treballs de rehabilitació i de millora presenta diferències molt acusades en funció del règim de tinença dels habitatges (Gràfic 25). En comparació amb la situació de les persones que han accedit al seu habitatge en règim de compra, la qualitat dels entorns de convivència és menor per a les persones arrendatàries, independentment si el seu contracte és a termini o indefinit.

Gràfic 25. Treballs de manteniment i obres de rehabilitació segons règim de tinença de l'habitatge i any de construcció de l'edifici. ECAMB, 2017

De la seva part, al Gràfic 26 es comprovarà l'existència d'un gradient econòmic que indica unes majors dificultats per conservar les condicions de l'habitatge i de l'edifici on es viu entre les llars amb menors recursos econòmics. Aquest comportament diferencial es manté amb independència de l'any de construcció dels immobles.

Gràfic 26. Treballs de manteniment i obres de rehabilitació segons ingressos de la llar i any de construcció de l'edifici. ECAMB, 2017

2.2.4. *Conflictes en la convivència a les escales de veïnes i de veïns i la seva gestió*

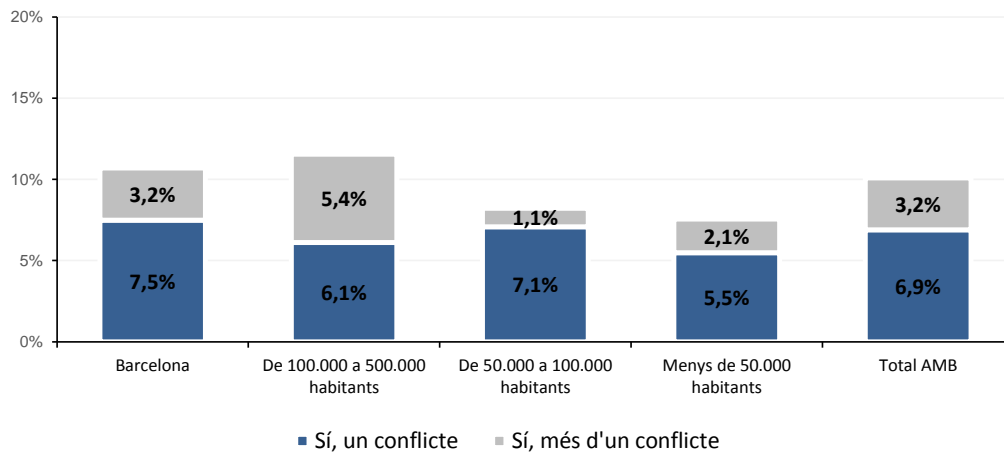
L'estudi de les relacions de veïnatge no pot excloure les seves relacions negatives, motiu pel qual el qüestionari de l'ECAMB inclou una sèrie de preguntes destinades a prendre una mesura i fer el seguiment dels conflictes que s'esdevenen entre veïnes i veïns d'escala.

Els resultats indiquen que *durant 2017 el 10,6% de la població metropolitana ha tingut algun conflicte amb algun veí o veïna de l'edifici*. Pel 7,2% de la població s'ha tractat d'una situació puntual, mentre que el 3,4% ha tingut més d'un conflicte.

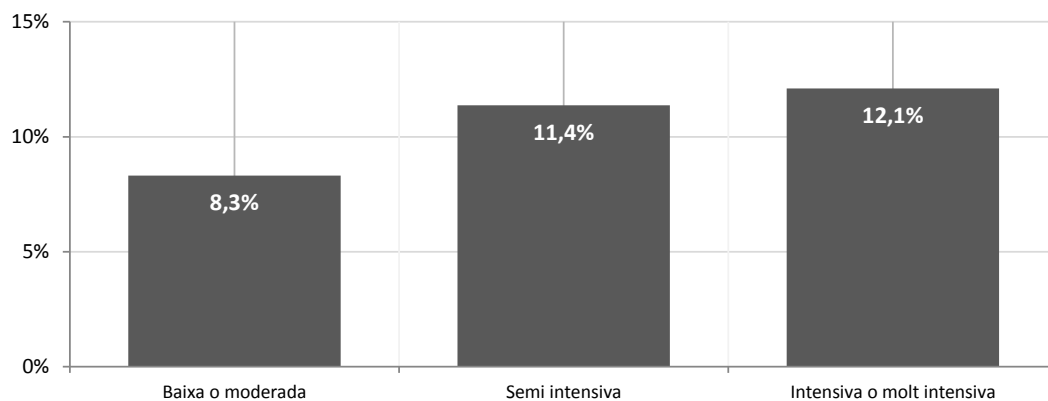
Les dades es presenten també desagregades a nivell municipal (Gràfic 27). Les persones més afectades per aquestes situacions són les que viuen als municipis més grans de l'AMB. Així el 10,7% de la població barcelonina afirma haver tingut un conflicte de convivència amb algun dels seus veïns o veïnes durant 2017, i han estat l'11,6% de les persones residents als municipis més grans de l'AMB. Aquestes proporcions han estat menors a la resta de municipis, amb tot als intermedis l'índex se situa en el 8,2% i fins el 7,6% de les persones residents als municipis més petits.

Les característiques dels edificis en termes de densitat veïnal modulen la freqüència d'aquests conflictes (Gràfic 28). Així, als entorns residencials de baixa densitat la proporció de persones que han tingut un conflicte en la convivència a l'escala durant 2017 ha estat del 8,3%. Aquesta proporció augmenta de 3 punts percentuals als edificis amb una densitat veïnal semi intensiva, i se situa en el 12,1% als edificis més densament poblats.

Gràfic 27. Proporció de persones que han tingut un conflicte en la convivència a l'edifici on viuen. ECAMB, 2017

Gràfic 28. Proporció de persones que han tingut un conflicte en la convivència a l'edifici on viuen segons densitat veïnal. ECAMB, 2017

En relació a aquests conflictes s'ha demanat pel grau de molèsties i d'inseguretat que han generat a la població que els han tingut, i si han fet alguna cosa per solucionar-los (Taula 21). Dels resultats es desprèn que els conflictes amb els veïns i les veïnes d'escala generen més molèsties (7,42) que inseguretat (4,43). Atentent a la seva diferent gravetat les mesures que s'adopten per fer-los front varien. Així, es decideix no fer res quan les molèsties es consideren moderades (6,33) i la situació no es viu com un perill (4,05). Quan el nivell de molèsties augmenta (7,50) i no hi ha temor (4,54), la tendència és a parlar amb els responsables per mirar de solucionar la situació. Aquesta és la via d'acció que han decidit adoptar el 78,8% de les persones que han tingut un conflicte de veïnatge.

Finalment, el 38,9% de les persones que han tingut un conflicte de convivència han hagut de recórrer a la Policia Local o a l'Ajuntament. Les molèsties associades a aquestes situacions se xifren en 8,61 punts sobre 10, i les valoracions sobre la inseguretat que generen indica que hi ha sensació d'indefensió o percepció de perill (6,34).

D'aquestes informacions cal considerar el conflicte com una part integrant de la convivència als edificis, especialment en aquells edificis amb una densitat veïnal intensiva o molt intensiva. Amb tot la seva gestió sol resoldre's en el quotidià, mentre que el recurs a les institucions d'autoritat és la última ràtio o l'últim recurs per mirar de solucionar situacions que no només són molestes sinó que generen inseguretat. Aquesta pot derivar de la situació en sí (risc) o d'una construcció social de l'altre veí com a perillós (la força de l'estereotip). Ambdues possibilitats han de rebre una resposta, és clar que aquesta no pot ser la mateixa.

Taula 21. Mesures davant els conflictes en la convivència a l'escala segons grau de molèsties i d'inseguretat. ECAMB, 2017

Com es va intervenir	Freqüència (%)	Molèsties (0-10)	Inseguretat (0-10)
Parlar amb els responsables	78,8%	7,50	4,54
Comunicant-ho a l'Ajuntament o la Policia Local	38,9%	8,61	6,34
Es va intervenir d'altra manera	22,9%	8,23	5,92
No es va intervenir	8,9%	6,33	4,05

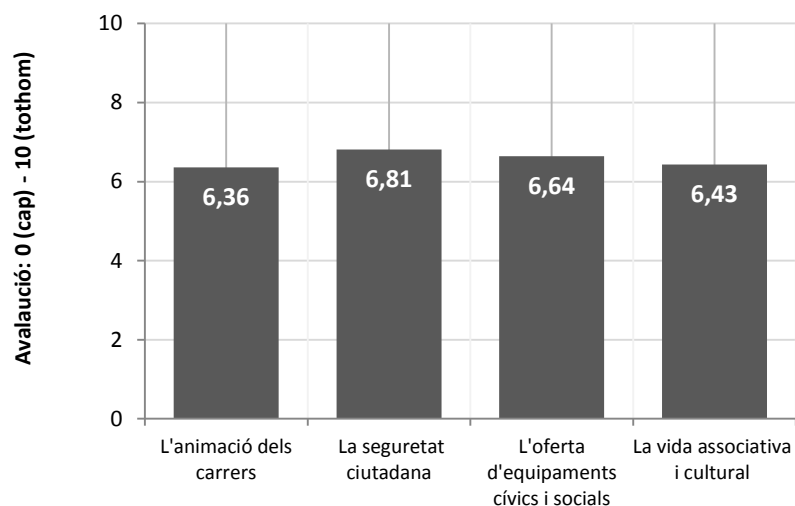
3. Conviure als barris

3.1. El barri com espai de sociabilitat

Les ciutats són alguna cosa més que un conglomerat de gents, de carrers i d'edificis. En elles hi conviuen una gran diversitat de grups humans, de persones i d'interessos dispars, les relacions entre els quals es concreten en el territori. Per tant, l'ECAMB vol ajudar a establir si aquests contextos locals de convivència ofereixen un marc prou acollidor com per a què les persones puguin satisfer les seves necessitats de sociabilitat. Amb aquesta finalitat s'ha demanat a les persones entrevistades que fessin una valoració en l'escala de 0 (molt dolenta) a 10 (molt bona) sobre: i) l'animació dels carrers del barri; ii) la seguretat ciutadana; iii) l'oferta d'equipaments públics, i iv) sobre la seva vida associativa i cultural. Els resultats es representen al Gràfic 29.

El més rellevant a comentar és que els quatre aspectes analitzats han rebut avaluacions força elevades. Amb tot, les valoracions més baixes han estat les referides a l'animació dels carrers del barri (6,36) i a la seva vida associativa i cultural (6,43). L'oferta d'equipaments cívics i social augmenta les puntuacions globals fins els 6,64 punts, i arriba als 6,81 punts de mitjana la percepció de seguretat als barris.

Gràfic 29. Valoració de la vida social als barris de l'AMB. ECAMB, 2017

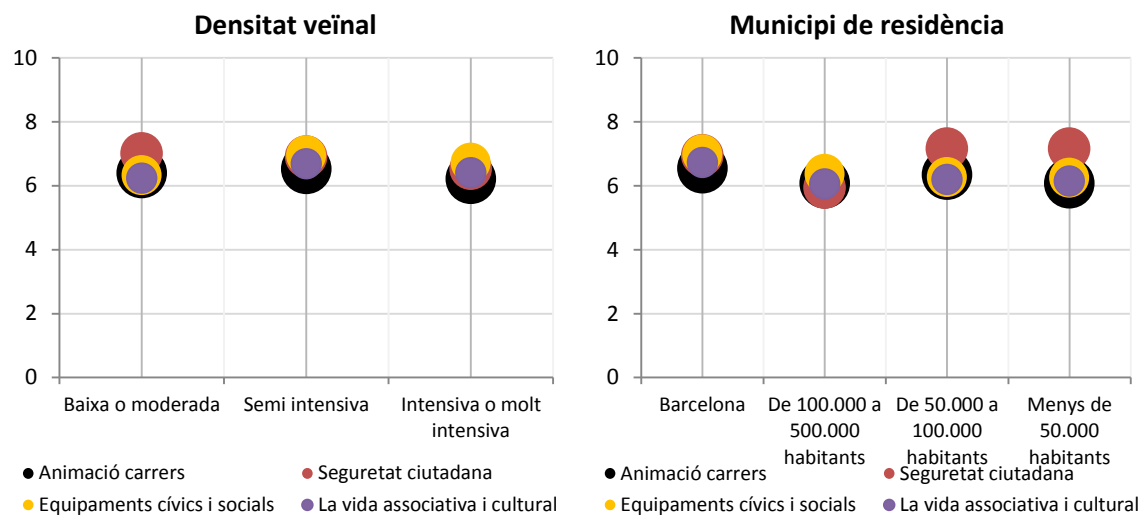

Al Gràfic 30 s'aprecia com les opinions sobre la seguretat ciutadana són les que estan sotmeses a més variabilitat, sent els veïns i les veïnes dels municipis intermedis i petits de l'AMB els que valoren més positivament aquest aspecte. En canvi és als municipis més grans de l'AMB on la satisfacció amb la seguretat dels barris és menor (5,93 punts) i, de fet és a aquestes últimes ciutats on la població s'ha mostrat més crítica amb tots els aspectes plantejats. La única

excepció han estat els equipaments cívics i socials, on aquestes baixes valoracions podrien indicar un dèficit d'aquests equipaments.

La població barcelonina és la que en general es mostra més satisfeta amb el barri i amb les possibilitats que ofereix a la socialització, si bé l'experiència acumulada sobre el municipi fa albergar la sospita, plantejada aquí en forma d'hipòtesi, que podrien existir diferències importants entre districtes i barris, sobretot en relació a la seguretat i a l'animació dels carrers.

Gràfic 30. Valoració de la vida social als barris segons densitat veïnal i municipi. ECAMB, 2017

Exposant-ho breument, la valoració del context local de convivència per a la vida social depèn directament de la manera de practicar-lo, és a dir, de l'ús que se'n fa, també el relacional. Això explica perquè les valoracions presenten un signe tan diferent quan es consideren l'edat i l'ocupació. En efecte, la imatge dels barris en relació a la sociabilitat tendeix a ser molt més positiva entre aquelles persones que fan un ús més intensiu i quotidià dels seus espais les quals, cal a dir-ho, són una majoria en termes de població: les persones majors de 65 anys (jubilades), les persones més joves, les persones que es dediquen a les tasques de la llar. La sola excepció són les persones que es dediquen a estudiar, doncs no estan tan satisfets com la resta de la població ni amb la quantitat d'equipaments cívics i socials, ni amb la vida associativa i cultural dels barris.

Són els segments de població adulta de 30 a 44 anys, i en menor mesura els de 45 a 64 anys (per tant laboralment actius), els que presenten més dificultats o tenen més propensió a problematitzar els contextos locals de convivència per a la sociabilitat quotidiana.

La seguretat ciutadana és una altra qüestió, doncs aquí també s'observen efectes relacionats amb la renda i, com s'ha vist, amb la densitat veïnal. És als barris de menor renda familiar i de major densitat (per tant amb més diversitat de persones pobres), on s'expressen uns majors nivells de temor. I a la inversa, la sensació és de seguretat als espais de baixa densitat, on viuen les persones més benestants. Important tenir en compte que de nou són els segments de població adulta els que es mostren més crítics en les seves valoracions. Tot plegat sembla indicar que és entre aquest segment de població on hi ha més persones que topen amb dificultats per integrar-se als contextos locals de convivència que s'han anat configurant a l'AMB en aquests darrers 25 anys, o bé expressen una major voluntat crítica i de resistència.

Taula 22. Perfil de població segons valoració de la vida social als barris. ECAMB, 2017

<i>Perfil sociodemogràfic</i>	Animació dels carrers	Seguretat ciutadana	Equipaments cívics i socials	Vida associativa i cultural
Sexe				
Homes	6,31	6,84	6,51	6,29
Dones	6,41	6,79	6,76	6,56
Grans grups d'edat				
De 16 a 29	6,50	6,91	6,81	6,44
De 30 a 44	6,08	6,69	6,35	6,18
De 45 a 64	6,30	6,69	6,60	6,44
De 65 a 74	6,63	6,97	6,91	6,67
75 i més	6,82	7,17	7,01	6,89
Ocupació				
Estudiant	6,46	7,00	6,61	6,39
Tasques de la llar	6,68	6,72	7,26	6,90
Jubilat/ada o pensionista	6,60	6,95	6,83	6,64
Aturat/ada	6,02	6,60	6,82	6,58
Activa ocupada	6,24	6,72	6,47	6,27
Lloc de naixement				
Al mateix municipi que viu ara	6,32	6,73	6,70	6,51
Resta de Catalunya	6,11	6,65	6,27	6,06
Resta d'Espanya	6,59	7,04	6,83	6,62
En un altre país	7,19	7,53	7,47	7,12
Ingressos de la llar				
Menys de 1.200€	6,58	6,63	6,90	6,71
De 1.201 a 2.400€	6,33	6,65	6,76	6,51
De 2.401 a 4.200€.	6,13	7,01	6,49	6,29
Més de 4.200€	6,56	7,46	6,55	6,04
AMB	6,36	6,81	6,64	6,43

3.2. Relacions familiars i amistats al barri

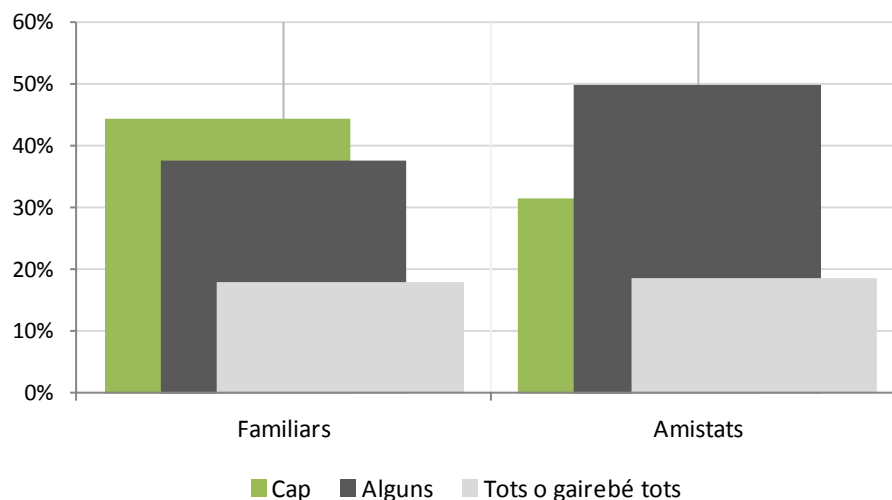
Les interaccions amb les veïnes i els veïns són únicament una dimensió més del conjunt de relacions amb què les persones miren de donar satisfacció a les seves necessitats primàries de sociabilitat. L'ECAMB completa aquesta informació considerant també com s'inscriuen les relacions de parentiu i d'amistat en el marc d'aquests contextos locals de convivència que són els barris, així com la vigència i la intensitat d'aquests vincles en relació a la seva vida

quotidiana. L'estudi s'ocuparà en un primer moment de la presència de familiars i d'amics al barri. En segon lloc, s'han realitzat una sèrie de preguntes que informen sobre la intensitat d'aquesta xarxa relacional propera, sobretot en base a la freqüència de tracte i al grau d'acompanyament que proporcionen aquests contactes. És sobre la base d'aquests indicadors que s'ha treballat per identificar les situacions de solitud social.

3.2.1. Relacions familiars i amistats al barri

Es començarà per tractar la presència de xarxes de relació propera, una qüestió que des de l'ECAMB s'ha plantejat demanant a les persones entrevistades quants dels seus amics i quants dels seus familiars viuen al seu mateix barri sense considerar, és clar, els que integren la pròpia unitat domèstica. S'observa d'entrada que si bé és bastant freqüent que la família (44,3%) visqui fora del barri, en canvi, la majoria de persones té algunes amistats (50,0%) o totes les seves amistats (18,5%) vivint al mateix barri.

Gràfic 31. Proporció de població amb familiars i amistats que viuen al mateix barri. ECAMB, 2017

A diferència del que succeïa amb les relacions entre veïns i veïnes d'escala, l'estadística no ha considerat que les densitats residencials juguessin un paper significatiu en aquestes pautes, en canvi sí que consigna un paper destacat per a les mobilitats residencials en quant a la xarxa familiar, i per a la biografia residencial en el cas de les amistats.

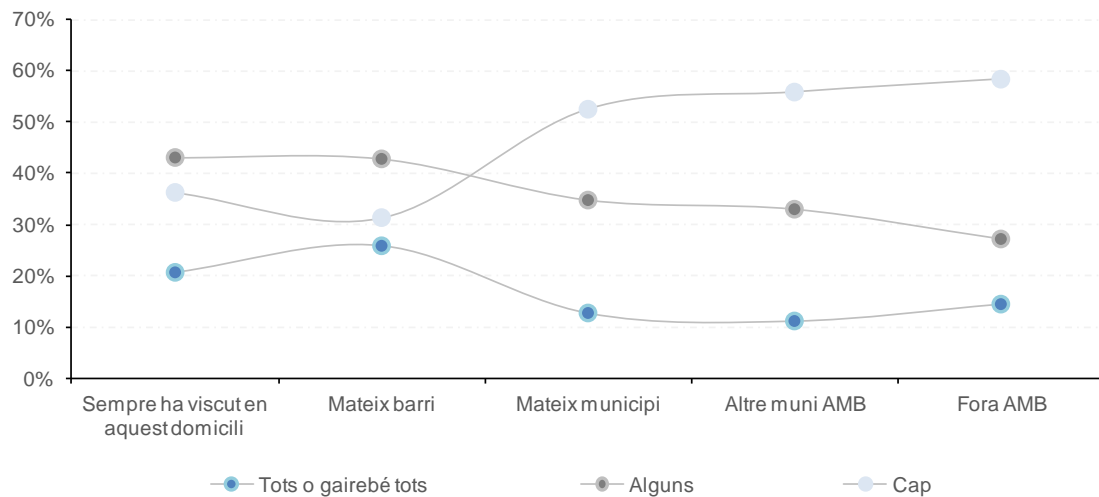
Sobre la presència de familiars al barri, la variable que ha mostrat una major capacitat explicativa és, com s'acaba de dir, la mobilitat residencial de la població. Tanmateix aquesta relació no s'estableix entre el moment o l'edat al canvi de residència, sinó que la principal diferència rau entre aquelles persones que han circumscrit la seva experiència residencial al propi barri i les que han arribat de fora. Al Gràfic 32 s'ha representat a la població en relació a

aquestes dues variables i es pot apreciar clarament com hi ha més persones que compten amb una xarxa de parents al barri entre les que no han canviat mai d'habitatge i les que sí ho han fet però dintre del propi municipi. Aproximadament el 50% de les persones que han arribat de fora del barri no tenen cap familiar vivint allà. Les proporcions són molt similars, amb independència de quina fos la ubicació del seu habitatge anterior.

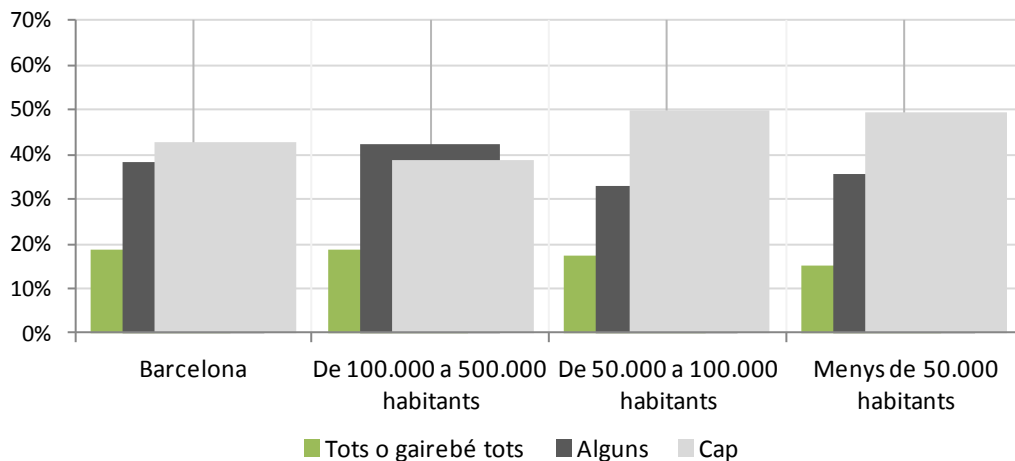
Les dades que s'observen als municipis (

Gràfic 33) no només reflecteixen la major autocontenció residencial dels barris de Barcelona i de les ciutats més grans, sinó que també cal tenir en compte que en aquests municipis la proximitat al grup primari era un valor molt apreciat respecte de l'habitatge, del que es desprèn que un segment important d'aquestes persones haurien actuat guiades pel valor que atorguen al parentiu. També es constata que en el valor dels habitatges als municipis intermedis i petits tenia menys pes la proximitat a les xarxes properes i que la mesura del valor es realitzava en termes econòmics i en funció dels intangibles paisatgístics i humans que s'associaven al territori.

Gràfic 32. Proporció de població amb familiars que viuen al mateix barri segons ubicació de l'habitatge anterior. ECAMB, 2017

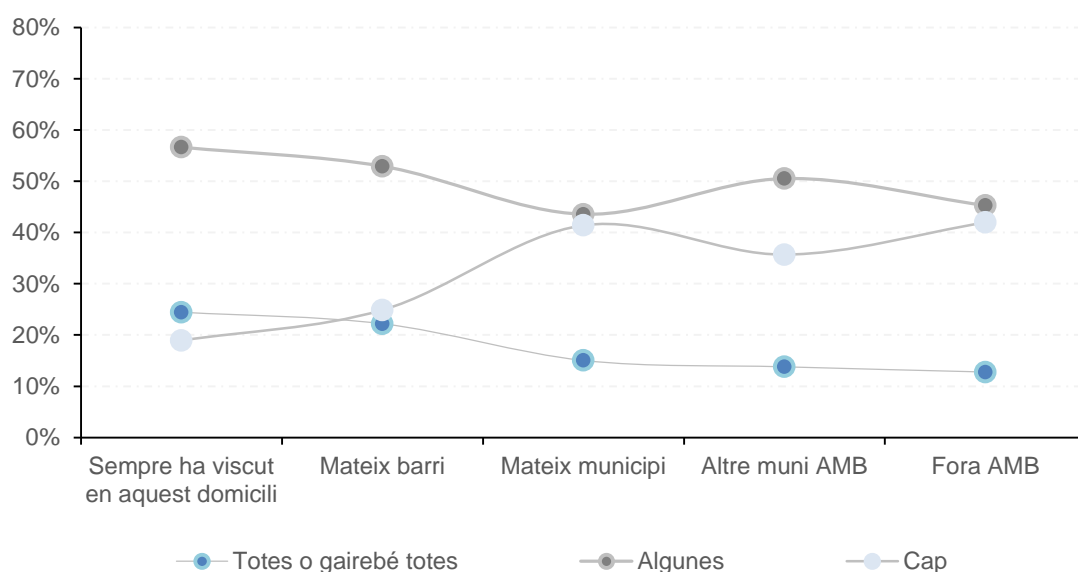

Gràfic 33. Proporció de població amb familiars que viuen al mateix barri segons municipi de residència. ECAMB, 2017

En relació a la família, el major pes és per a la proximitat geogràfica (el territori), en l'amistat adquireix molta més importància l'experiència de vida compartida (el temps). Així, si s'observa el Gràfic 34 es veurà que a diferència del que passava amb la presència de familiars al barri, la ubicació de l'habitatge anterior no genera una ruptura tan acusada en quant a la proporció de persones que afirmen tenir algunes o totes les seves amistats residint al barri. Amb tot es pot apreciar com el canvi d'habitatge a un altre barri comporta dificultats o desinterès per crear noves xarxes d'amistat, inclús si el moviment residencial s'ha realitzat des d'un altre barri del municipi (el 41,4% d'aquestes persones afirma no tenir cap amestat al barri).

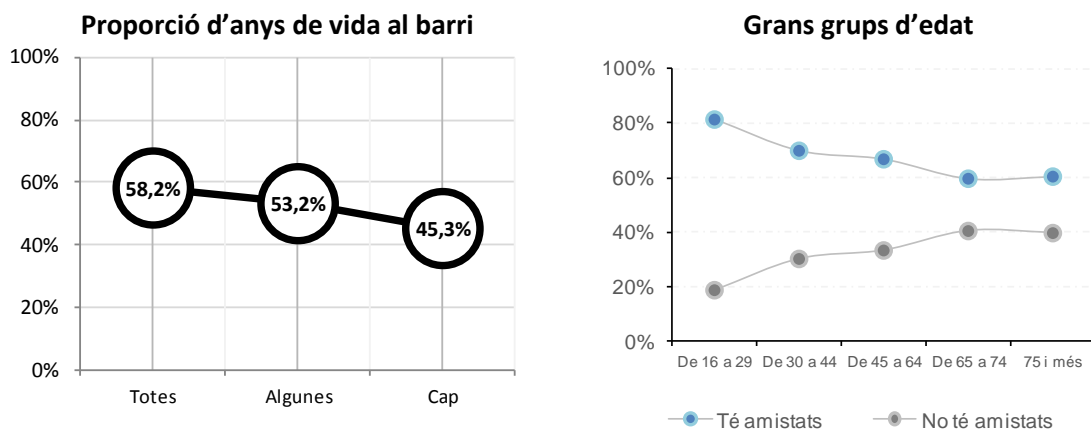
Gràfic 34. Proporció de població amb amistats que viuen al mateix barris segons ubicació de l'habitatge anterior. ECAMB, 2017

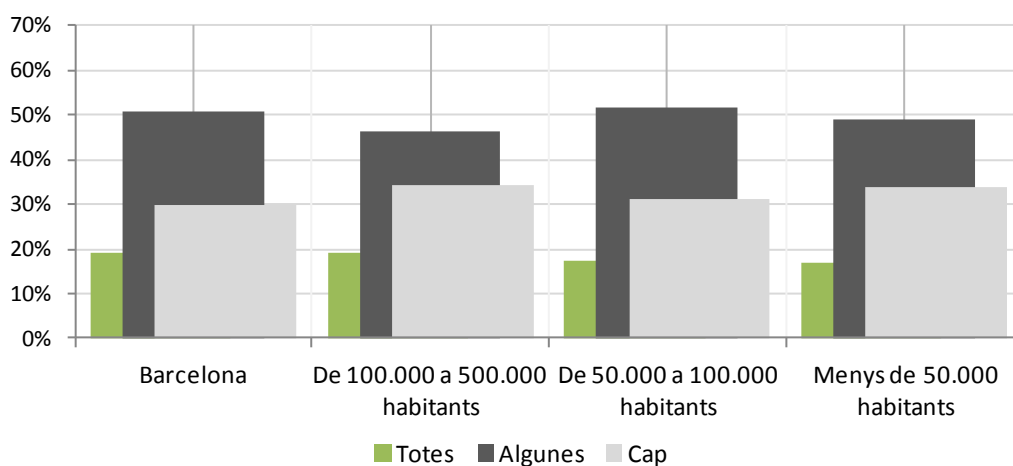
Al Gràfic 35 es presenta la proporció d'anys vida que les persones han passat al seu barri actual i l'edat de la població, posant-les en relació amb la presència d'amistats al barri. S'observa que a aquelles persones que han passat un major fragment de la seva vida en un mateix territori presenten una major propensió a tenir amistats allà. Però l'edat o el moment vital també és rellevant per l'anàlisi. En primer lloc pràcticament la totalitat de les persones joves tenen amistats al barri i la proporció disminueix amb l'edat. D'una banda, cal remarcar de nou la importància de l'espai local de convivència i com la sociabilitat dels joves apareix profundament imbricada. En segon lloc, a l'hora de valorar perquè a mesura que augmenta l'edat ho fa la proporció de persones que afirmen no tenir cap amiatat, cal tenir en compte les mobilitats residencials, tant les pròpies com les del mateix entorn. Però també les migracions i en el cas de la població de més edat, els efectes de la mortalitat.

Finalment, al Gràfic 36 es pot apreciar l'homogeneïtat de la distribució d'aquesta variable en relació al territori.

Gràfic 35. Proporció de població amb amistats que viuen al mateix barri segons edat i proporció d'anys de vida al barri. ECAMB, 2017

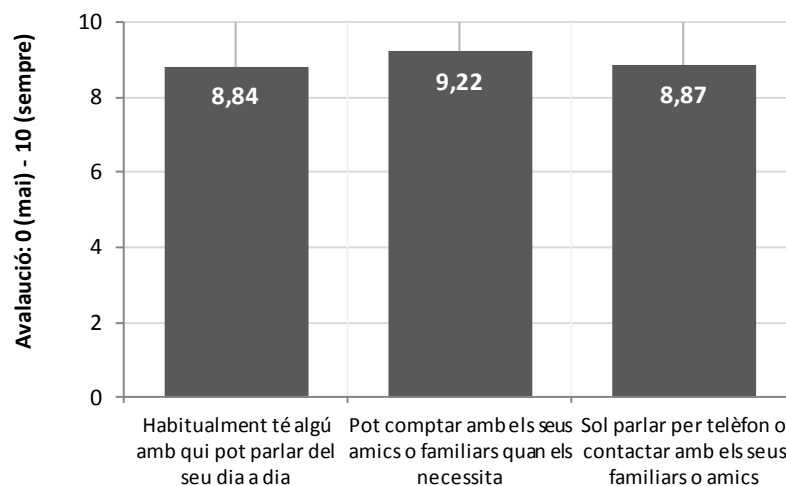
Gràfic 36. Proporció de població amb amistats que viuen al mateix barri segons edat i proporció d'anys de vida al barri. ECAMB, 2017

3.2.2. Suport afectiu de la xarxa propera i solitud social

En relació a la xarxa de relacions primària l'ECAMB ha realitzat 3 preguntes: i) Habitualment té algú amb qui pot parlar del seu dia a dia; ii) Sol parlar per telèfon o contactar amb els seus familiars o amics, i iii) Pot comptar amb els seus amics o familiars quan els necessita. En aquest cas la interacció es refereix al conjunt de les relacions de sociabilitat i per tant no es restringeixen als límits de l'àmbit local, però sí que ho fan els seus efectes sobre la població. Així, disposar d'alguna persona amb qui parlar del dia a dia s'ha valorat una nota mitjana de 8,84 punts, i contactar efectivament amb algun familiar o amic es valora amb 8,87 punts. I el que segurament és més significatiu, la població avalua amb una nota mitjana de 9,22 punts la possibilitat de comptar amb algú en cas de necessitat.

Gràfic 37. Avaluació de la freqüència de contacte i suport de la xarxa propera. ECAMB, 2017

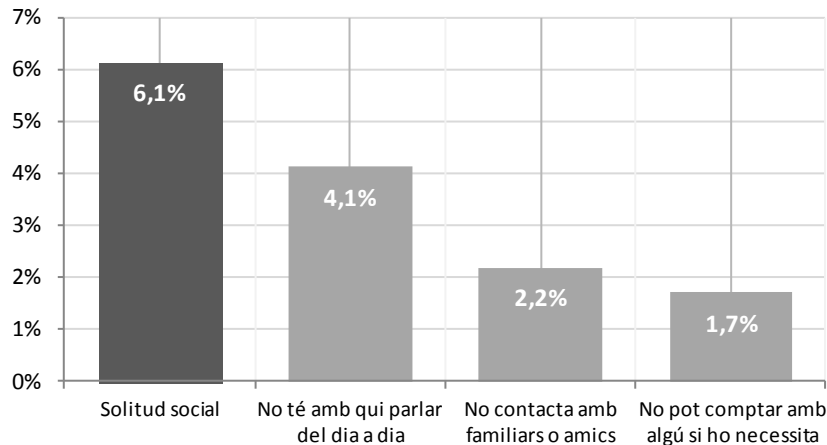

Les valoracions anteriors són molt elevades i els creuaments molt homogenis en relació a tots els territoris metropolitans. Tanmateix l'evolució de la pròpia estructura de la població ha fet prendre consciència dels efectes de la solitud entre la gent gran. Tanmateix cada cop hi ha més evidència empírica que suggereix que aquest fenomen podria no ser exclusiu d'aquest segment de població, sinó un tret definitori recurrent a les urbs mundialitzades. Les persones no coneixem sinó la vida en comú i l'aïllament en les relacions socials ha de ser, per tant, una de les preocupacions de l'ECAMB. Els indicadors que es proposen utilitzar són senzills i intel·ligibles. Consisteixen en identificar a aquelles persones que avaluen qualsevol d'aquests ítems per sota dels 5 punts, és a dir, no li donen l'aprovat i els suspenen (vegeu Gràfic 38).

El 6,1% de la població metropolitana expressa alguna forma de solitud social. El 4,1% no té amb qui parlar del dia a dia, el 2,2% no acostuma a parlar amb familiars o amics i l'1,7% no tindria a qui demanar ajuda si la necessités. La suma de la població exposada a cadascuna

d'aquestes situacions no és equivalent a l'indicador global que s'ha creat, per motiu que una mateixa persona pot estar patint més d'una d'aquestes circumstàncies.

Gràfic 38. Proporció de població en situació de solitud social. ECAMB, 2017

En primer lloc es tractarà de definir el perfil vital d'aquestes persones i posteriorment es procedirà a la seva localització territorial, entenent que aquesta és una informació necessària per a la gestió d'aquestes situacions. Sobre el perfil sociodemogràfic (Taula 23):

- Es constata la situació de solitud social entre la gent gran que viu sola. La prevalença d'aquestes situacions s'estima en el 12% entre la població de 75 anys i més edat, i una xifra pràcticament idèntica (11,40%) entre les persones que viuen soles.
- Tanmateix *el segment de població més afectat per les situacions de solitud social són les persones nascudes a l'estranger*. S'estima que el 14,10% d'aquest segment de la població metropolitana no té amb qui parlar o a qui demanar ajuda quan ho necessita.
- Emergeixen les situacions de solitud social que afecten a les llars monoparentals. El 6,2% de les persones adultes que viuen soles amb menors no té amb qui parlar del seu dia a dia, i el 3,5% no podria demanar ajuda a alguna altra persona si la necessités.
- El 7,6% de la població que afirma no tenir família al barri es veu afectada per la solitud. Aquesta proporció augmenta fins l'11,2% entre les persones que no tenen cap amistat al barri. Cal recordar l'efecte de les migracions residencials en el cas de la família, i la pèrdua d'amistats amb el pas dels anys.
- La solitud social té un clar gradient econòmic, afectant a les persones que disposen de menys ingressos, cosa que ja es podia preveure atenent als perfils anteriors: població estrangera, llars monoparentals i persones jubilades.

Taula 23. Perfil sociodemogràfic i relacional de la solitud social. ECAMB, 2017

	Solitud social	No té amb qui parlar del dia a dia	No contacta amb familiars o amics	No pot comptar amb algú si ho necessita
Sexe				
Homes	6,6%	4,1%	2,6%	2,0%
Dones	5,7%	4,1%	1,8%	1,4%
Grans grups d'edat				
De 16 a 29	2,4%	2,1%	0,5%	0,8%
De 30 a 44	6,0%	3,2%	2,8%	2,1%
De 45 a 64	5,8%	4,1%	2,1%	1,6%
De 65 a 74	6,8%	4,8%	2,4%	1,0%
75 i més	12,0%	9,0%	3,2%	3,0%
Ocupació				
Estudiant	1,8%	1,8%	0,5%	
Tasques de la llar	6,3%	4,6%	1,8%	3,3%
Jubilat/ada o pensionista	8,7%	6,1%	3,1%	2,0%
Aturat/ada	3,8%	3,2%	1,7%	0,6%
Activa ocupada	5,7%	3,5%	1,9%	2,0%
Lloc de naixement				
Al mateix municipi que viu ara	5,3%	3,2%	2,4%	1,2%
Resta de Catalunya	5,1%	4,0%	1,1%	1,2%
Resta d'Espanya	7,5%	4,6%	2,3%	2,4%
En un altre país	14,1%	10,3%	5,5%	5,8%
Tipus de llar				
Unipersonal	11,4%	9,4%	2,3%	2,7%
Monoparental amb menors	6,3%	6,3%	-	3,5%
Adults amb menors	4,7%	2,6%	2,8%	0,8%
Adults sense menors	5,1%	3,1%	2,0%	1,7%
Familiars al barri				
Tots o quasi tots	3,8%	2,5%	1,6%	0,2%
Alguns	5,5%	3,6%	2,1%	1,2%
Cap	7,6%	5,2%	2,5%	2,7%
Amistats al barri				
Totes o quasi totes	2,6%	2,0%	1,1%	0,2%
Algunes	4,2%	2,8%	1,3%	1,1%
Cap	11,2%	7,2%	4,2%	3,4%
Ingressos de la llar				
Menys de 1.200€	11,2%	9,4%	2,9%	2,7%
De 1.201 a 2.400€	5,5%	3,2%	2,3%	1,3%
De 2.401 a 4.200€.	3,7%	1,0%	1,5%	1,5%
Més de 4.200€	1,3%	0,7%	0,6%	-
AMB	6,1%	4,1%	2,2%	1,7%

Com es pot comprovar a la Taula 24, la proporció de persones en situació de solitud social és major als municipis grans de l'AMB (8,2%) i menor als municipis intermedis 4,9%. Aquesta proporció se situa en el 5,9% a la ciutat de Barcelona i als municipis metropolitans més petits. D'acord amb les dades disponibles no es pot afirmar un efecte territorial en aquesta distribució, sinó que aquestes xifres resulten del pes que tenen cadascun dels perfils que s'acaben d'estudiar en relació a la població que hi viu.

Taula 24. Solitud social als municipis metropolitans. ECAMB, 2017

	Solitud social	No té amb qui parlar del dia a dia	No contacta amb familiars o amics	No pot comptar amb algú si ho necessita
Barcelona	5,9%	3,8%	2,4%	1,9%
De 100.000 a 500.000 habitants	8,2%	5,5%	2,8%	2,1%
De 50.000 a 100.000 habitants	4,9%	2,9%	1,7%	1,3%
Menys de 50.000 habitants	5,9%	4,6%	1,3%	1,1%
AMB	6,1%	4,1%	2,2%	1,7%

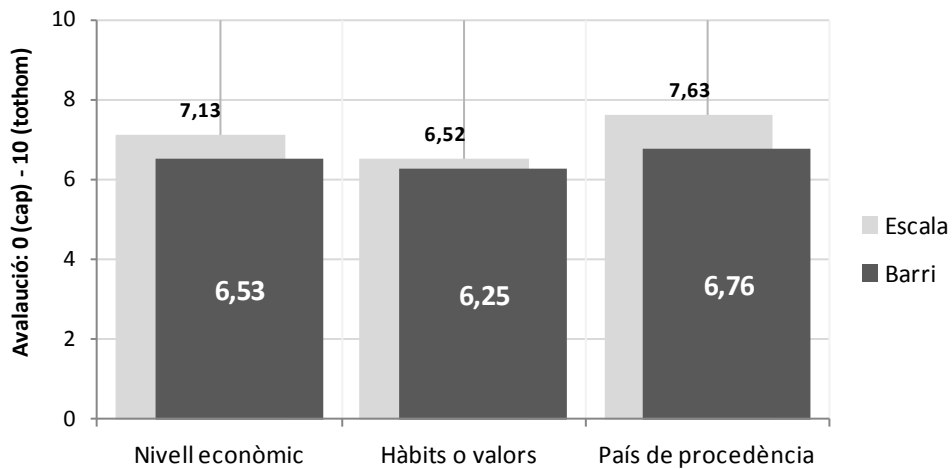
3.3. Els límits de la sociabilitat local

3.3.1. Percepcions sobre els veïns i veïnes del barri

A les persones que viuen a un mateix barri se les pot considerar veïnes pel fet de compartir un lloc de residència en comú, però a la vegada s'acaba de veure com poden ocupar espais socials (materials o culturals) molt diferents i allunyats entre sí. Tal i com s'ha fet en relació amb els veïns i les veïnes d'escala, s'ha demanat pel grau de similitud que la població metropolitana atribueix a la resta de persones amb les que comparteix el barri. Aquesta pregunta també s'ha fet en l'escala de 0 a 10, i també en relació al seu estatus econòmic, hàbits i valors i lloc de naixement, el que permet la comparació de les dades.

Els resultats han permès comprovar que al conjunt de l'AMB la tendència majoritària entre la població és a considerar que el barri alberga uns majors nivells de diversitat i d'heterogeneïtat que la pròpia escala de veïns i de veïnes, considerant que el barri és més heterogeni que l'edifici on es viu en quant al nivell econòmic de la població (6,53) i, sobretot, al seu país d'origen (6,76). D'acord amb aquestes percepcions semblaria que les dinàmiques residencials metropolitanas han tendit a generar unitats residencials demogràfica, econòmica i socialment força homogènies en barris que, comparativament, es consideren més diversos.

Gràfic 39. Percepció sobre la similitud entre veïns i veïnes del barri i de l'escala. ECAMB, 2017

Quan es consideraven aquestes dimensions de la vida social en relació a les escales de veïns, la densitat de l'entorn residencial establia diferències entre els contextos de convivència. En el cas dels barris la influència d'aquesta variable és menor, sent més importants les variacions a nivell municipal. La densitat veïnal actua sobretot modulant els criteris de diferenciació en relació als hàbits i a l'origen de la població, però no respecte del nivell econòmic que s'atribueix a la resta de veïns i veïnes del barri. També s'observa que aquesta influència opera sempre en el mateix sentit: les persones que viuen en contextos de baixa densitat troben més similituds amb la resta d'habitants del barri que la població que viu en contextos residencials més densos.

D'aquestes mateixes dades (

Taula 25) s'ha de destacar l'apreciació que fan dels seus veïns i veïnes els habitants dels municipis més grans de l'AMB. En les seves opinions sobre la composició dels barris emergeixen més elements de diferenciació que a la resta de municipis metropolitans, vinculats especialment al seu lloc de naixement i hàbits. Una qüestió important serà establir si aquests criteris de diferenciació actuen com un marcadore restrictiu o jerarquitzador de les relacions socials entre els veïns i les veïnes d'aquests municipis.

Taula 25. Opinió sobre la similitud de veïns i veïnes segons densitat residencial i municipi de residència. ECAMB, 2017

<i>Densitat veïnal</i>	Nivell econòmic similar	Hàbits o valors similars	Mateix país de procedència
Barcelona			
Baixa o moderada	6,39	6,44	6,95
Semi intensiva	6,44	6,33	6,55
Intensiva o molt intensiva	6,51	6,19	6,40
<i>Total</i>	<i>6,39</i>	<i>6,44</i>	<i>6,95</i>
De 100.000 a 500.000 hab.			
Baixa o moderada	6,25	6,16	6,58
Semi intensiva	6,23	5,80	6,21
Intensiva o molt intensiva	6,34	5,71	5,86
<i>Total</i>	<i>6,29</i>	<i>5,84</i>	<i>6,11</i>
De 50.000 a 100.000 hab.			
Baixa o moderada	6,77	6,09	7,54
Semi intensiva	6,69	6,48	6,65
Intensiva o molt intensiva	6,74	6,32	6,25
<i>Total</i>	<i>6,75</i>	<i>6,23</i>	<i>6,99</i>
Menys de 50.000 habitants			
Baixa o moderada	6,90	6,67	7,87
Semi intensiva	6,81	6,17	7,36
Intensiva o molt intensiva	6,58	6,15	7,31
<i>Total</i>	<i>6,81</i>	<i>6,47</i>	<i>7,65</i>
AMB			
Baixa o moderada	6,57	6,40	7,25
Semi intensiva	6,49	6,24	6,61
Intensiva o molt intensiva	6,50	6,09	6,33
<i>Total</i>	<i>6,53</i>	<i>6,25</i>	<i>6,76</i>

No totes les persones tenen la mateixa imatge sobre la composició social del seu barri (Taula 26), i aquí es voldria destacar la construcció de diferent signe que es perfila en relació a l'origen de la població i sobretot a la seva ocupació. Respecte al lloc de naixement s'observa que la població nascuda a l'estranger valora amb una mitjana de 3,54 punts l'homogeneïtat ètnica del barri. De nou se senten diferents respecte dels seus veïns i veïnes en aquest aspecte, tot i que les valoracions són lleugerament més altes quan es valorava el mateix aspecte en relació a l'habitatge. En quant a l'ocupació, és interessant notar que les persones jubilades (majoritàriament gent gran) i les que s'ocupen de les tasques de la llar consideren en major mesura el barri com un espai socialment homogeni en quant al seu nivell econòmic, social i procedència de la població. En canvi són els segments laboralment actius els que tenen més tendència a percebre i valorar el barri com un espai heterogeni. Les desiguals pautes d'ús d'aquests espais poden ser part de l'explicació.

Taula 26. Opinió sobre la similitud de veïns i veïnes del barri segons atributs personals. ECAMB, 2017

<i>Perfil sociodemogràfic</i>	Nivell econòmic similar	Hàbits o valors similars	Mateix país de procedència
Sexe			
Homes	6,36	6,02	6,74
Dones	6,73	6,48	6,75
Grans grups d'edat			
De 16 a 29	6,48	6,24	6,57
De 30 a 44	6,30	6,04	6,45
De 45 a 64	6,58	6,33	6,84
De 65 a 74	6,84	6,29	7,10
75 i més	7,13	6,74	7,27
Ocupació			
Estudiant	6,41	6,26	6,61
Tasques de la llar	6,83	6,93	7,08
Jubilat/ada o pensionista	6,83	6,40	7,06
Aturat/ada	6,61	6,17	6,55
Activa ocupada	6,41	6,15	6,61
Lloc de naixement			
Al mateix municipi que viu ara	6,37	6,19	6,81
Resta de Catalunya	6,60	6,20	7,06
Resta d'Espanya	6,82	6,50	7,02
En un altre país	6,97	6,32	3,54
Tipus de llar			
Unipersonal	6,76	6,34	6,82
Monoparental amb menors	5,92	5,50	6,94
Adults amb menors	6,37	6,31	6,79
Adults sense menors	6,58	6,23	6,70
Ingressos de la llar			
Menys de 1.200€	7,03	6,55	6,63
De 1.201 a 2.400€	6,60	6,14	6,52
De 2.401 a 4.200€.	6,42	6,26	6,85
Més de 4.200€	6,23	6,28	7,20
AMB	6,53	6,25	6,76

3.3.2. Les relacions de discriminació als barris

Un dels interessos de l'ECAMB ha estat el d'oferir una aproximació quantitativa i, si s'escau, donar visibilitat a la possible existència de processos de discriminació i d'exclusió social als barris de l'AMB. Per fer-ho, en el qüestionari s'han utilitzat dos mètodes de mesura. El primer d'ells directe, demanant a les persones entrevistades si al llarg de l'any 2017 havien patit algun episodi de discriminació o s'havien sentit rebutjades al seu barri. El segon mètode ha estat indirecte, demanant si en aquest espai de convivència hi ha grups que són discriminats o menystinguts. També es demanava pels motius en base als quals se sostenen aquests processos de minusvaloració i de menysteniment.

En quant a les mesures directes, *el 3,7% de la població entrevistada informa haver viscut alguna experiència de discriminació al seu barri en aquest darrer any.* Aquests percentatges

no són homogènies i s'observen diferències estadísticament significatives pel que fa a l'edat, a l'ocupació i al país de naixement de les persones entrevistades. D'acord amb això, les persones de més edat es veuen menys involucrades en relacions socials asimètriques amb la resta dels seus veïns i veïnes. En l'altre extrem de l'espectre, *fins el 7,9% de les persones nascudes a l'estranger afirmen haver experimentat un tracte injust o discriminatori en aquest últim any*. En quant a l'ocupació, *els episodis de discriminació afecten sobretot a persones que estan travessant una situació d'atur (7,2%), però també a persones laboralment en actiu (4,0%) o que estan estudiant (3,0%)*.

La revisió de motius es basa en les explicacions obtingudes mitjançant una pregunta oberta, i sembla indicar que el color de la pell i el país d'origen actuen com a estigmes. Pel que fa a la població nascuda al país, els motius de discriminació apareixen majoritàriament associats a l'actual clima polític, que ha generat potents discursos d'inclusió/exclusió social al voltant del poder, i asimetries en les expressions quotidianes de les identitats nacionals. També s'observa que, malgrat no es poden afirmar diferències estadísticament significatives associades al sexe, la construcció de gènere segueix generant estereotips i prejudicis que han fet que una part de la població afirmi haver experimentat situacions de discriminació al seu barri pel fet de ser dona.

Territorialment, s'observa una major prevalença dels episodis de discriminació personal als municipis grans de l'AMB, amb un 6,7% de la seva població afectada, de les quals un 3,9% de forma reiterada. Segueix Barcelona amb un 3,4% de persones que afirmen haver patit almenys un episodi de discriminació al seu barri de residència durant el darrer any. Als municipis intermedis i petits aquesta xifra s'ha situat en el 2,5%.

L'ECAMB també formulava una sèrie de preguntes per tal de conèixer l'impacte emocional d'aquestes situacions i la reacció posterior. Atesa la grandària de la mostra els resultats obtinguts no són prou consistents pel seu tractament estadístic. No obstant això es descriuran breument a títol orientatiu, per tant amb el benentès que cal acollir-los amb molta prudència. En primer lloc, en una escala de 0 (gens) a 10 (moltíssim), les persones que van patir aquestes situacions van valorar amb una puntuació mitjana de 5,83 punts la inseguretat que els hi va generar, i amb 7,46 punts les molèsties. D'acord amb les dades de què disposem, el 16,5% va posar en coneixement de la Policia Local o de l'Ajuntament aquests fets i en el 37,7% dels casos es va parlar directament amb les persones que els van ocasionar.

Els resultats anteriors obliguen a una reflexió metodològica sobre les dificultats existents en els estudis socials per construir marcs mostrals prou representatius i captar la resposta d'aquelles persones que estadísticament són una minoria demogràfica però les quals, també en el seu dia a dia, estan més exposades a processos de minusvaloració. En aquest sentit, les mesures indirectes basades en la percepció col·lectiva permeten complementar els indicadors anteriors. En base a aquestes informacions, *s'ha observat que el 27,9% de la població metropolitana és conscient de l'existència de processos de discriminació al seu barri.* Els resultats també mostren que són les persones més joves (35,9%) i les nascudes a l'estranger (39,9%) les que constaten amb més freqüència l'existència d'aquestes situacions als seus barris. Però potser el resultat més significatiu ha estat comprovar com *el 72,9% de les víctimes d'episodis de discriminació personal afirmen que en el seu barri conviuen amb altres persones que, a l'igual que elles, són discriminades i menystingudes pels seus veïns i veïnes.* També el fet de constatar que el 38,0% de la població dels municipis més grans i el 30,9% de la població barcelonina perceben la presència de grups de població sistemàticament discriminats o menystinguts als barris.

En quant als motius i als estereotips que alimenten aquests processos, aquesta aproximació indirecta ha permès constatar un elevat nombre de cites referides a marcadors ètnics i culturals. Val a dir que, en relació a les mesures directes, disminueixen notablement les referències associades a motius identitaris i ideològics, en canvi es detecten un major nombre de cites relacionades a situacions de pobresa material.

Taula 27. Mesures directes i indirectes sobre la discriminació als barris. ECAMB, 2017

	Episodis de discriminació personal...			Presència de persones discriminades al barri
	Una experiència	Més d'una experiència	Total	
Sexe				
Home	1,8%	2,2%	4,0%	26,5%
Dona	1,5%	1,9%	3,4%	29,1%
Edat				
De 16 a 29 anys	1,6%	2,8%	4,4%	35,9%
De 30 a 44 anys	2,2%	2,5%	4,6%	28,5%
De 45 a 64 anys	1,8%	2,4%	4,3%	28,2%
De 65 a 74 anys	1,0%	0,7%	1,7%	23,6%
75 i més anys	0,3%	0,3%	0,7%	16,1%
Ocupació				
Estudiant	1,7%	1,3%	3,0%	34,8%
Tasques de la llar	-	1,8%	1,8%	19,6%
Jubilat/ada o pensionista	1,1%	1,5%	2,6%	21,7%
Aturat/ada	1,4%	5,7%	7,2%	34,3%
Activa ocupada	2,1%	1,9%	4,0%	29,4%
Lloc de naixement				
Catalunya o Espanya	1,6%	1,9%	3,4%	27,2%
En un altre país	2,5%	5,3%	7,9%	39,9%
Municipi de residència				
Barcelona	1,4%	2,0%	3,4%	30,9%
De 100.000 a 500.000 hab.	2,8%	3,9%	6,7%	38,0%
De 50.000 a 100.000 hab.	1,2%	1,3%	2,5%	18,6%
Menys de 50.000 hab.	1,3%	1,1%	2,4%	16,1%
Total	1,6%	2,1%	3,7%	27,9%

Taula 28. Mesures indirectes: motius de discriminació als barris. ECAMB, 2017

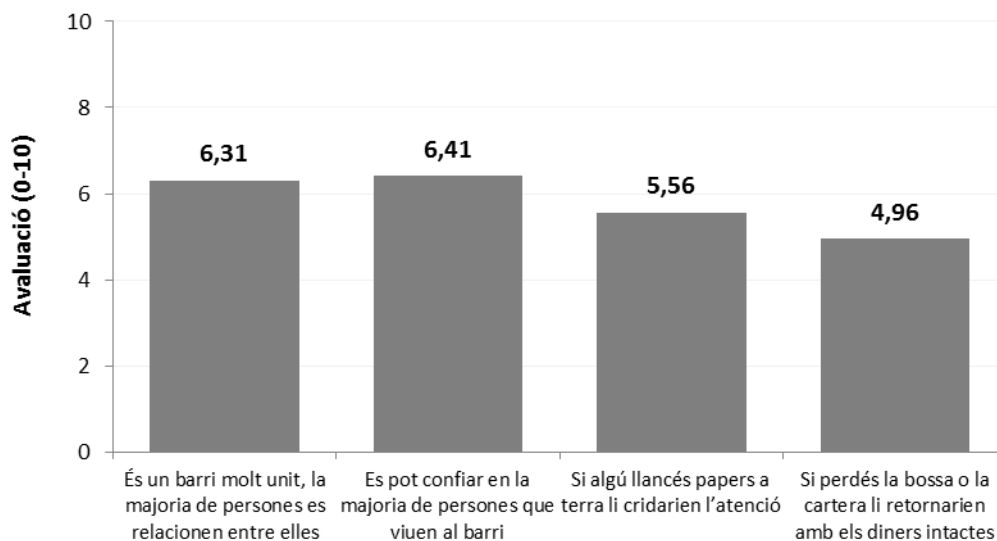
	%
Pel seu color de pell o origen ètnic	53,2%
Per la seva religió o creences	20,5%
Pels seus valors, costums o tradicions	13,7%
Per la seva ideologia	12,5%
Per pobresa o manca de recursos econòmics	12,2%
Per la seva orientació o identitat sexual	3,2%
Pel fet de ser dona	2,0%
Per la seva edat	2,0%
Per la seva forma de vestir	1,7%
Per la seva llengua	1,6%
Pel seu estat de salut física o mental	1,2%
Altres motius	23,1%

3.3.3. Expectatives de comportament col·lectiu i gestió de conflictes quotidians

Tal i com s'ha anat veient fins ara, el concepte de *veïnatge* fa referència a una realitat eminentment relacional ja que són les persones les que en el seu tracte diari doten de sentit i omplen de significat aquesta categoria. Per tant, en la mesura en què se sustenta en una interpretació de les situacions de convivència, fins a quatre preguntes del qüestionari s'ocupen d'obtenir informació sobre la imatge i les expectatives que s'articulen al voltant de les relacions veïnals cadascuna de les quals formulada en una escala de 0 a 10.

Aquestes preguntes s'han fet pivotar sobre dos components, el primer dels quals invoca el sentit de *cohesió veïnal*, que la majoria de persones valoren positivament en considerar que el seu és un barri molt unit (6,31) i que es pot confiar en la majoria de les persones que hi viuen (6,41). En contraposició, el component pitjor valorat té a veure amb la *confiança en els mecanismes de control social informal*. Tot i que en aquest cas s'observa una major volatilitat en les respostes, la disposició dels veïns i de les veïnes a intervenir si algú llancés un paper a terra s'avalua amb 5,56 punts de mitjana, i amb 4,96 punts la confiança en recuperar els diners intactes en cas de perdre la bossa o la cartera.

Gràfic 40. Percepcions i actituds en les relacions de veïnatge als barris. ECAMB, 2017

Aquests resultats són consistents amb els estudis que fins ara s'havien vingut realitzant en les àrees metropolitanes d'altres països, si bé una gran part d'aquests treballs han dirigit el seu interès a analitzar i mirar de revertir l'aparent passivitat social que sembla caracteritzar aquestes relacions, especialment davant les situacions de conflicte. En aquests treballs es constata, d'una banda, que en les representacions del veïnatge tant la sociabilitat com el control estan immerses en una mateixa estructura. D'altra banda, analíticament se separa i

s'aïlla aquest segon component, abstraient-lo del context relacional en el que s'inscriu. Se sol treballar a més amb la pressuposició que aquestes expectatives de control (que tenen una dimensió valorativa i individual) són un atribut fàctic a partir del qual es pot inferir el comportament dels seus habitants. Tant és així que sovint allò que s'afirma en aquests treballs sobre la pèrdua de capacitat integradora i organitzativa de les relacions interpersonals als barris se sustenta generalment en opinions i en expectatives de resposta a situacions que l'analista considera problemàtiques, i molt rarament en l'anàlisi de les respostes efectives (reals) que les persones donen a aquelles situacions de conflicte que experimenten en el seu dia a dia.

La nostra col·laboració en aquest camp es basa en les respostes a una bateria de preguntes que demana a les persones entrevistades si al llarg de l'any 2017 han tingut algun problema de convivència al seu barri i, en cas afirmatiu, si la pròpia persona entrevistada o algun dels seus veïns o veïnes han intervingut per mirar de resoldre aquesta situació. *D'acord amb això s'observa que el 6,9% de la població metropolitana ha tingut algun problema en la convivència al barri en aquest últim any.* Quant a la disposició d'aquestes persones a intervenir, es constata que en el 77,6% dels conflictes de barri *es va decidir actuar.*

Taula 29. Mesures davant els conflictes en la convivència als barris segons grau de molèsties i d'inseguretat. ECAMB, 2017

Com es va intervenir	Freqüència (%)	Molèsties (0-10)	Inseguretat (0-10)
Es va parlar directament	52,6%	7,93	5,95
Comunicant-ho a l'Ajuntament o la Policia Local	43,3%	8,26	6,55
Es va intervenir d'altra manera	22,8%	7,96	6,77
No es va intervenir	22,4%	7,75	3,92

El que segurament resulta més rellevant d'aquests resultats és la forma com s'ha decidit fer front a aquestes situacions. Lògicament, les diferents maneres de reaccionar davant els problemes quotidians no tenen una mateixa significació ni implicacions per a la convivència quotidiana. Aquesta és una qüestió especialment important en escales geogràficament petites, com els barris i els edificis, on aquesta mateixa situació fa que les trobades entre veïns i veïnes siguin inevitables. *En aquestes condicions de proximitat, s'observa una preferència pel diàleg directe i la reparació com a formes de resoldre desavinences i desacords.* També és important comprovar com el recurs als serveis dels Ajuntaments i de les Polícies Locals és menys freqüent, reservant-lo generalment a aquelles situacions que generen unes dosis de molèsties i d'inseguretat que es jutgen molt elevades o, com en el cas

dels sorolls al carrer, estan implicades persones que utilitzen el barri però que no necessàriament hi viuen i, per tant, en són desconegudes.

D'aquests primers resultats es pot concloure que les veïnes i els veïns dels barris s'involucren a l'hora de fer front a aquells conflictes que se'ls hi presenten en el seu dia a dia, si bé l'objectiu d'aquestes intervencions no respon a la lògica penal –guiar els infractors cap el reconeixement de la llei o col·laborar amb el manteniment de l'ordre públic–, sinó a la voluntat de restablir el clima de sociabilitat que es va veure entorpit o crispat durant la disputa. Això no vol dir que es busqui fomentar la cohesió social o el tipus de vincles densos i íntims entre veïns i veïnes amb els que sovint s'ha caracteritzat la idea de *comunitat*, sinó més aviat canalitzar la situació de manera que es puguin seguir mantenint els contactes casuals i més o menys distants que caracteritzen les relacions socials locals.

4. Els espais locals de convivència i la implicació comunitària

La intervenció de les persones als seus espais locals no s'articulen únicament en relació als conflictes quotidians que sorgeixen en la convivència, sinó que són també motor de canvi i de preservació de la qualitat dels entorns residencials en els que viuen. És per aquest motiu que en el qüestionari s'han fet una sèrie de preguntes amb l'objectiu de conèixer tant l'opinió i expectatives sobre la capacitat de la gent del barri per actuar davant diferents situacions d'abast col·lectiu, així com per estudiar la implicació efectiva de la població metropolitana en accions de base local.

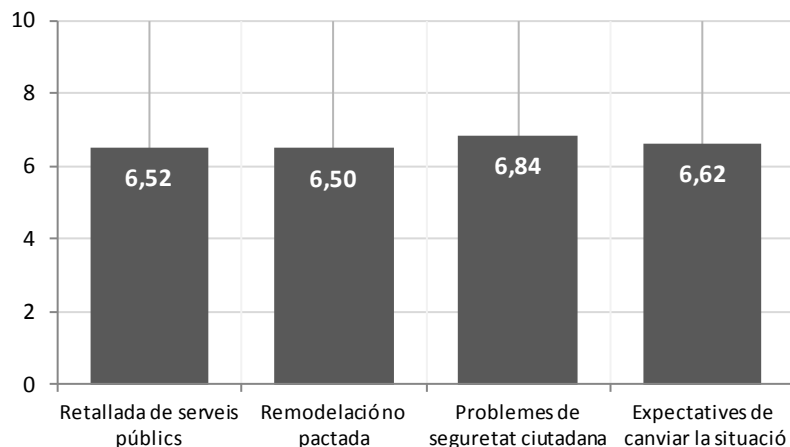
En relació a la dimensió valorativa, s'ha realitzat una bateria de 4 preguntes, expressades en una escala de 0 a 10, demanant fins a les persones entrevistades fins a quin punt consideraven que les veïnes i els veïns del seu barri s'organitzarien per fer front a: i) la retallada de serveis i d'equipaments públics; ii) la remodelació no pactada d'espais del barri, i iii) els problemes de seguretat ciutadana. S'ha fet una quarta pregunta respecte les expectatives de que aquestes accions acabin tenint alguna influència o canviant la situació.

Les avaluacions en tots els casos plantejats han assolit uns valors mitjans que se situen per sobre dels 6 punts (vegeu Gràfic 41). La valoració més alta ateny a la probabilitat que s'actui davant un augment dels problemes de seguretat ciutadana (6,84), una implicació que s'estima lleugerament menor en relació a la retallada de serveis i d'equipaments públics o a la remodelació no pactada d'espais del barri, tot i així ambdues amb una valoració mitjana de 6,5 punts. De fet aquestes valoracions reflecteixen la pròpia creença que quan les persones s'involucren poden influir en les decisions que afecten el seu barri o canviar la

situació, una qüestió que s'ha plantejat en el qüestionari i que també s'ha xifrat en 6,62 punts.

Aquestes expectatives varien territorialment (Taula 30), sent a la ciutat de Barcelona on es considera més probable que les persones s'organitzarien per fer front a aquests problemes, si bé és a la ciutat central on es tenen menys confiança en la possibilitat de revertir aquestes o qualsevol altra situació (6,55). La situació és a la inversa als municipis intermedis i petits. En aquestes ciutats la probabilitat de que les persones s'organitzin s'estima més baixa, en canvi les persones estan més convençudes que en cas d'actuar col·lectivament aconseguirien canviar la situació (6,7 punts). Les ciutats grans de l'AMB plantegen un altre escenari, són les que estan menys d'acord amb l'afirmació que les persones s'organitzarien per actuar davant els problemes del barri, i també es mostren més pessimistes amb la possibilitat que aquestes accions canviessin quelcom (6,6).

Gràfic 41. Expectatives d'implicació comunitària als barris de l'AMB. ECAMB, 2017

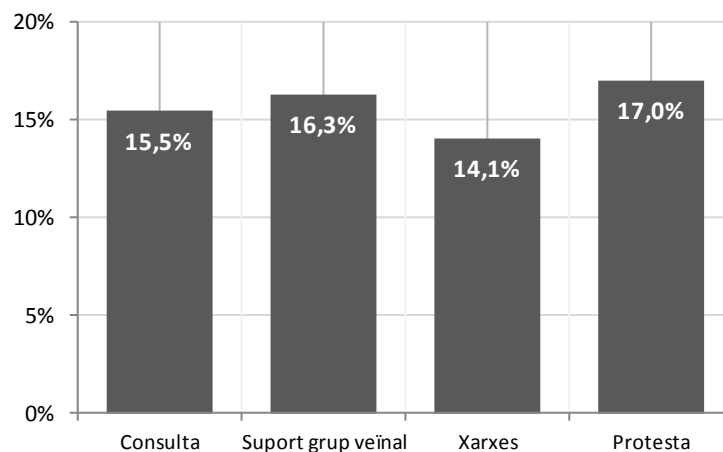
Taula 30. Expectatives d'implicació comunitària als municipis metropolitans. ECAMB, 2017

	Retallada de serveis públics	Remodelació no pactada	Problemes seg. ciutadana	Expectatives de canviar situació
Barcelona	6,64	6,68	7,00	6,55
De 100.000 a 500.000 habitants	6,18	6,14	6,37	6,60
De 50.000 a 100.000 habitants	6,45	6,33	6,89	6,75
Menys de 50.000 habitants	6,58	6,47	6,78	6,72
AMB	6,52	6,50	6,84	6,62

La informació obtinguda ofereix una visió global de les opinions per al conjunt de la població, tanmateix un dels objectius de l'ECAMB és proporcionar una mesura objectiva sobre la participació efectiva en moviments de base local. El disseny del qüestionari s'ajusta a aquesta finalitat, demanant a la població si en els darrers 12 mesos han organitzat o han participat en alguna forma d'acció veïnal i, en cas afirmatiu, el tema que l'ha motivat.

El primer nivell de participació que s'ha considerat és la informació. D'acord amb els resultats obtinguts el 14,1% de les persones entrevistades han creat, difós o comentat temes d'interès veïnal a les xarxes socials (facebook, watsap,...). En un segon nivell s'ha considerat la consulta sobre temes locals, amb un percentatge de participació del 15,5%. Segueix la col·laboració, mitjançant l'assistència o el suport als grups o organitzacions veïnals. El 16,3% de la població metropolitana ha participat en el darrer any en alguna d'aquestes entitats, especialment en aquelles relacionades amb l'àmbit social i cultural. El darrer nivell de participació que s'ha considerat és la protesta, demanant a les persones entrevistades si han participat en algun acte reivindicatiu o protesta veïnal. D'acord amb els resultats fins el 17% de la població metropolitana ha participat en alguna forma de protesta veïnal en aquest últim any, amb un clar predomini de les reivindicacions relacionades amb la situació política actual.

Gràfic 42. Escales de participació comunitària als barris. ECAMB, 2017

És als municipis intermedis (20,6%) i petits (17,6%) que la consulta ha mogut a una major participació. En canvi a les ciutats més grans la proporció no assoleix el 15% de població. En quant al suport a grups veïnals, la participació ha estat d'un 19,8% als municipis més petits de l'AMB, seguits de Barcelona, on aquesta forma de participació ha implicat a un 17,8% de la seva població. Aquesta mateixa distribució territorial és la que s'aprecia en quant a la

participació a xarxes social: el 14,5% de la població de Barcelona i el 14,1% als municipis més petits. La protesta segueix en canvi una lògica territorial distinta, movent a una major participació a mesura que augmenta la grandària de la ciutat.

Taula 31. Escales de participació comunitària als barris segons municipi de residència. ECAMB, 2017

	Consulta	Suport grup veïnal	Xarxes	Protesta
Barcelona	13,6%	17,8%	14,5%	19,1%
De 100.000 a 500.000 habitants	14,6%	12,7%	13,3%	15,4%
De 50.000 a 100.000 habitants	20,6%	12,3%	13,6%	13,9%
Menys de 50.000 habitants	17,6%	19,8%	14,1%	15,5%
AMB	15,5%	16,3%	14,1%	17,0%

Les temàtiques han estat molt heterogènies, si bé s'observa els processos de remodelació urbanística estan entre els motius principals de totes les formes de participació. Ho ha estat en les consultes, en el suport a grups veïnals, juntament amb les condicions de l'habitatge al barri i la necessitat de serveis i d'equipaments per a joves. També en les protestes, en les que també ha tingut un paper important la mobilització al voltant dels serveis de salut.

En quant a les xarxes, s'observa un cert predomini de la participació relacionada amb la seguretat ciutadana i els problemes de convivència al barri, especialment d'aquells relacionats amb els sorolls i la neteja.

Taula 32. Escales de participació comunitària als barris segons principals temàtiques. ECAMB, 2017^a

	Consulta	Suport grup veïnal	Xarxes	Protesta
Els serveis de salut del barri	4,5%	4,5%	3,7%	4,9%
La remodelació urbanística de l'àrea local	17,2%	10,4%	6,5%	3,6%
Seguretat ciutadana al barri	4,1%	2,8%	6,9%	3,3%
La pressió turística desmesurada	1,8%	1,1%	0,6%	1,3%
Oci i incivisme	3,4%	4,1%	7,7%	2,2%
Les condicions de l'habitatge al barri	7,5%	4,4%	4,4%	3,8%
Els serveis d'educació del barri	1,3%	3,3%	2,7%	1,4%
Serveis i equipaments per joves	6,0%	4,9%	2,5%	1,3%
Els serveis locals per a la gent gran	2,9%	3,2%	1,3%	1,5%
L'accessibilitat i transport públic	4,4%	3,0%	4,6%	3,0%

a,NOTA: Proporcions calculades sobre cada escala de participació